

Дневникъ

(стенографски)

на

XIX^{то} обикновено Народно събрание

Първа извънредна сесия

21. засъдание, петъкъ, 28 май 1920 г.

(Открито въ 3 ч. 45 м. слѣдъ пладне)

Прѣседателът: (Звъни) Моля г. секретари да провѣри присъствието на народни прѣставители.

Секретарь X. Ветовски: Прочита списъка. Отъ засъданието сѫ отмѣтували народните прѣставители: Арифь Агушевъ, Димитъръ Благоевъ, Стефанъ С. Бобчовъ, Константина Бозвелевъ, Асенъ Вълкановъ, д-ръ Тодоръ Гатевъ, д-ръ Никола Генадиевъ, Дъюло Георгиевъ, Христо Даневъ, Василь Димчевъ, Коста Каневъ, Иванъ Ковачевъ, Величко Кознички, Йосифъ Колипатковъ, Александъръ Малиновъ, Димитъръ Нейковъ, Стефанъ Обрѣйковъ, д-ръ Петъръ Ораховацъ, Стойне Ризовъ, Никола Савчевъ, Митю Семовъ, Георги Стойновъ, Никола Салунджиевъ, Митко Соколовъ, Стефанъ Тодоровъ, д-ръ Йосифъ Фаденхехът, Иванъ Цанковъ, Тодоръ Щековъ, Коста Ципорановъ и Крумъ Чапрашиковъ)

Прѣседателът: Отъ 216 души народни прѣставители присъствиатъ 120. Нужниятъ кворумъ е налице. Обявявамъ засъданието за открито.

Съобщавамъ на народното прѣставителство, че бюрото на Камарата е разрѣшило слѣдните отпусъци:

На народния прѣставител г. Стефанъ Бобчевъ — 5 дена;

На народния прѣставител г. Коста Ципорановъ — 1 день, за 28 т. м.;

На народния прѣставител г. Ангелъ Яневъ — 2 дена, за 23 и 25 т. м.;

На народния прѣставител г. д-ръ Йосифъ Фаденхехът — 3 дена, начиная отъ 27 т. м.;

На народния прѣставител г. Василь Драгановъ — 2 дена, за 22 и 25 т. м.;

На народния прѣставител г. Ботю Ботевъ — 3 дена, начиная отъ 2 юни;

На народния прѣставител г. д-ръ Тодоръ Гатевъ — 5 дена, начиная отъ днес;

На народния прѣставител г. Йосифъ Колипатковъ — 4 дена, начиная отъ 2 юни.

Народниятъ прѣставител г. Александъръ Малиновъ съ заявление моли да му се разрѣши единъ мѣсецъ отпускъ, считанъ отъ 20 май. При заявлението прилага ме-

дицинско свидѣтелство, съ което се установява, че той има нужда отъ такъвъ отпускъ по болестъ. Които сѫ съгласни да се разрѣши на народния прѣставител г. Александъръ Малиновъ единомѣсечно отпускъ по болестъ, начиная отъ 20 май, моля, да си вдигнатъ рѣжата. Болничество.

Отъ група народни прѣставители отъ комунистическата партия е постъпило питане къмъ г. министъ на вѫтрѣшните работи и народното здраве, съ което питатъ, защо полицията е заплашила русинския кметъ и го е закарала на молебенъ по случай 24 май, а тъка сѫло зашо е забранено събранието, свикано въ театъръ „Одеон“, поради празника на просвѣтата. Това питане въ прѣмысъше бѫде пратено на съответния министъръ съ молба да отговори.

Така сѫло е постъпило питане отъ парламентарната група на комунистическата партия къмъ г. министъ на търговията, промишлеността и труда, съ къто създаватъ да знаятъ, не съмѣта ли министъръ на търговията, промишлеността и труда въ най-скоро време да назначи избори за помощници-инспектори, прѣвидени въ закона. И това питане ще бѫде изпратено въ прѣписъ на г. министъра на търговията, промишлеността и труда съ молба да отговори.

Г. г. народни прѣставители! Бюрото на Камарата ще отговори на питането на народния прѣставител г. Апостолъ Урумовъ.

Г. Урумовъ има думата, за да развие питането си.

А. Урумовъ (п): Подадохъ едно питане въ бюрото на Камарата, което е отправено не до бюрото, но до прѣседателя на Министерския съветъ, реалностно министъра на външните работи, съ което искахъ да обясни на какво основание бюрото на Камарата или по-добре прѣседателятъ на Камарата, мимо знанието на Народното събрание, мимо знанието на комисията по провѣрка на изборите, е далъ ходъ на една бумага, отправена до Камарата чрезъ прѣседателството отъ нѣкой си кандидатъ въ листата на земедѣлския съюзъ, чини ми се, Хайдуковъ. Хайдуковъ се е съмѣналъ като човѣкъ, който има право да бѫде депутатъ въ Камарата и понеже съмѣта, че по погрѣшка Петричъ

окръжен съдъ е провъзгласил за депутатъ г. Списаревски, дава едно заявление до Камарата, за да се произнесе тя, дали окръжният съдъ правилно е провъзгласил г. Списаревски за депутатъ. Г. председателът, заместо да остави комисията да се произнесе по този въпрос и да внесе въпроса, заедно съзбора, тукъ въ Камарата, и тя да се произнесе, тъй както говори чл. 125 отъ избирателния законъ, заблагоразсъдилъ да измъкне, да вземе туй заявлението отъ дългото, отъ прѣниката по избора въ Петричката колония и го изпраща въ окръжния съдъ съ едно предложение да си поправи гръшката. Г. председателът счита, че Петричкият окръжен съдъ е направил гръшка при съмътането, когато е определялъ, коя кандидатна листа получава депутатски места и колко. Изпраща туй заявлението, или прѣнесь отъ него, или не знамъ какво, но въ всички случаи прѣдписва, на Петричкия окръжен съдъ да си поправи гръшката. Съмътамъ, че този начинъ на пропедиране по този въпросъ е антипарламентаренъ, е противъ правителника, е и противъ избирателния законъ. Заради туй направихъ туй питане къмъ г. министъръ-председателя и моля да mi се отговори, на какво основание се вършатъ тези действия, на основание на кой членъ отъ правилника и на основание на кой членъ отъ избирателния законъ, председателът, безъ да сезира Камарата, се е отнесъл къмъ прѣдседателя на окръжния съдъ и го е натоварилъ не-прѣмънно да коригира своето рѣшение, като съмъта, че действиято опредѣленето му е погрешно. Нека знае председателът на Камарата, че както се замѣти единъ окръжен съдъ да съмътне, че г. Списаревски има право да бѫде депутатъ, така може отдѣлни народни прѣдставители, пъкъ може и Камарата да се съгласятъ съ туй тълкуванїе, и не е той, който може да отнеме тези прерогативи на Камарата и да ги присъвява, чито е той, който може да изпраща заповѣди до съдиищата въ България и да накарва Петричкия окръжен съдъ не-прѣмънно да измѣни своето опредѣление, за да дойде другъ кандидатъ за народенъ прѣдставителъ, като се измѣти г. Списаревски.

Председателът: Г. г. народни прѣдставители!

А. Урумовъ (п): Азъ искамъ г. министъръ-председателъ да mi отговори.

Председателът: Макаръ че питането е адресирано до г. министъръ-председателя, отговарямъ азъ, председателъ на Народното събрание.

Т. Теодоровъ (п): Трѣбва другъ да прѣдседателствува въ такъвъ случай.

Председателът: Моля Ви се.

С. Костурковъ (р): Нека Ви замѣсти другъ въ момента.

Т. Теодоровъ (п): Това не е парламентарно.

Председателът: Азъ отговарямъ отъ мѣстото си като председателъ на Камарата.

А. Урумовъ (п): Това, което Вие направихте, е единъ скандалъ парламентаренъ, а това, което правите сега, е втори скандалъ. Никога, въ никакъ Камара въ свѣта, не става това, което сега става тукъ.

Председателът: Моля Ви се. — Г. г. народни прѣдставители! Ще отговоря на питането азъ, защото азъ съмъ далъ ходъ на заявлението на кандидата Хайдуковъ, азъ съмъ написалъ на Петричкия окръжен съдъ да поправи сторената отъ него гръшка.

Г-да! Г. Урумовъ ишта, на кое основание съмъ направилъ това. Ако въ групата на прогресиволибералната партия, респективно у народния прѣдставител г. Списаревски, имаше една стъбъсть и една чѣсть политическа, г. Списаревски не трѣбаше да се явява като народенъ прѣдставителъ, защото не е получилъ гласовѣтъ, нужни за да бѫде народенъ прѣдставителъ.

Г. г. народни прѣдставители! Заявлението, подадено отъ кандидата, който трѣбаше да бѫде тукъ още отъ началото на сесията, бюрото на Камарата го прѣпрати до подкомисията, която се занимаваше съ Петричкия изборъ.

Подкомисията замѣти, че това заявление трѣбва да се вземе предъ видъ, и слѣдъ като се направи нужната справка съ цифри, дойдохме до уѣждението, че действително има грѣшка.

А. Урумовъ (п): Ама това е комисия при Народното събрание, която е решила това.

Председателът: Моля ви се. — Это каква е грѣшката? (Чете) „... срѣчу опредѣленето на Струмишкия окръжен съдъ по провъзгласяване избралиятъ кандидатъ, съ кротко мотивирано донася, че окръжниятъ съдъ неправилно е провъзгласилъ кандидата на прогресиволибералната партия К. Д. Списаревски, въмѣсто тѣжителя, като сѫщиятъ съдъ е допускалъ една грѣшка въ прѣсъмѣтното, раздавайки свободните мандати, останали слѣдъ раздаването по общия дѣлителъ, срѣчу остатъци, безъ сѫдъ да търси и вземе въ съображене срѣдното чило гласове, падащи се на единъ мандатъ, чимъ другояче направенъ итогъ дѣлителъ. Тѣжителятъ дава и слѣдната таблица по прѣсъмѣтното, което би трѣбвало да стане:

„Българската комунистическа партия е получила 7.581 гласа; дѣлени на 2.694, даватъ два мандата; 7.581 дѣлено на 2+1 равно 2.527 — още единъ мандатъ; всичко — три мандата;

„Българският земедѣлски народенъ съюзъ е получилъ 6.777 гласа; дѣлени на 2.694, даватъ два мандата; 6.777 дѣлено на 2+1 равно 2.259 — още единъ мандатъ; всичко — три мандата;

„Демократическата партия е получила 4.917 гласа; дѣлени на 2.694, даватъ единъ мандатъ; 4.917, дѣлено на едно плюсъ едно, равно 2.458 — още единъ мандатъ; всичко — два мандата;

„Народната партия е получила 2.513 гласа, която при втория дѣлителъ даватъ единъ мандатъ.

Прогресиволибералната партия е получила 1.436 гласа“.

И така, прогресиволибералната партия е получила 1.436 гласа, когато слѣдъ разпрѣдѣленето земедѣлскиятъ съюзъ остава съ 2.259 гласа. И 2.259 гласа не получаватъ мандатъ, а 1.436 гласа получаватъ мандатъ! Г. Списаревски е депутатъ съ 1.436 гласа, а г. Хайдуковъ, който има 2.259 гласа и трѣбва да бѫде депутатъ не е та-къвъ, а е вънъ отъ Камарата!

Г-да! Бюрото на Камарата не е направило нищо повече, само е прѣпратило туй заявлението съ слѣдната надпись: (Чете) „Изпращамъ Ви, г. председатело, настоящата тѣжба на Михайловъ Никола Стоиловъ Хайдуковъ срѣчу протоколното опредѣление отъ 6.IV г. на сѫда Ви, съ което неправилно е провъзгласенъ за народенъ прѣдставител д-ръ К. Д. Списаревски отъ листата на прогресиволибералната партия, въмѣсто тѣжителя — кандидатъ на български земедѣлски съюзъ.“

„Грѣшката, която е допусната, е очевидна и противна на чл. 120 отъ избирателния законъ и забѣлѣжката къмъ него, както и картино нағледната примѣръ къмъ този членъ, изложенъ на стр. стр. 43, 44 и 45 на избирателния законъ, початънъ въ 1913 г., съ великиятъ му измѣнения, и слѣдва да сезирате напово сѫда“ — г. Урумовъ, ние не заповѣдамъ на сѫда, чие сезираме сѫдътъ — . . .

Ц. Брышляновъ (п): Кои сте вие?

Председателът: (Продължава да чете) . . . „слѣдва да сезирате напово сѫдътъ, за да видоизмѣниятъ протоколътъ си опредѣление въ смисъль исканъ отъ тѣжителя на законно основание“.

К. Пастуховъ (с): Ама кой иска това — Народното събрание или бюрото?

Председателът: Бюрото на камарата нико не заповѣдало, нико ще заповѣдва на сѫдебните власти; то е сезирило сѫдебните власти.

К. Пастуховъ (с): Кой е разпоредилъ — бюрото на Народното събрание, или Народното събрание? Защото, споредъ мене, ако туй, което Вие разправяте, е върно, . . .

Председателът: Моля Ви се, нѣмате думата.

К. Пастуховъ (с): . . . комисията тръбва да докладва избора, за да стане достояние на Народното събрание въ какво положение е работата.

Прѣдседателътъ: И азъ получихъ телеграма отъ Горна Джумая, че окръжниятъ съдъ е изправилъ грѣшката си, и следъ като се получи неговото опрѣдѣление, бюрото на Камарата ще повика другия народенъ прѣставителъ.

А. Урумовъ (п): Не може, иначе нѣма да го допуснемъ!

Министъръ М. Турлаковъ: Ще видимъ, дали не може. Знаете само да демагогствувате! Честь имайте! Адвокати сте, тълкувате законитъ. Този законъ вие сте го правили. Не ви е срамъ!

А. Урумовъ (п): Загубили сте чувството на законност. Това е парламентаренъ скандалъ!

Министъръ М. Турлаковъ: Насамъ вие признавате това, ама тукъ нѣмате доблестъта да го признаете.

К. Пастуховъ (с): Ако има грѣшка, тръбва да се докладва изборътъ, за да се изправи.

Министъръ М. Турлаковъ: Онзи, който е направилъ грѣшката, ен я е изправилъ. Не е твоя работа.

Д-ръ К. Списаревски (п): Искамъ думата.

Министъръ С. Омарчевски: Кой си ти? Ти си външно лице — какво търсиш тукъ?

(Скараване между А. Урумовъ и С. Дупариновъ)

А. Урумовъ (п): (Къмъ с. Дупариновъ) Мълчи бе, жаба!

С. Дупариновъ (з): Кого наричашъ ти жаба? (Глътка)

Нѣкой отъ земледѣлци: Г. прѣдседателю! Обърнете внимание да не обиждатъ народните прѣставители.

Прѣдседателътъ: (Звъни)

Д-ръ К. Списаревски (п): Искамъ думата за лично обяснение.

Прѣдседателътъ: Нѣмате думата, г. Списаревски. Нѣмате основание да искате думата.

Д-ръ К. Списаревски (п): За лично обяснение.

Прѣдседателътъ: Ако вие бъхте запитвачъ, можеше да Ви дамъ думата. Вие не сте депутатъ прѣди всичко.

Д-ръ К. Списаревски (п): За лично обяснение искамъ думата, г. прѣдседателю.

Прѣдседателътъ: Нѣмате думата.

А. Урумовъ (п): Заявявамъ, че не съмъ доволенъ отъ отговора и обръщамъ питанието си въ запитване.

Нѣкой отъ земледѣлци: Вие нѣма да бѫдете никога доволенъ. Само когато умрете, тогава ще бѫдете доволенъ!

Д-ръ К. Списаревски (п): Г. прѣдседателю! Искамъ думата за лично обяснение. (Отива на трибуната)

Прѣдседателътъ: (Звъни) Нѣмате думата. Моля г. г. квосторитъ да изпълниятъ дѣлга си. (Квосторитъ Х. Ветовски и А. Кундалевъ се вляятъ отъ трибуната д-ръ К. Списаревски)

А. Кундалевъ (з): Той, прѣдиг всичко, не е депутатъ. Защо излагате се си?

Х. Ветовски (з): Депутатъ еъ 1.400 гласа!

К. Пастуховъ (с): Ама въпросътъ е тамъ, че Събранието тръбва да се произнесе.

Прѣдседателътъ: (Звъни) Г. Пастуховъ! Правя Ви напомняне да не говорите. Нѣмате право да говорите. Ако не прѣстанете, ще приложка по-строги мѣри.

К. Пастуховъ (с): Докладвайте избора.

И. Януловъ (с): Изборътъ не е докладванъ.

Прѣдседателътъ: Какъ говорите вие, г-да, когато нѣмате думата.

Л. Кандевъ (к): Земедѣлската листа е опорочена, затуй не смѣять да докладватъ избора.

Министъръ С. Омарчевски: Ще видимъ твоятъ косъмъ колко е чистъ въ Старозагорско. Недѣйте ни кара да бързамъ. Ще изхвръкнѣшъ.

В. Мулетаровъ (к): Мандатътъ съ наши. Вашата листа е опорочена, и мандатътъ съ наши. Това е чистината.

Министъръ М. Турлаковъ: И Вие ще излѣзвете.

К. Пастуховъ (с): Въпросътъ тръбва да бѫде сложенъ тукъ, а не да го урежда бюрото.

Д-ръ К. Списаревски (п): Този въпросъ е рѣшени безъ участието на Народното събрание. Искамъ да знамъ, счита ли Народното събрание въпроса, за рѣшени?

Прѣдседателътъ: Моля Ви се, седнете си, нѣмате думата.

Съобщавамъ на народното прѣставителство, че въ бюрото на Камарата е постъпилъ законопроектъ отъ Министерството на финансите за измененія въ сѫдоустройството и сѫдопроизводството на военно-сѫдебния законъ въ мирно време и въ време на военно положение. Този законопроектъ ще бѫде отпечатанъ, раздаденъ и поставенъ на дневенъ редъ.

Също така отъ Министерството на външните работи и на изповѣданіята е постъпило проекторѣшене за одобрение I то постановление на Министерския съветъ, взето въ засѣданіето му отъ 17 ноември 1919 г., протоколъ № 141, съ косто се постановява да се отмѣни рѣшенето на XVII-то обикновено Народно събрание, втора редовна сесия, взето въ 29. засѣданіе, държано на 4 мартъ 1916 г., като храмътъ-паметникъ при Народното събрание въ София остане по прѣжнему посветенъ въ честь на „Св. Александър Невски“. И това проекторѣшене ще бѫде отпечатано, раздадено и поставено на дневенъ редъ.

Също така е постъпилъ законопроектъ отъ Министерството на финансите за еключването на бюджета за 1914 г. И този законопроектъ ще бѫде отпечатанъ, раздаденъ и поставенъ на дневенъ редъ.

Минаваме къмъ дневния редъ.

Н. Мушановъ (д): Г. прѣдседателю! Искамъ думата прѣди дневния редъ.

Прѣдседателътъ: Моля Ви се.

Н. Мушановъ (д): Само дръб думи.

Прѣдседателътъ: Кажете.

Н. Мушановъ (д): Отправилъ съмъ питане до г. министъра на вътрѣшните работи прѣдиг 5—6 дена за арестуването на трима-четирима български граждани. Увѣренъ съмъ, че досега той си е направилъ справката. Бихъ молилъ прѣдставителството да каже на г. министъра на вътрѣшните работи да се явява въ Народното събрание да ни отговори.

Прѣдседателътъ: Г. Мушановъ! Вземемъ акть отъ Вашата бѣлѣшка и при прѣвъ удобенъ случай ще обрънемъ внимание на г. министъра на вътрѣшните работи да отговори.

Н. Мушановъ (д): Особено по тѣзи въпроси, защото ако минатъ 10 дена и тогава отговори, ако хората произволно могатъ да стоятъ въ участъците по десетъ дена, нѣма никакво значение. Ще моля да обрѣнемъ внимание на г. министъра да отговори.

Ц. Бършляновъ (п): Бѣхъ отправилъ питане, за което ми обѣщахъте, че министъръ на вътрѣшните работи ще ми отговори днесъ, относително това: защо луковитскиятъ

кметъ, редовно избранъ за такъвъ, не се утвърждава отъ министра, а напротивъ той прѣдлага на съвѣта да си избере другъ кметъ? Азъ моля да ми се даде обяснение, защо не ми се отговаря на питането.

Р. Крайчевъ (к): Парламентарната група на комунистическата партия е отправила едно питане за пълнництвъ. Азъ моля г. министра да отговори.

Прѣседателът: Ще Ви се отговори.

Първата точка отъ дневния редъ е трето четене на законопроекта за трудовата повинност.

Докладчикът г. Георги Марковъ ще го прочете.

Докладчикъ Г. Марковъ (з): (Чете)

Законъ за трудовата повинност

Глава I.

Общи наредби.

„Чл. 1. Всички български подданици отъ двата пола, когото навършватъ: мажетъ 20 години, а дѣвиците 18, щодлежатъ на трудова повинност, т. е. на задължителенъ общественъ труд.

„Забѣлѣжка 1. Трудовата повинност за мюхамеданските дѣвици не е задължителна.

„Забѣлѣжка 2. Могатъ да се приематъ доброволци и при по-малка възрастъ: мажетъ отъ 17 години, а дѣвиците отъ 12 години.

„Чл. 2. Трудовата повинност има за целъ:

„а) да организира и използува обществено работните сили въ страната, за да повдигне производството и благоустройството ѝ;

„б) да развие у гражданите, независимо отъ тѣхното обществено положение и имотно състояние, любовъ къмъ обществените работи и физическия труд;

„в) да повдигне моралното и икономическото състояние на народа, като култивира у гражданите съзнание за задължеността му къмъ себе си и обществото и като го приучи къмъ рационализът методи на работа по всички отрасли на народното стопанство.

„Чл. 3. Трудовата повинност се използува по всички отрасли на народното стопанство и благоустройство: направа на пътища, желѣзници, канали, водопроводи, баржи, постройки на сгради, планиране села и градове, укрепляване пороища, коригиране рѣки, изсушаване блати, прескаране телеграфни и телефонни линии, приготвяване разширение строителенъ материали, заливане, уреждане и експлоатация на гори, обработка на държавни, окръжни, общински и други обществени стопанства, овощни и зеленчукови градини, отглеждане буби, пчели и добитъкъ, ловъ на риба, работене въ мини и фабриките, консервиране състъпни продукти, приготвяване платове, платници и дрехи въ болница и пр.

„Тъзи работи се извършватъ отъ надлежителните вѣдомства подъ тѣхното ржководство и стговорност.

„Чл. 4. Трудовата повинност е лична. Никакво замѣтване не се допуска.

„Освобождаватъ се залини отъ тази повинност само неспособниятъ за каквото и да е физическо и умственъ трудъ, споредъ специално разписане за болестите, одобрено отъ Министерския съвѣтъ. Освобождаватъ се също: омъжните жени и постженици въ армията маже. Освободените по разписането на разните болести плащатъ данъкъ споредъ дохода и имотното имъ състояние, опредѣленъ съ специаленъ законъ.

„Чл. 5. Нищо български подданици не може да приеме чуждо подданство или да се прѣсели въ чужда страна, прѣди да е изпълнилъ трудовата си повинност.

„Чл. 6. Трудовата повинност трае за мажетъ 12 мѣсяци, а за дѣвиците 6 мѣсяци.

„Чл. 7. Ползватъ се съ облекчение да служатъ само половината отъ опредѣлението въ чл. 6 срокъ лицата, които са единствена подкрепа на семейството, а именно:

„а) единственъ способенъ за работа синъ или дѣщеря у неспособни за работа баща или майка вдовица;

„б) единственъ способенъ за работа братъ или сестра, които издръжатъ едно или нѣколко малолѣтни сирачета — братя или сестри;

„в) единственъ способенъ за работа внукъ или внучка, който е взелъ върху себе си по формално задължение из-

дръжката на дѣдо или баба, които нѣмътъ способенъ за работа синъ или зетъ.

„Такова облекчение се дава само на бѣдни семейства, които нѣматъ никакви имоти или получаватъ годишънъ доходъ по малко отъ 1500 л.

„Чл. 8. Отъ изпълнение на трудовата повинност се отлагатъ временно:

„а) болниятъ, сѫщо и синъ, които не сѫ се поправили отъ скорошното си болѣдуване и то най-много до 24-годишната имъ възрастъ, слѣдъкоято възрастъ или се освобождаватъ съвѣршено, съгласно разписането за болестите, или се назначаватъ на по-леки работи;

„б) младежи, които удостовѣрятъ, че слѣдватъ въ срѣдни учебни заведения — докато навършатъ образоването си.

„Чл. 9. Отлагатъ се временно отъ изпълнение на трудовата повинност задържаниятъ въ затвора подъ слѣдствие или осъденътъ вече лицата за главни прѣстъпления.

„Осъдените до три години обикновенъ тъмниченъ затворъ отбиватъ трудовата си повинност слѣдъ изтърпяване наказанието.

„Тъзи, които сѫ наказани съ затворъ повече отъ три години, слѣдъ изтърпяване наказанието си, не се взематъ да отбиватъ трудовата си повинност, а още прѣзъ врѣме на затворничеството имъ се възлага физическа работа, които не се взема въ съображение за облекчение при изтърпяване наказанието имъ.

„Чл. 10. Въ случаи на голѣми стихийни поврѣди, нѣкое народно бѣдствие и неотложни нужди всички български подданици отъ мажки поль на възрастъ отъ 20—50 години могатъ да бѣдятъ свикани, по рѣшеніе на Министерския съвѣтъ, на врѣменна трудова повинност, т. е. задължителна обща работа, до четири седмици.

„Това повикване става по възрастъ и на групи по общности, околии или окрѣзи, споредъ нуждата.

„Забѣлѣжка. Въ такъвъ случаи Министерскиятъ съвѣтъ може да свика и по-млади отъ 20 години.

„Чл. 11. Отъ врѣменната трудова повинност се освобождаватъ:

„а) неспособниятъ за каквото и да е работа;

„б) наимѣращи се въ затворъ или задържани подъ стража за слѣдствие по главни прѣстъпления;

„в) тѣлко болниятъ;

„г) бащи, които иматъ единъ или повече синове, взети въ трудовата повинност и нѣматъ другъ способенъ за работа членъ на семейството;

„д) синъ на майка вдовица, които нѣма другъ способенъ за работа членъ въ семейството;

„е) братъ, които има братчета или сестричета спирачета и нѣма другъ способенъ за работа членъ въ семейството, които да се грижи за тѣхнати издръжки, и

„ж) наї-нѣобходимътъ чиновници, които Министерскиятъ съвѣтъ намѣри за потребно.

„Чл. 12. За разпрѣдѣление подлежатъ на трудова повинност повикватъ се въ началото на всяка година:

„а) младежи отъ мажки поль, които на 1 януари на годината, когато става повикването, сѫ навършили 19 години, а тѣзи отъ женски поль — 15 години;

„б) отложнатъ по разни причини и неявилътъ се.

„Чл. 13. Трудовата повинност се отбива по отдѣлно: отъ мажетъ въ окрѣза или най-много въ близките до окрѣза места, освѣнъ въ случаите, когато работата изисква да се приложи тоя трудъ въ по-далечни места, а отъ жените — въ мястоожителствата имъ.

„Това разпореждане не се отнася за инструкторски по трудовата повинност.

Глава II.

Организация.

„Чл. 14. За ржководене прилагането на настоящия законъ се учрѣдява при Министерството на обществените сгради, пътищата и благоустройството Главна дирекция на трудовата повинност, на чело съ главенъ директоръ, назначенъ съ указъ, по докладъ на министра и одобренъ отъ Министерския съвѣтъ.

„Чл. 15. Дирекцията на трудовата повинност има слѣдните три отдѣла: административенъ, технически и домакински.

„При дирекцията се учрѣдява висъкъ съвѣтъ по трудовата повинност, състоящъ се отъ директора и главните секретари при министерствата.

„Чл. 16. За извършване службата по повикването, раз предъявление по категория и използването на подлежащите на трудова повинност се учреждава при всичко окръжно инженерство по едно окръжно бюро за трудовата повинност, състоящо се отъ административно, техническо и домакинско отделение.

„Непосредствени органи на тези бюра съ общиските управление.

„Чл. 17. При всичко окръжно бюро се учреждава съвътъ по трудовата повинност, състоящ се отъ окръжния управител, окръжен инженер, председателя или членъ на постоянната комисия, окръжния агрономъ, районния горски инспекторъ или лъсничия инспектора на труда, окръжният лъкар и окръжния ветеринарен лъкар.

„Този съвътъ се произнася по всички въпроси относно службата по трудовата повинност въ окръга, установява работите, за които тръбва да се дадат работници или трудовици, определя числото им и пр. Общинът планъ по използване на повинничарите подлежи на одобрение отъ Дирекцията на трудовата повинност, която упражнява и върховния контрол по изпълнението му.

„Чл. 18. Държавинът, окръжните и общинските учреждения, които имат да извършват работи чрезъ задължителния обществен труд, отправятъ исканията си до респективното окръжно бюро за трудовата повинност за разглеждане отъ съвъта.

„При нужда и самата дирекция може да извърши и някои работи подъ свое ръководство и отговорност.

„Чл. 19. Подлежащите на трудова повинност лица се разпределятъ на категории, споредъ подготовката им и споредъ работите, които има да се вършатъ, именно: полска, техническа, занаятчийска, миньорска, риболовска и други.

„Категорията за полски работи се разпределя на групи по окръзи, а другите категории образуватъ специални групи за цялата страна, споредъ нуждата.

„Чл. 20. Групите и тяхните подразделения иматъ свои управлението съ административенъ, технически и домакински персоналъ, опредѣлънъ въ съответни щатове.

„Началниците на групите съ направо подчинени на окръжното бюро на трудовата повинност.

„Чл. 21. За подготовката на трудовиците отъ различните категории дирекцията открива нужните технически и занаятчийски курсове, училища и работилници, образцови стопанства и други; може да използува и досега съществуващи тяхната.

„Чл. 22. Подробностите по службата на дирекцията и нейните органи, както и тия на групите и тяхните подразделения, се определятъ въ специални наредби и пра вилници по приложението на настоящия законъ.

„Глава III.

„Наказателни разпореждания.

„Чл. 23. Който употреби измама съ целъ да освободи себе си или другого отъ трудовата повинност, а така също, който укрие нѣкого, наказва се съ тъмниченъ затворъ до дъръ години.

„Чл. 24. Който съзнателно по различни начини се е отклонилъ отъ изпълнение на трудовата си повинност до навършване 30-та година, наказва се, ако е способенъ за задължителния общественъ труд, съ глоба отъ 500 до 3.000 л. и се взема да си изслужи повинността, а лицата, които съ прѣминали 30-та си година, наказва се съ тъмниченъ затворъ до три години и се лишава отъ правата, предвидени въ п. п. 1, 2 и 3 на чл. 30 отъ наказателния законъ.

„Съ тъмниченъ затворъ нѣ по-малко отъ една година се наказва и онзи лица, които съ приели чуждо подданство преди да изслужватъ задължителния си общественъ труд.

„Чл. 25. Който съзнателно оскакати самъ себе си изобщо се направи неспособенъ за изпълнение на трудовата си повинност, а така също и онзи, който съ подобна същъ оскакати или направи неспособно друго лице, което подлежи на повикване или изслужване задължителния си общественъ труд, наказва се съ строгъ тъмниченъ затворъ не по-малко отъ една година и съ лишение отъ правата, предвидени въ п. п. 1, 2 и 3 на чл. 30 отъ наказателния законъ.

„Чл. 26. Който склони къмъ неизпълнение на повиквателната заповѣдъ лице, подлежащо на трудова повин-

ност, или склони къмъ бѣгство лице, което вече изслужвата си повинност, или пъктъ дале на това лице убийще, или му помогне да се укрие по другъ начинъ, наказва се съ тъмниченъ затворъ отъ 6 мѣсца до 3 години.

„Чл. 27. Должностните лица, които дадатъ невѣрни свѣдѣния за сѣмейното и здравословно състояние на младежи отъ двата пола, подлежащи на трудова повинност, или умишлено съставятъ непѣчни или неправилни повиквателни списъци, или пъктъ допускатъ да се замѣни взетия вече младежъ съ другиго, наказва се съ тъмниченъ затворъ отъ една до три години и съ лишение на правата, предвидени въ п. п. 1, 2 и 3 на чл. 30 отъ наказателния законъ.

„Должностните лица, които по немардивостъ не използватъ дадените имъ на разположение трудови сили, се наказва съ глоба до 5.000 л. или тъмниченъ затворъ до една година; ако това дъянне е извършено съзнателно, наказанието е глоба до 10.000 л. или тъмниченъ затворъ до дъръ години.

„Чл. 28. Който чрезъ печата, публични речи или по какътъ и да е начинъ съзнателно подбужда къмъ неизпълнение на настоящия законъ, наказва се съ строгъ тъмниченъ затворъ до три години и глоба до 5.000 л.

„Чл. 29. Прѣстъпните дѣяния по настоящия законъ съ поддържатъ отъ окръжните съдиилица, като първа инстанция.

„Дѣлата по тѣхъ сѫ спѣшили и се разглеждатъ въ едномъсечни срокъ.

„Чл. 30. За нарушения и грѣшици по службата на трудовата повинност се налагатъ дисциплинарни наказания, опредѣлени въ специаленъ правилникъ.

„Глава IV.

Послѣдни наредби.

„Чл. 31. Министерскиятъ съвѣтъ може да отлага за известно време съвикването на частъ или на всички подлежащи на трудова повинност лица въ цялата страна или въ нѣкоя мѣста въ нея.

„Чл. 32. Настоящиятъ законъ влиза въ сила отъ деня на публикуването му въ „Държавенъ вѣстникъ“ и отмѣня всички закони и наредби, които му противорѣчатъ.“

Прѣдседателътъ: Постъпило е предложение за една прибавка въ чл. 9 отъ г. Ангелъ Кундалевъ.
Има думата г. Кундалевъ.

А. Кундалевъ (з): Правя предложение къмъ чл. 9 да се прибави забѣлѣжка: младежътъ, които не сѫ навършили 20 години, които законъ сварва сега да продължава образоването си, се отлагатъ докато съвѣршатъ образоването си . . .

Министъръ-прѣдседателъ А. Стамболовъ: Виешето образование.

А. Кундалевъ (з): Виешето образование . . . и съгѣдъ съвѣршването му да ги викатъ.

Министъръ-прѣдседателъ А. Стамболовъ: Сега които сѫ заварени да слѣдватъ.

Прѣдседателътъ: Които приематъ направеното предложение, къмъ чл. 9 да се прибави една забѣлѣжка въ смысла: (Чете) „Младежи, по-млади отъ 20 години, които сѫ постъпили въ висши учебни заведения до влизането на настоящия законъ въ сила, отбиватъ трудовата си повинност съдѣль за грижане на образоването си“, моля, да си вдигнатъ рѣката. Болитиство, Събранието приема.

Които приематъ законопроекта за трудовата повинност на трето четене, както се прочесте отъ г. докладчика то както се допълни съ туй предложение, което се гласува и прие, моля, да си вдигнатъ рѣката. Министърство, законопроектъ за трудовата повинност се приема на трето четене съ внесената забѣлѣжка.

Причтѣтима къмъ втората точка отъ дневнира редъ — първо четене на законопроекта за 1/12 отъ кредититетъ по бюджетитетъ за 1919/20 г., за първото полугодие на финансова 1920/21 г. — продължение разискванията.

Има думата г. Петьъ Каратодоровъ.
(Прѣдседателското място замѣни подпрѣдседателъ Х. Маноловъ.)

П. Карадоровъ (р): (Отъ трибуна) Г. г. народни прѣставители! Положението на нашата държавна казна е извѣнредно тежко. Споредъ изложението на г. министра на финансите, то е даже боязливо. Не да поправя по-западта, на която застана г. министърът на финансите и която той самоволно си избра, и не да внасямъ изкуствъ оптимизъмъ въ едно тежко финансово положение, азъ ще искамъ да се спра за моментъ на цифрите, които г. министърът на финансите изтичка предъ насъ, ще искамъ да коригирамъ нѣкое отъ тѣхъ, да допълни други и да направя моето заключение, защото Изглежда, г. г. народни прѣставители, че е настаналъ моментътъ, когато народните прѣставители трѣба да се явяватъ съ повече оптимизъмъ при характера на наше финансово положение на нашата страна, и защото забѣлѣзвамъ отъ извѣстно време насамъ, че се слѣдва единъ прогрѣшенъ методъ, когато се прави експозе по състоянието на нашите финанси.

Нѣколко думи по бюджета за 1919/20 г. Той се приключи съ приходи 820.000.000 л. крѣгло и съ разходи, включително и разходите за облѣкло и за храна на войници, които се вземаха отъ голѣмъ военни свърхсметни кредити, 1.620.000.000 л. крѣгло, слѣдователно съ единъ дефицитъ отъ 800.000.000 л. крѣгло. Защо се получи този дефицитъ? Могатъ да бѫдатъ изтичнати причини отъ широко стопанско естество, а същевременно отъ чисто политически характеръ. Не че ище можехме да склучимъ бюджета безъ каквът и да е дефицитъ — това е съмѣло да се твърди — но ако ище на времето още бѣхме имали една по-опрѣдѣлена позиция по отношение облагането на доходите и капиталътъ въ нашата страна, ако не губѣхме нашето скъпо време въ дребни мѣроприятия, ако не бѣхме се хващали за коситъ и достигнали дотамъ да правимъ нови избори и да създаваме една експозиція на атмосфера слѣдъ тиши избори, азъ бѣхъ убѣденъ, че на мѣстото на тѣзи дребни законоположения, бихъ казалъ дъже, на тѣзи партийни дъртовори, щѣха да се появятъ организирани законопроекти, които да ни дадатъ частъ отъ приходътъ, отъ които отдавна се нуждае нашата казна.

Но и цифрите, които ви изтичка г. министърът на финансите по съвентуалното сключване на бюджета за текущата година, ми се виждаатъ, че се нуждаатъ отъ една сериозна ректификация. Бюджетът за текущата година възлиза крѣгло на 1.600.000.000 л. за първото шестмесечие, значи за цѣлата година възлиза на 3.200.000.000 л. Г. министърът на финансите каза, че този бюджетъ ще се свърши съ 2.000.000.000 л. крѣгло дефицитъ. Отъ кои политически съображения е изхождалъ той и дали неговите съмѣти сѫ абсолютно точни, това е другъ въпросъ, който въ дадения случай мене не ме интересува. Азъ искамъ, г. г. народни прѣставители, всѣкога да съмънѣмъ тукъ да разглеждаме въпросите така, какъ тѣ трѣба да бѫдатъ представени, именно че не трѣба картина да се помрачава повече, отколкото тя е мрачна въ сѫщностъ, и не трѣба да живѣемъ съ илюзията, че ако ище прѣставимъ нашето съкровище въ едно боязливо положение, международниятъ лихвари, които идваша или вече сѫ дошли, ще простятъ тия креанци, кисито има да взематъ отъ насъ. Г. г. народни прѣставители! Не сме пространната Русия, източищата на която е толкова разнообразни и полетата на която сѫ тѣй безкрайни, че чужденецътъ може да си състави мнѣніе за нашите истински стопански ресурси. Ние сме педъ земя, нашите прѣходни и стопански ресурси идатъ отъ 4—5 голѣми пера и чужденецътъ щомъ дойде веднага ще ги съзрѣ. Нѣщо повече. Вие замѣте може би по-добре съ мене, че отдавна чуждитъ агентъ, даже прѣди сключването на договора за миръ и прѣди замѣнването на нашата делегация за чужбина, изучиха обстойно нашето финансово и стопанско положение и направиха своята съмѣтка. Слѣдователно, никаква печалба нѣма да има нашата казна и нашата държава, като политическа единица, ако ище сѫмѣтамъ, че съ тѣзи маскирания на истинското положение на нашата страна можемъ да накараме чужденецътъ да простята или да забрѣзява да взематъ нѣкое отъ исканіята си, писани въ договора за миръ. Но въ замѣна на това, г. г. народни прѣставители, има една страшна пасищъ, която се получава отъ изявленъ по-мрачни, отколкото е положението ни въ сѫщностъ. Чужденецътъ, като дѣйде тукъ, нѣма да си прави съмѣтка по нашите рѣчи и най-малко по експозето на г. министра на финансите, чужденецътъ знае какво имамъ, обаче той веднага иска да знае

и какво казва финансовиятъ министъръ. И неговите думи сѫ тежки, тѣ се протелеграфирватъ веднага въ странство. Нашата курсъ и безъ това е паднала, той се намира прѣдъ такава страшна пропастъ, че въ бѫдеще трѣба да изкача цѣли Хималаи, и ако това е така, нѣмаме причини да създаваме изкуствени фактори, за да повлияемъ още повече за неговото влошаване. Нашето положение трѣба да се прѣставя такова, каквото е, безъ да искаемъ да знаемъ дали чужденецъ ще теглятъ отъ това нѣкакво заключение или не. Азъ твърдя, че положението на нашата казна далечъ не е такова, каквото се прѣстави онзи денъ, и ще се помѣжа да го вѣстановя.

Министъръ прѣседателъ А. Стамболовъ: Стига да е по розово!

П. Карадоровъ (п): Не е въпросътъ за розово.

Бюджетът за 1920/21 г., казва г. министърът на финансите, ще се приключи съ 2.000.000.000 л. дефицитъ. Г-да! Имаме прѣди всичко 2—3 важни елементи, които трѣба да вземемъ въ съображеніе. Първо, 3.200.000.000 л. нѣма да се изразходватъ всички, нѣвъзможно е да се изразходватъ всички. Ако бюджетътъ отъ 1.700.000.000 л. свърши днесъ съ една икономия отъ 400.000.000 л., при бюджетъ отъ 3.200.000.000 л. нѣма да се ангажира всичко. Второ, въ текущия бюджетъ ние нѣма да имаме този пасищъ, който ни остави една голѣма стачка. Кой прѣдизвика тая стачка, какъ тя се създаде — това е една голѣма въпросъ, по който искамъ днесъ не можемъ да говоримъ, но въ всѣ случаи това свърши съ единъ голѣмъ недостигъ въ нашата казна, отъ нашите желѣзници и съ единъ голѣмъ разходъ по тая стачка: язначи се по-голѣма стража, въоръжиха се повече хора, създадоха се конфликти, които се сѫмѣташе да се разрѣшатъ чрезъ груба сила, и въ края на краишата това струваше стотини милиони. Независимо отъ това, г. г. народни прѣставители, има едно важно нѣщо, което трѣба да се изтичне; то е, че новите приходи, които днесъ гласуваме, непрѣменно ще упражнятъ своя ефектъ върху бѫдещия бюджетъ. Колко е дадъкътъ върху капитала, рѣспективно неговото произведение? 300 милиона лева ли ще бѫде — въ финансова комисия ние го изчисляваме на 600—700 милиона лева, а споредъ справката, която е направилъ г. министъръ на финансите и по която сериозно ще говоримъ, може да докара даже 800 милиона лева — 800 милиона ли ще бѫде, тѣ нѣма да се хврълятъ вътъ отъ този бюджетъ, тѣ ще влѣзатъ въ текущата равносметка или ако не влѣзатъ въ текущата равносметка, частъ отъ този ефектъ ще се отрази непрѣменно въ този бюджетъ. Не само това. Азъ изтичвамъ едно перо — името на което не искамъ да помена, но г. министъръ на финансите го зиже добра добре — което ще ни даде доходъ за дѣтъ бюджетъ упражненъ минимумъ милиардъ. Вѣрно е, че това перо има едно специално назначение: да се подобрява земедѣлъето въ нашата страна. Но когато дѣржавата има такива странини задължения, не можемъ нѣщо едно перо отъ 400 милиона лева тази година и отъ 800 милиона лева най-малко идущата година да го хврълимъ за тая, макаръ и културно стопанска цѣль; то ще отиде за потасяване на текущи дѣржавни нужди.

Ако сумираме тия двѣ-три крупни пера, азъ съмъ увѣренъ, г. г. народни прѣставители, че бюджетътъ за 1920/21 г. нѣма и не може да свърши съ дефицитъ отъ 2 милиарда лева. Азъ ви казахъ, изкуствъ оптимизъмъ тукъ не искамъ да създавамъ, но въ всѣ случаи желая тоя несъмѣтъ, който започна още отъ г. Данева да се изтичва отъ тая трибуна, веднажъ завѣтната да прѣстане, защото загубата отъ понижението на наши левъ, която има и широки стопански причини, но която се крѣи и въ това особено интерпретиране на нашето финансово положение, е много по-грамадна, отколкото съвентуалната илюзия почалба, че чужденецътъ, като видята какво е говорилъ министъръ на финансите, нѣма да поискатъ всички креанци, които има да взематъ отъ насъ.

Нѣсомъ отъ комунистътъ: Отъ Вашата рѣчъ ако се подобри валутата!

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Много права бѣлѣжка.

П. Карадоровъ (р): Г. г. народни прѣставители! Правътъ ми забѣлѣжка отлѣво, подкрѣпена и отъ г. министра

на финансите, че ако се подобри валутата, тогава ще имаме този бюджетен ефект.

Министър д-р Р. Даскаловъ: От Вашата речь ако се подобри.

П. Карадоровъ (р): Азъ говоря изобщо: ако се подобри валутата, ще имаме и този стопански ефект. Азъ казвамъ, че нямаме нищо по-погрешно отъ това, които направих г. министъръ на финансите миналъ пътъ, да изчисляватъ състоянието на нашата дългъ по текущата цена на нашата монета. Да се твърди отъ него, че 4—5 милиарда лева дългъ фактически е 20 милиарда лева, ако той това го върва и ако съмъга, че тая цифра въ бъдеще ще се закръпи, той тръбва да се махне отъ тамъ и да дойдатъ приятелите отъ тукъ. (Сочи комунистите)

Т. Лукановъ (к): Тъй ще стане.

Министър д-р Р. Даскаловъ: Ако могатъ да помогнатъ, нека дойдатъ.

П. Карадоровъ (р): Азъ поставямъ въпроса малко пошироко и бихъ желалъ съзакачки да не се занимавамъ. — Защото, г. г. народни представители, какъвът е смисълъ на тоя консорциумъ, който сме създали да изнася храни, какъвът е смисълъ на всичките атели, които се правятъ отъ разни страни за по-голямо производство? При една реколта същинско хубава, които пръжививаме, и една блъскава реколта, които се очертава, може ли нѣкакъ сериозно да твърди, било отъ министерската маса или отъ крайната лѣвица, че слѣдът 20—30—50 години, докато ще траятъ аютитетите, ние ще имаме една валута като днешната? Не можете по никакъвъ начинъ така да изчислите финансовата тежестъ или фактическото положение на единъ дългъ, който ще се разхвърли на цѣли дълъти поколения или най малко на дълъти поколения. Но било какъво било, дали г. министъръ на финансите е правътъ, или сѫ прави хората отъ лѣвицата или не, въ всички случаи азъ съмътъ, че въ едно поне съмъ правътъ: че не тръбва по изкуственъ начинъ да се създава и безъ това прѣкалено голъмъ несигурностъ за бѫщащето на нашата държавна казна. Въ всички случаи никой не може да оспори, че положението е тежко, и следователно правътъ е въ това отношение министърътъ на финансите, като ателира къмъ насъ да посочимъ срѣдства, ресурси.

Прѣди да се пристъпятъ къмъ посочването на източници за нашата държавна казна, би тръбвало да се спремъ поне за моментъ на ония причини, които създаватъ сегашното положение на нашата държава — причини обективни, които не така лесно ще можемъ да прѣдотвратимъ и прѣмахнемъ и причини отъ чисто наше държавническо естество.

Първата причина, г. г. народни представители, е головато падане на нашата монета. Какъвът е курсътъ на нашата паря, всъкиму отъ въстъпие е известно. И главната причина за падането на тая паря безспорно всъкиму отъ въстъпие я знае: грамадните неуравновесени бюджети, извѣнредно голъмъ задълження къмъ странство, липсата на всъкакво камбъо — а това сочи на малъкъ износъ — грамадни вносове и грамадни разходи прѣзъ врѣме на войните, които ние прѣжививаме. Поради това не само у насъ, но въ всичките държави безъ изключение отдавна монетата, еквивалентътъ на цѣнитъ, се е обвирнала отъ металлическа на книжна. Ние днесъ, както и държавите въ странство, не си служимъ само съ банкноти, както бѣше едно врѣме; ние днесъ сме прибегнали да печатането на книжни монети въ най-едъръ машабъ. Всъдъвие на това и поради обстоятелството, че чисто търговскиятъ кредитъ отдавна е изчезналъ — говоря за международните отношения — нѣма чекове, нѣма мѣнителции, нѣма онова изобщо, което съставляваще основната база на международната търговия, ние днесъ виждаме въ международната търговия, че банкнотите на различните държави играятъ голъма роля. И щомъ това е така, нѣма съмнѣние, че и българската държава не може да прави изключение, че всичките тѣзи страни ями, които се създадоха въ нейните бюджети, тия колосални дефицити не могатъ да се попълнятъ, освенъ съ грамадно количество книжни пари. Но, г. г. народни представители, ние си служимъ съ книж-

ните пари не само за това, защото имаме дефицити; ние си служимъ съ тѣхъ, защото поради други причини, които подиръ малко ще изтъкна, цѣнитъ на стоките посъжниха извѣнредно много и съборотитъ днесъ не сѫ 20 или 30 милиона, ами се изчисляватъ съ милиарди. Това, което бѣше нѣкога 10 хиляди лева, днесъ е 100 хиляди лева, това което бѣше 100 милиона лева, днесъ е милиардъ. Естествено, при това положение, тия изкуствено повдигнати цѣни създаватъ нуждата отъ по-голямо количество оборотни средства и, че не ще, държавата е принудена да пуша повече и повече банкноти. Азъ нѣма да ви щиримъ тукъ какъвът е нарастването на нашата банкнотна емисия, защото това не е толкова необходимо. Но въ всъки случай, г. г. народни представители, азъ считамъ, че това, което става, става поради широки стопански обективни причини и каквото и да говоримъ ние противъ него, не можемъ да го прѣдотвратимъ. Вие говорите и ние говоримъ за уравновесенъ бюджетъ. Това е прѣкрасно. За уравновесенъ бюджетъ се е пледирало отъ 40 години и при нормални условия, и пакъ такъвътъ бюджетъ не е съставенъ по редъ причини. Днесъ, обаче, когато ние плащаме само разлика въ курса по нашите дългове — и то не за цѣлия сервисъ — повече отъ 200 милиона, когато ние даваме повече отъ 400 милиона за добавъчни извѣграждания, което се дължи на низкия курсъ на нашата паря, когато даваме 15—20 милиона за нашия дипломатически персоналъ, пакъ поради разлика въ курса, и когато даваме 800 милиона повече, отколкото въ нормално врѣме ща доставяне материали отъ странство, естествено съ, че при тѣзи само 3—4 пера да се приказва за уравновесенъ такъ изведнъжъ бюджетъ е абсолютно невъзможно. Значи, съществуватъ широки, голъми причини, които сѫ вънъ отъ кръга на нашата възможностъ, отстранението на които иска врѣме, постепенно лѣкуване, стопанско заздравяване.

Какъвът е, г. г. народни представители, банковата? Банкнотата, когато мине гравиранъ размѣръ, както знаете, не е изразъ на едно реално богатство, отъ нея не дъхва потъта на творческата трудова рѣка, отъ нея не дъхва миризътъ на мастилото на печатарската машина, които вънно се движатъ. Да се предполага, г. г. народни представители, че нашата държава съ нейните загуби прѣзъ врѣме на войната отъ 200 хиляди най надежни производителни рѣщи, съ тази стопанска депресия, които съществуватъ въ нашата страна, съ това финансово разстройство е могла въ този интервалъ да създаде богатства, равни на 3—4 милиарда лева банкноти, които издадохме прѣзъ цѣлата война, това би значило да се лѣжатъ. Това е едно фиктивно, илюзорно богатство, и колкото повече държавата трупа тѣзи фиктивни богатства, толкова повече създава илюзията, че тя е богата, толкова повече нейната рѣка се отпуска, толкова повече разточителството въ държавната казна, въ държавното стопанство се разширява. Държавата е, каза, богата, тя може съ единъ замахъ да отсѫе банкноти за 10—20 милиарда лева, може да изразходва срѣдства въ широкъ стилъ. Естествено е тогава, че въ края на краината този викъ: „Обогатявайте се, разширявайте“ заразява всички класи въ нашео общество. Щомъ това е така, то се знае, че дотгава, докогато не се повдигне стопанската сила на нашата банкнота, дотгава, докогато нейниятъ курсъ не се качи нагорѣ, естествено е, че държавата, ще не съе, при тѣзи разходи, които не може да прѣмахне — азъ ще се спра на тѣзи разходи, които не могатъ да се прѣмахнатъ — ще продължатъ съ своята машина да сѫтъ банкноти. Какъвът е крайниятъ резултатъ? Банкнотата все пакъ е цѣнна книга, съ нея може да се купува. Тая банкнота създава една изкуствена покупателна стойност, а изкуствената покупателна стойност увеличава търсенето на продуктътъ, търсенето на продуктътъ увеличава цената на продуктътъ, а увеличението цената на продуктътъ създава отъ своя страна жаждата за нови банкноти, и по този начинъ тая луда игра между увеличението ценитъ на продуктътъ и увеличението на банкнотите непрѣкъснато продължава. И азъ съмътъ, не азъ, не г. министърътъ на финансите, ами които и да биде не може тай лесно да ограничи този лудъ тъменъ между ценитъ и банкнотитъ.

Е. Марковски (к): Ами ако имате обратната съмѣтка — на губенъ балансъ на стокитъ и банкнотитъ, съ колко пари

може да се извърши едно обръщение? Туй съждение направете.

П. Карадоровъ (р): Азъ отdevъ казахъ, че изкуството повишава стойността на цѣнитъ на стоките създава нуждата отъ повече оборотни средства, а тия еквивалентни стойности на цѣнитъ не сѫ нищо друго, освенъ оборотни банкноти. Това само по себе си се разбира.

Е. Марковски (к): Значи, банкнотитъ правяте склонността, а склонността прѣдизвиква изобилие отъ банкноти.

П. Карадоровъ (р): И така, като изтъквамъ тия общи положения, които влияятъ извѣдено много за понижението, курса на нашата монета, понижение, което не е по силата на никого отъ настъ — даже на човѣкъ, който е облѣченъ въ вѣрховна власть — да го прѣмахне извѣднажъ, това не значи още, г. г. народни прѣставители, че ище сме съвѣршено безсилни и че не можемъ да направимъ нѣщо, за да облекчимъ поне това, създадено отъ войната, положение. Азъ нѣма да се спирямъ на ония голѣми грѣшки въ миналото, грѣшки, които сѫ извѣршени отъ тѣзи, които сѫ стояли тукъ, и които днесъ ище по необходимост трѣбва да плащамъ извѣнредно склонно. Азъ нѣма да кажа, че бѣше извѣнредно удобно врѣме прѣди 3 — 4 години, когато тия натрупани богатства и тая изкуствено повишена стойност на продуктитъ можеше отчасти поне да се ограничи. Защото, когато когато ище поглянемъ живота на чуждѣтъ държави, когато се занасителесувамъ отъ мѣроприятията, които тѣ сѫ вземали прѣзъ врѣме на войната, ище идвамъ до едно единствено заключение, че главното срѣдство, за да можешъ да докарашъ цѣнитъ, ако не въ първоначалното тѣхно нормално положение, то поне да не се качва толкова високо и да стигнатъ небето, е да вземешъ отъ пазара тѣзи банкноти, тѣзи фингтивни, илюзорни богатства, и да ги унищожишъ. За това, г. г. народни прѣставители, въ държави като Англия, прѣди да приѣгнатъ къмъ всевъзможни заеми, било вънъ или вътре, съ принудителенъ или доброволенъ характеръ, прѣди всичко сѫ искали чистъ отъ това нередично и бѣро натрупано богатство да се консумира прѣзъ данъци.

И когато г. министъръ на финансите засегна въпроса за принудителния заемъ — въпросъ, по който имахъ честъ въ миналата Камара да приказвамъ — азъ си казахъ: прѣди да се апелира, макаръ и по принудителенъ начинъ, къмъ спестяванията или къмъ натрупани банкноти, както биха се изразили нѣкто отъ лѣво, на българскитъ данъкоплатци, прѣди всичко ище би трѣбвало да си послужимъ съ друго по-ефикасно срѣдство за лѣживане на златото. То е отъ този водовъртежъ на банкноти да извадимъ една чистъ отъ тѣхъ, за да можемъ това банкнотно наводнение отчасти поне да го дренираме. И прѣди г. Стамболийски да приѣгните къмъ прилагането на замона за трудовата повинност, трѣбва този разлѣтъ мочуръ въ България да се дренира, финансията министъръ би трѣбвало да се потруди да намали отчасти поне това наследие отъ банкноти. Защото, г. г. народни прѣставители, настинка въ България, вънейнитъ трансакции, вънейнитъ банки се забѣлѣзватъ единъ осъжидца отъ оборотенъ капиталъ, отъ банкноти, отъ срѣдства, но всички тия богатства въ единъ или друга форма сѫ натрупани, не влизаатъ въ банкнотъ. И не може да се допусне, че тѣзи богатства сѫ изцѣло контрабандирани и изнесени отъ нашата страна. Голѣма частъ отъ тѣзи богатства се памира въ селското население, друга може-би по-малка частъ — въ градското население. Тѣзи богатства като не се явяватъ въ банкнотъ и не могатъ да изиграйтъ ролята на оборотенъ капиталъ, извѣршиватъ, така да се каже, двойша пакостна роля въ нашето ступанство. Значи, г. министъръ на финансите е правъ, като казва, че ще пристъпимъ къмъ издаването на единъ заемъ, и въпрояти съ принудителенъ курсъ, затова ище видѣхме, че досегашнитъ апели къмъ подаяниета и къмъ добрата воля на нашитъ капиталисти свѣршиха съ нищо.

Азъ бихъ казалъ, прѣди това би трѣбвало да се слѣдва примѣрътъ на тѣзи, които се помѣжиха да разрѣшатъ по-радикално въпроса за обезщѣняването на свойте монети. Какво сѫ направили въ Англия, какво сѫ напра-

били въ другите страни, на повечето отъ въсъ е известно. Азъ нѣма да ви цитирамъ тукъ много отъ чуждата преса, но не мога да ви не изтъкна, и то въ сврѣзка съ тая опозиция, която започва да се прави противъ новите законоопроекти за облагания, нѣкоги мисли, които срѣщамъ въ германската преса, която случайно идва у насъ. Напр. въ една капиталистически вѣстникъ на Германия „Begliner Tageblatt“ се пише на едно място следующо: „Да идътъ върху печалбите отъ войната, въ нѣкакъ случаи надминава 80% затова, защото новото правителство живѣе съ една правилна идея, че никой нѣма право на полѣмъ бенефицъ прѣзъ врѣме на войната, откојкото тази печалба, която е получавала въ нормално врѣме. Не само това, но данъкътъ върху наследствата — който у настъ е въ съвѣршено скромна форма — стига по нѣкой пѣтъ до 70—85%“. Какво е облагането тамъ, г. г. народни прѣставители? Азъ не искамъ да сравнявамъ България въ това отношение съ една Германия, въ която има натрупани капитали много по-отдавна, капитали, които приематъ днесъ формата, така да се каже, на чиста рента, но въ всички случаи азъ ви изтъквамъ до какви грамадни проценти сѫ отишли фискалните власти въ тази голѣма капиталистическа държава. Какво е облагането на капиталитъ, показва обстоятелството, че тамъ очакватъ до 90, а споредъ опѣнките на нѣкои до 100 милиарда постѣпления. Считамъ, слѣдователно, че тая голѣма идея, която е изтъкната настинка отъ нуждите въ Германия, но въ всички случаи идея, която се явява въ много отношения спасителна и за държави, особено като нашата, която прѣживѣва сѫщата сѫдба, би трѣбвало да бѫде взета подъ внимание отъ респективните власти.

За Франция нѣма какво да се спирямъ. Вие знаете, че тази държава не може да ни служи въ това отношение много за поука. Франция е една държава, която живѣе прѣди всичко отъ своя лихварски капиталъ. Въ този лихварски капиталъ сѫ помѣстени дребните спестявания и прѣдъ интереситъ на борсата сѫ повалени много голѣми държавини, като Кайо напр., и много законопроекти. Азъ си спомнямъ, г. г. народни прѣставители, въпрояти знаете и вие, повижа на тази капиталистическа класа противъ Кайо, когато той бѣше внесълъ последния свой законопроектъ за облагането на борсовитъ печалби, въобще на печалбите въ Франция. И тогава организътъ на капиталистическа Франция бѣ казалъ: „Борсата е видѣла въ своятъ крака повалени 50 законопроекти за общеподходното облагане, ие види повалени и проектътъ на Кайо“. И ище днесъ забѣлѣзваме отъ това, което става въ Франция, отъ тѣзи горещи дебати тамъ, които се водятъ по този въпросъ, слѣдъ тѣзи грамадни разорения, които прѣтърпѣтъ Франция, че всичките надежди на финансията министъръ и капиталистическите партии, които управляватъ тамъ, се градятъ на едно фингтивно и много съмнително вземане отъ Германия. И когато трѣбва да се пристъпятъ къмъ истински данъчни реформи, къмъ създаване на ресурси отъ своето вѫтрѣшно струмансво, ище виждаме да се създада единъ данъкъ върху оборота, който въ края на краищата е единъ косвенъ данъкъ върху търговскитъ едѣлки, единъ косвенъ данъкъ върху консуматора; и виждаме сѫщеврѣменно да се създава стражливъ едно повишение на данъчната норма върху дохода, на данъчната норма върху капитала и главно върху обикновенитъ доходи въ Франция.

Но, г. г. народни прѣставители, това което ни казва Германия, ище го виждаме въ голѣма степенъ да се практикува отъ Англия — една държава, отъ която можемъ въ много отношения да черпимъ поука, една държава богата, съ неограничени ресурси, една държава, позицията на която никога не е била тѣй бѣлскава, откојкото въ днешно врѣме, една държава, която разполага съ сурвилъ материали на цѣлия свѣтъ, и, слѣдователно, която само съ повишение на единъ шиллингъ би могла да докара милиони въ своята хазна. Прѣзъ врѣме на войната още Англия усвои най-рационалната политика по отношение на облагането. Вие знаете, че тамъ се издадоха много малко банкноти, почти никакъ; вие знаете сѫщеврѣменно, че цѣлата банкнота е покрита съ злато. Вѣрно е, че особено международната позиция на Англия ѝ позволява този разкошъ, тази възможност, но вѣрно е сѫщеврѣменно, че държавниците въ Англия не се посвѣниха да

брънкатъ, така да се каже, малко по-дълбоко съ фискалната ръка въ частните каси, въ частните ковчези. И въ една полемика по облагането, заведена прѣди нѣколко мѣсяца между в. „Таймс“ и „Манчестеръ Гуардіанъ“, чини ми се, азъ същамъ въ първия вѣстникъ слѣдующето нѣщо. Азъ съмътамъ, че то е цѣнно да се чуе, особено отъ прѣдставителите на нашата хазна. (Чете) „И тамъ, кѫде то сѫ били немарливи“ — говори се за държавниците — „спрѣмо голѣмите доходи, спрѣмо натрупаниятъ богатства и кѫде то не сѫ били налагани по голѣми данъци, отколкото въ нормално време, не сѫ си служили съ банкноти, тамъ пакъ и куственото повишение на доходите и спекулацията сѫ били най-голѣми. Тамъ за луксозните произведения, сѫщо и за разните цѣнни книжи сѫ плащани безумни суми. Тамъ извѣстни класи сѫ си позволявали лудия луксъ да консумиратъ продукти и купуватъ нѣща на нечувано високи цѣни, напр. въ Австроия и Русия, прѣди тѣхните погроми. Най-добре — и това особено е важно — стои въ това отношение Англия, която най-напредъ стъ естки всовуващи държави, се осмѣли да повиши всички данъци върху дохода и капитала. Едвали има думи, съ които би могло да се подчертаетъ достатъчно голимото значение на данъка за намаляване изкуствено покупателната стойност на паритетъ и натрупаното фактивно богатство“. Това се пише за единъ народъ, съ извѣредно голѣма чукастъ не само за свитъ мирови, всесвѣтски комбинации, но сѫщеврѣменно за своето вѣтрѣшно управление.

Разбира се, г. г. народни прѣдставители, че когато се говори за облагането на капитала, когато се говори за създаване на нови ресурси, когато се прикажа изобщо за спрѣнение източниците на нашата хазна, трѣба да не се оперира съсловно, а да се слага данъкътъ безразлично върху всички класи и съсловия въ нашата страна. И азъ ще искашъ да се спра на нѣколко идеи, които изтѣжна г. финансовиятъ министъръ въ завчерашното свое експозе.

Азъ съжалявамъ, че трите законоположения, съ които се проспиратъ данъците върху ония доходъ, върху акционерните дружества и върху капитала, ни се раздѣлаха толкова късно. Ние чакахме тия законоположения, които въ сѫщностъ, за честь на г. Липчевъ, трѣба да го кажа, сѫ изработени отдавна, много отдавна, и слѣдователно съвѣршено неумѣсто г. Даскаловъ си превъз заслугата, че едвали не той ги е създалъ; тѣ бѣха, казвамъ, отдавна изработени и трѣбаше малко по-отдавна да бѫдатъ внесени тукъ.

Министъръ дръ Р. Даскаловъ: Много нѣща има, които отдавна сѫществуватъ, г. Караподоровъ, но . . .

П. Караподоровъ (р): Съгласенъ съмъ, г. Даскаловъ, но въ всѣ случаи трѣба да се направи конcesия на автора на тия законопроектъ, който вложи своя по-малъкъ или по-голѣмъ талантъ за неговото създаване. Азъ зная, че има идеи много по-стари, отколкото ци се виждатъ тѣ въ момента, когато се изтѣкватъ; азъ зная, че има много по-цѣнни законоположения, които отдавна стоятъ въ архивата на Финансовото министерство. Но въ всѣ случаи искането да се внесе едно законоположение за облагането на капитала е искане на цѣлътъ народъ и главно такова на всичките парламентарни сили въ нашата държава и, следствие на това, цѣлиятъ Парламентъ настоя и правителството усвои идеята да се създаде това законоположение, и то бѣше създадено по рано, прѣди вине да го внесете тукъ. Но както и да е. Искамъ, г.-да, да изкажа скрѣбъта, че ние не можахме по-рано да разгледаме тия законопроектъ, за да можемъ да прѣдвидимъ по-правилно тѣхния ефектъ върху отдѣлното стопанство, сѫщеврѣменно върху нашата държава и върху нашата хазна.

Но, г. г. народни прѣдставители, отъ това бѣзо прѣсмѣтане по скалата на послѣдния законопроектъ, който ни се даде тукъ, азъ дължа да изтѣкна, че нѣкои отъ нормитъ, които сѫ вписаны вътре — казвамъ туй безъ да искашъ да защищавамъ каквато и да било капиталистическа класа и безъ да искашъ да държа ико на който и да било капиталъ въ нашата страна — сѫ вписаны извѣредно прибързано. Азъ направихъ една сѣмѣтка и дойдохъ до заключението, че едно акционерно дружество,

което има основенъ капиталъ отъ седемъ милиона лева, трѣба да плати данъкъ веднага, по силата на законо-проекта за облагането на акционерните дружества и на капитала, близо 1.700.000 л. Сега дали финансиятъ министъръ, отъ гледна точка на бѫдящето стопанство разбитие на нашата страна, може да защити една норма или не, по това ще говоримъ тогава, когато тѣзи законопроекти бѫдатъ приложени на разглеждане тукъ. Но азъ сѫщеврѣменно не мога да не изтѣкна, че когато се облага капиталътъ, когато става дума на татрупаниятъ капиталъ да се обложи колкото е възможно по-силно, би трѣбвало да се държи сѣмѣтка и за стопанската роля, която капиталътъ играе и има да играе въ нашата страна. Азъ не искашъ единъ шаблонно копиране на законодателството въ странство. Защото докато тамъ има натрупани милиарди отъ прѣдшните вѣкове и слѣдователно можешъ да грабешъ много дѣлъко, тукъ сме въ процеса на натрупването на финансиятъ срѣдства, съ които България въ бѫдеще ще работи и, слѣдователно, ние трѣбва да оперираме малко по-прѣдизлено. Може да бѫда криво разбралъ отъ извѣстни срѣди, но азъ изтѣквамъ само едно принципиално положение, на което сѫщамъ, че трѣбва да се обръне внимание.

Освѣнъ това, г. г. народни прѣдставители, имайте прѣдъ видъ, че отъ извѣстно време въ нашата страна е започнала една политика го каже, или едни дѣйствия — както искашъ ги терминирайте — които не обѣщаватъ нищо добро за нашата хазна. Може ли финансиятъ министъръ да прѣдотврати това бѣство на български капиталъ или ще прѣдостави това нѣщо на срѣднително по слабото облагане на тия капитали, това е пакъ единъ голѣмъ отдѣленъ вѣпросъ. Но азъ мога да посоча единъ пригъръ, за да види, какъ въ нашата държава се настаниватъ и сѫ се настанили отдаена голѣма чужди дружества, върху капиталътъ на които ние не можемъ да посегнемъ. Въ „Държавенъ вѣстникъ“ миналата година азъ четохъ баланса на едно доста голѣмо градинарско дружество въ България „Листъ“ — Кязимъ Еминъ и С-и. Тамъ виждаме да се посочватъ като капиталъ на дружеството само 5 милиона лева, съ които то ужъ само търгува и който капиталъ по силата на нашия законъ ще бѫде засегнатъ отъ данъчните норми. Но това дружество има задължения къмъ странство на сума 50—60 милиона лева, които сѫ въ сѫщностъ капиталъ на дружеството. И понеже лицата, спрѣмо които дружеството има тия задължения, живѣятъ въ странство, тия лица фигуриратъ като кредитори на това дружество тукъ, и нашиятъ финансъ министъръ не ще може, по силата на конвенцията или по силата на други закони, които тѣпърва ще ни се наложатъ, да засегне фактическата финансова сила на това дружество. Съ това изтѣквамъ, че ще трѣбвало съ това двуостро оржажие да се оперира внимателно, по-прѣдизлено. Мисля, че нѣма да бѫда криво разбралъ.

Нима да се спиратъ на смята неджзи отъ управлението на нашите държавни банки въ миналото, които доста съдѣйствуваха, за да се повали нашиятъ левъ толкова низко. Бѣше време, когато ние можехме да участвуемъ въ златната монета въ Моравско, въ Тракия, ако общите и въ Добруджа: имаше злато, имаше ефективъ. Но всичко това се прѣдостави на други органи, на други сили да го използватъ, и нашата Банка се сѣти извѣредно много късно или почна да оперира така несрѣчно, щото тя прѣзъ цѣлата война е успѣла да повиши своя елатенъ щокъ въ странство само съ четири милиона лева. Тя издаваше нареджания и, казахъ, доста безмислени, защото искаше да приравни ефективното злато съ курса на обикновената банкнота — единъ паритетъ неизвѣденъ и то въ момента, когато тая сѫщата Банка трѣбваше да плати за своята банкнота много повече швейцарски франка, отколкото франки. Всѣчи не се интересуваше отъ нареджанията, които даваха агентуритъ на банката, и понеже има хора съ печисти рѫци и несмутима съвѣсть, тѣ успѣха да натрупатъ единъ ефективъ, когато нашиятъ основенъ кредитенъ институтъ не можа да вземе поне десетина милиона лева.

Г. министърътъ на финансите ни изтѣкна една идея, която азъ оттука на врѣмето енергично съмъ защищавамъ. Това е монополизирането на тютюна. Г. г. народни прѣд-

ставител! Имаше моменти, и не отдавна, въ живота на нашата държава, когато можеше действително една широка струя злато да почете направо въ нашата държавна хазна, ако тук имаше управници съ куражъ и съ смѣлост — не искамъ да кажа управници заинтересовани и не мога да го твърди, защото нѣма данни; вие знаете, че когато дискутирахме по арсеналните работи, трѣбваше да говори само съ факти — не искамъ да кажа заинтересовани, но ако имаше хора малко по-смѣли, действително можеше да се реализира не милиардъ, но поне нѣколко стотинъ милиона лева доходъ. Ние имахме доста много натрупани елпезирани тютюни чиста стока, сухо жълто злато, което трѣбваше само да се изземе, не да се ощетява търговиците, въ рѣзбѣтъ на които се намираше то — защото капиталистическата държава не може и нѣма интересъ да убие инициативата, да съсипе своето производство — но можеше да се резервира единъ голѣмъ бенефисъ и въ края на краината това, което финанссирането министър не иска да направи съ спирта, можеше въ поширокъ масшабъ да го направи съ наши тютюни. Тая работа не стана. Кой носи отговорността за това, то е другъ въпрос; въ дадения моментъ този въпросъ не ме интересува. Но когато г. министър Даскаловъ повдига наполовина въпроса за монопола на нашите тютюни, азъ бихъ му казалъ: ако ще правите монополъ, не само че първоначално трѣбва да намѣрите хора, да създадете администрация — това е първото условие, безъ което не може да се въведе никаква държавна инициатива както трѣбва — по прѣдъ всичко отъ дѣ, че намѣрите срѣдства да откупите инвентаритѣ на тѣзи голѣми индустрии, инвентари, цѣнитѣ на които сѫ отишли едвали не надъ небето? И вие бихте могли отъ тая печалба, която щѣхте да реализирате, ако на врѣмето бѣше взето това богатство, да отдѣлите единъ фондъ за да изкупите тоя материалъ. А днесъ ако искате да направите нѣщо наполовина, полу-монополъ, тъй както искате да правите съ спирта — то е една много рискована операция. Това е първото нѣщо.

Второто, г.-да, и което трѣбва да се има прѣдъ видъ особенъ когато се говори за монопола на тютюна, е, че трѣбва да бѫдемъ рѣшителни и смѣли, когато застѣгнемъ въ случаи и интереситѣ на онова съсловие, на което се явяватъ прѣдставители господата тукъ (Сочи земедѣлъците). То е, че монополътъ е свързанъ съ голѣми ограничения на съѣдбата на тютюна; то е, че трѣбва прѣдъ всичко да се постави крѣсть на контрабандата, която се създава прѣдъ всичко при първата, така да се каже, фаза на това производство, именно съѣдбата. Ще направи ли това г. Даскаловъ, то е отдѣленъ въпросъ — ако има куражъ, ще го направи — но въ всички случаи идеята трѣбва да се разгледа въ нейната пълнота и не трѣбва да се сираме прѣдъ каквото и да е, на което се патѣтва тая държавническа инициатива.

Нѣщо, на което ще обѣрна вниманието на г. г. народнитѣ прѣдставители, то е, че ние се намираеме не въ единъ декадантъ на каквито и да било цѣни, но че въ всички случаи нѣма да прѣживицемъ тоя, така да се каже, златенъ дѣждъ, който ни далоха тютюнитѣ прѣзъ врѣме на войната. Ние нѣма да имаме въ бѫдеще — говоря за слѣдъ седемъ, десетъ години — цѣна на тютюна 100—150 л. килограмътъ. И слѣдователно ние постепенно ще отиваме надолу, и колкото повече падатъ цѣните на тютюнитѣ, толкова по-малодоходенъ ще се явива монополътъ отъ маса, гледни точки. Слѣдователно имаше моментъ, когато съ една рѣшителна рѣка бихъ могли да се създадатъ прѣдварителнитѣ условия за монополизирането на тютюна и да се образува единъ фондъ за евентуални загуби, които могатъ да се получатъ особено при нашето държавно стопанисване отначало.

С. Мановъ (c): Тогава се възражаваше, че това е невъзможно.

П. Караподоровъ (р): Г. г. народни прѣдставители! Г. министъръ на финансите изтька и друга една своя идея — не монополизиране на спирта, но единъ видъ откупуване на спирта. Той не ни посочи — нѣмѣ врѣме може би — нѣкои данни по това важно перо. Каза ни се, че той очаква 100 милиона лева отъ него. И ако той ги получи, това само ще подкрѣпи тезата, която азъ се помежихъ отначало съ двѣ три думи да защитя и да развия. Но докол-

кото азъ съмъ ориентиранъ по този въпросъ, той нѣма да откупи повече отъ 500.000 литри спиртъ стара реколта и 1.000.000 може би нова реколта, и той нѣма да има полѣмо производство — поне за първо врѣме — отъ петъ и половина милиона литри тогава, когато вземе изключителната привилегия да продава спирта. Пита се: ако можемъ ние да допуснемъ, че въ първата година той ще може да установи една форсирана цѣна отъ 60 или 62 л. за литьра и слѣдователно да получи разликата до 16 л. или 15.90 л. — това е единъ въпросъ на прѣцѣнката, и ако трѣбва да се говори по това, бихъ се спрѣль и по него — тоя бенефисъ, който може би съкровището ще има първата година, ще може ли да го има и въ слѣдующите години? Защото едно фискално мѣроприятие не е мѣроприятие тогава, когато ще го използвашъ само за една-две години. Ако ти ще създадешъ нѣщо, то трѣбва да бѫде трайно, трѣбва да разчиташъ на него като на единъ сигуренъ източникъ за нашата държавна хазна, и слѣдователно само тогава би трѣбвало да прѣдприемешъ рисковътъ, които влѣче слѣдъ себе си етатизирането на извѣстни индустрии.

Азъ съмътамъ, г. г. народни прѣдставители, че не може да се разчита, какво не слѣдъ петъ, шестъ, седемъ, десетъ години, а даже слѣдъ двѣ години ние ще можемъ да наложимъ на нашата консомация спирта по цѣна 60 или 50 л. килограмътъ. Защото, ако досега ние можемъ да нормираме цѣната на спирта толкова високо, причината за това бѣше, че нѣмѣ спиртно производство, причината за това бѣше, че прѣзъ тия двѣ-три години нашите спиртни фабрики почти не произвеждаха, и този запасъ, който се намѣри въ началото на войната, постепенно-постепенно се консумираше отъ нашата страна. Но при това обилио лозарство, при тая хубава гроздова ракия при тия питнета, които се добиватъ по натураленъ начинъ въ изобилие количество отъ извѣстно врѣме насамъ, азъ съмътамъ, че петъ-шестъ милиона литра спиртъ не ще можете да ги плащатъ въ България по такива грамадни цѣни, по простата причина, че никой не ще може да плаща спирта толкова скъпо. А за износъ, г. г. народни прѣдставители, е трудно да се приказва. Швейцария не се нуждае отъ спиртъ. Турция — може-би; но въ бѫдеще, особено когато се настанятъ тамъ онѣзи американски, французски и не знамъ какви още капитали, ние ще разчитаме главно на консумацията въ България. Слѣдователно, искамъ да кажа, че и въ случаи трѣбва да се оперира извѣредно внимателно. Не трѣбва да се полъзваме отъ извѣстни цѣни, които днесъ сѫ екстравагантни и които утрѣ изцѣло могатъ да озадачатъ съкровището, какво да прави и какъ да се справи съ своитѣ неочаквания.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Съвършено вѣрно!

П. Караподоровъ (р): Азъ съмътамъ сѫщеврѣменно, че когато се опѣнява спиртътъ — доколкото се простираятъ свѣдѣнната ми, и г. министърътъ е на този путь — и когато изпълнимъ това, което трѣбва да се откупи, ще трѣбва да бѫдемъ много ларжъ въ цѣните, защото азъ съмътамъ, че 60 л. продажна цѣна не можемъ да получимъ въ най-ближко врѣме.

Това е, г. г. народни прѣдставители, което имахъ да кажа по двѣ-три главни идеи, които изтька г. министърътъ на финансите бѣ своятъ скепозе.

Азъ не мога да не повторя още единъ путь, че ако сегашното кабинетъ е рѣшило да трѣгне по пътя на етатизирането, на държавните монополи или полумонополи, би трѣбвало да погледне съ по-голѣма сериозностъ на въпроса за подготовката на техническия персоналъ. Би трѣбвало да се отърсъмъ отъ идеята, че тамъ може да се стопанствува така, както обикновено се е стопанствуvalо въ другите сервизи на нашето държавно управление. Ако тютюневиятъ монополъ, г.-да, въ Франция дава извѣстни резултати, то е заради това, защото отдавна той се е поставилъ наистина на държавническа основа, бихъ казалъ — на чисто капиталистически начала: намѣриха се майстори, намѣриха се техники, остави се това учрѣдение автономно, и въ края на краината държавата му бере берекета. Вие знаете сѫщеврѣмено, че ако нашетъ сервизъ като минътъ — г. Буровъ може да посочи това, струва ми се и г. министърътъ сѫщъ, а г. Янко Сакжзовъ още повече — ако нашетъ мини не задоволяватъ почти

никого, то е между другото и заради това, защото не се намериха или не се потърсиха да се поставят тамъ начело хора такива, каквито тръбва. Ако нашата Държавна печатница пръдставява единъ разглобенъ механизъмъ, който винаги завърши съ грамадни дефицити, то е заради това, защото и тамъ се е партизанствувало дълго време.

Е добре, г. г. народни пръдставители, ако иие вътвърдили, които съюз отъ първостепенна потребност за нашата страна — железните и мините — 40 години не можехме, или не поискахме да създадем подходящъ ръководенъ персоналъ, макаръ че въ официозите винаги съюз изтичали пръвратни идеи отъ заинтересовани хора, какви хора тръбва да се поставят тамъ, питамъ азъ: днесъ, при тая разглобеност на държавната администрация, при тая поквара, която се съвърши, безразлично отъ кого, въ всички етажи на нашето държавно управление, не тръбва ли иие да възложат повече да се замислимъ вътвърдили администрирането на тия българи монополи, отколкото вътвърдили иднетъ за самите монополи? И затова азъ изтичавамъ: дългогодечно нравствената дисциплина на нашия персоналъ или по-право вътвърдили управляющи не се повдигне, дългогодечно не прогълътне съзнаището, че тукъ имаме работа съ единъ имотъ, който е държавенъ, общъ, и тръбва да го пълнимъ като окото си. дългогодечно по-хубаво е да гледаме повече чрезъ данъци и по-випшени акции да изкористимъ тия инициативи на частна капиталистическа основа, отколкото държавата при това заборчяване да си създада и нови ангажименти, крайниятъ резултат отъ които тя не вижда.

Г. г. народни пръдставители! Съ това азъ не искамъ да кажа, че съмъ противъ монополитъ, които тукъ съмъ изтичавали; изтичавамъ само, че тръбва пръдстави всичко да се създаде подходящъ финансовъ персоналъ. Може ли г. Даскаловъ да го създаде — това е отъблътъ въпросъ.

Но, г. г. народни пръдставители, когато се говори за реформи и за създаване на нови ресурси вътвърдили държавенъ бюджетъ, тръбва всичко да се оперира малко по-широко. да се изхожда отъ по-голъми държавнически идеи, бихъ казалъ, въ по-широкъ стилъ, и, което е най-важно, не тръбва да се работи съсловно — не говоря „партийно“, то само по себе си се разбира — не тръбва да се изхожда отъ съсловни разбирания. Вие видяхте отъ законоположенията, които внесе г. министъръ на финансите, че капиталитъ вътвърдили ще бъдатъ засегнати доста чувствително. Разбира се, съ послѣдния законопроектъ ще бъдатъ засегнати и капиталитъ вътвърдили селото. Вие знаете, че отъ тия косвени данъци които имаме днесъ, постъпватъ доста голъми приходи между другото и заради това, защото митото се събира по фактическото ажио. Но иие знаемъ същеврѣменно, че когато се направи доста много или на пътъ е да се направи доста много за облагането на доходитъ вътвърдили града, много малко се прави или поне азъ опе нищо не виждамъ да се прави за облагането на доходитъ вътвърдили селото. Азъ, нѣма да се спиратъ по единъ или други причини вътвърдили този въпросъ доста подробно: ако бѫде засегнатъ, безспорно, ще отговоря.

Но азъ не мога да не изтична, че когато днесъ нашиятъ държавенъ бюджетъ се надърва да получи, споредъ послѣдните очиания на доходитъ на градските данъкоплатни, отъ данъка занятие 55 милиона лева — вътвърдили 55 милиона лева, разбира се, не влизатъ налогите, които ще се инкасираятъ, събиратъ споредъ законопроекта за облагане общия доходъ на личността, а само наложитъ, които се събраха по стария данъкъ занятие — искамъ да кажа, че когато хазната очаква да получи 55 милиона лева отъ стария данъкъ занятие, който е билъ вътвърдили 1911 г., значи пръдстави деветъ години — само $5\frac{1}{2}$ милиона лева, а сега, вътвърдили този 10-годишниятъ периодъ е порасналъ 11 пъти; когато хазната очаква да събере отъ данъка сгради 20 милиона лева, които съюз 20 пъти повече, отколкото се е събрали вътвърдили 1911 г., вътвърдили това вътвърдили, гда, хазната чакъ да събере отъ поземления данъкъ само 25—26 милиона лева! Почти 25—26 милиона лева той е билъ вътвърдили 1919/1920 г., 16—17 милиона лева той е билъ вътвърдили 1895 г. Азъ, казвамъ, нѣма да се простирамъ вътвърдили подобности да мотивирамъ тази идея, че хазната би тръбвало да засегне дохода единъкъ — прогресивно или пропорционално, то е другъ въпросъ — но вътвърдили слу-

чай стопански единъкъ, вътвърдили всички съявлени, безразлично отъ какви съявлени събира той. Но азъ не мога да не изтична тия 3—4 цифри, които ясно посочватъ, че вниманието на хазната по единъ или други причини се развива доста единостранно, движи се по една неправилна, по една крива линия и, слѣдователно, би тръбвало да се обърне внимание и вътвърдили дохдите на другите съсловия вътвърдили нашата държава.

Сега, г. г. народни пръдставители, позволете ми съмъ колко думи да се спра и на разходната часть на нашия държавенъ бюджетъ. Азъ изъмъ за цѣль да критикувамъ бюджета на г. финансния министъръ тий, както той е пръдставенъ, защото самъ той е недоволенъ отъ него. Това не е бюджетъ, това съмъ тетради, това съмъ случаи. бихъ казалъ, нахърляни цифри, отъ които не прозира планъ, отъ които не се проявява държавническа стопанска идея. Тукъ не говори, тукъ не прозира цѣлиятъ стопански животъ; тукъ вътвърдили се отразили, много набързо съмъ нахърляни, скъдири и нуждатъ на нашата страна. И, слѣдователно, ако иие бихъ искали да го разгледаме отъ техническа, народостопанска и изобщо отъ бюджетна гледна точка, самъ министъръ ви каза, че бюджетътъ не издържа никаква критика. Можеше ли финансиятъ министъръ г. Даскаловъ да ви пръдстави по-добъръ бюджетъ, можеше ли изобщо неговиятъ бюджетъ да обхване всички държавни нужди, можеше ли да бѫде той повече детайлиранъ, за да можемъ да видимъ вътвърдили краищата икономията по-главните щрихи отъ неговата политика — това е отъблътъ въпросъ. Азъ съмъ тъмъ все пакъ, че той можеше да ни даде нѣщо повече, ако бѫше се обърнало повечко внимание вътвърдили главната равносъмѣтка на държавата, отколкото вътвърдили случаи, инциденти, законоположения, които ангажираха не само нашието внимание, но и това че правителството цѣли седмици, бихъ казалъ, даже цѣль мѣсяцъ на нашия Парламентъ. Но, както и да е. Отъ гледна точка на истинското бюджетно равновѣсие и бюджетно построение, бюджетътъ на г. Даскаловъ не може да бѫде разгледанъ.

Азъ ще се спра обаче само съмъ колко думи на два бюджета, за да изтична, че не се е погледнало отъ г. министъръ на финансите съ нуждата серозностъ на уравновѣсяването ако не вътвърдили случай на намаляването на излишни разходи, които съмъ вписани вътвърдили неговия бюджетъ.

Първо, Министерството на вътвърдили работи. Г. г. народни пръдставители! Тръбва да признаемъ, че ако единъ депутатъ иска да си състави мѣнуне за истинската физономия на единъ бюджетъ, тръбва вътвърдили днесъ да изгуби сума вътвърдили, да мине прѣзъ сума бодливи телове на тайни. Отивае вътвърдили Вътвърдилиниятъ министерство — нѣматъ го, не го знаятъ, заключенъ е иѣждѣ, чиновникъ съ излѣдълъ. Отивае вътвърдили Военното министерство — тръбва пѣли часове да губите, прѣди всичко наложиши дежуренъ офицерь или ординарецъ да ви удостои съмъ внимание си, за да можете да минете 5—6 стъпала по-нагорѣ. Стигате вътвърдили надлежния щабъ — и тамъ чакатъ и вътвърдили краищата можете да кажете: оставете всичка надежда вие, които сте се качили прѣдъ кабинета на начальници-шаба или на военния министъръ! Искате най-послѣ, като се доберете до мѣстото, отъ дѣто прѣдполагате, че тия данни ще ви бѫдатъ дадени, да ви посочатъ нѣщо по-конкретно, а не пѣколко данни нахърлены, безъ опреѣдѣлена периферия и безъ опреѣдѣлено съдържание, но и тамъ ви казватъ: „Това е държавна тайна; иие не можемъ да ви посочимъ ефективна на това или количеството на онова“. Вие имъ правите една голѣма концесия и имъ казвате: „Мене не ме интересува колко хора имате на служба; азъ ще си затуля очи и нѣма да ги гледамъ; азъ искамъ годъ-долу да видя какъ е построенъ вашиятъ бюджетъ, за да си направя съмѣтка дали бюджетътъ съпрѣтъ извѣстна еволюция отъ момента, когато България имъ честъта да прати тамъ невоенни лице за шефъ на военниятъ учрѣждѣнія“. За съжаление и тогава не получавате никакъвъ отговоръ. И по такъвъ начинъ вие сте принудени да комбинирате данни си отъ тукъ отъ тамъ, разбири се, непълни и несъвѣршени. Но вътвърдили всички случаи все пакъ идваете до извѣстно заключение, калкото то и да не би задоволява, колкото то и да не е пѣлони и колкото и да ви е срамъ като народенъ пръдставител да го изтичвате прѣдъ суверенитета на България.

Говоря за бюджета на Вътрешното министерство. Да ви изтъквам всички параграфи, всички членове от които се състои той, няма време и е почти бесполезно. Аз съм се спрѣль, г. г. народни прѣставители само на едно перо, за да ви илюстрирамъ, че този gaspillage, който прѣди малко посочихъ, който е във връзка съ golâmototo количество банкноти, който нашата държава хазна може феноменално за единъ моментъ да натгупа, е разризъ всички департаменти на нашето държавно управление. Защото, какъ можете вие да си обяснете, слѣдующите двѣ цифри? Въ управлението на д-ръ Радославова — единъ човѣкъ, за морала и държавнически похвати на когото нѣма зашо да се спиратъ, известни сѫ на всички — въ началото на войната с имало всичко 3 000 души стражари. Прѣзъ неговото управление, което бѣше управление на golâmototo обскурантизъмъ и на голâmototo политическа пресия, и за повитъ страни, забѣлѣжете, се назначаватъ още 1.000 души стражари.

Г. Марковъ (з): И за по мирно време.

П. Караподоровъ (р): Ще Ви моля да слушате азъ ще Ви дамъ тия данни и тогава говорете. — Значи п. ёзъ Радоставово време сѫ назначени 4.000 стражари, отъ които 1.200 въ София и останалиятъ въ провинцията. Днесъ бъ това време на крайно разстроено държавно и народно домакинство, при тоя ужасенъ стопански дефицитъ, при тия пълни ни борцове, които г. министъръ Даскаловъ гъчили тукъ и ги изжажа — азъ ви казахъ, че спогодѣ мене не сѫ толкова — 22 милиарда лева, при тая колосална края на глава, којто пр.г.с. сенгация особено въ дълницата: „какъ е възможно толкова хиляди лева дългъ да има и маќиляръ и големиятъ въ нашата страна“. днесъ когато се налагаше една икономна, една разумна гѣка да постепенно разсъхнителъ сбръчи на бюджета на Вътрешното министерство, разсъхнали отъ Радославово възъмъ — днесъ, г. г. народни прѣставители, ние нѣмаме 4.000 души стражари, а имаме 7.400!

A. Стойчевъ (з): Имаше ли тогава толкова разбойници, както сега?

П. Караподоровъ (р): Днесъ нѣмаме Моравско, днесъ нѣмаме Македония, днесъ нѣмаме Добруджа, днесъ нѣмаме Тракия, днесъ имаме една стѣснена територия и азъ смѣгъмъ, че 7.400 души стражари сѫ извѣнредно големъ лукъ за нашата бѣдна страна.

A. Стойчевъ (з): А-ха, за лукъ ги имаме! Въ горитъ и градоветъ е пълно съ разбойници!

X. Кабакчиевъ (к): Чиновницитъ намаляватъ!

П. Караподоровъ (р): Г. г. народни прѣставители! Тия 7.400 души стражари не сѫ пратени да прѣследватъ разбойници. Отъ този къдетъ не се отдѣля нито една стотинка за това. 27 900 000 л. сѫ само за заплати — а друго е подционътъ, друго е дрехите, друго е чизметъ и пр. и пр. — тѣ не се изразходватъ за умигровението на България по горитъ. Защото вие знаете, че не отдавна гми вчера г. финансиятъ министъръ ни внесе въ бюджето-проекта едно перо отъ 10.000.000 л. за прѣследване на разбойници. Това разпределение на нашата стража става заради това, защото би трѣбало да се намѣри служба на повече хора, числящи се къмъ партията, којто управявява. Г. Даскаловъ ни каза вчера, че тѣхната партия е машина, въ тѣхната партия нѣма хора, които ламтятъ за служби. Азъ бихъ попиталъ, защо отдѣлихъ нови 3.400 човѣка отъ ралото, отъ производителния трудъ и ги хвърлихъ въ водовъртежа. бихъ казалъ, даже па лумпенски градски животъ? Щомъ не ищемъ, въ най-близко време тия, които ще дойдатъ тукъ (Сочи министерската маса), ще искатъ да махнатъ по-половината отъ тѣхни хора, които са облѣкли въ мундиръ и които нѣма вече да върнете къмъ благословения и къмъ честния трудъ.

Г. Черноносовъ (с): Слѣдъ като е гледалъ кинематографъ, рало не хваша.

П. Караподоровъ (р): Но, г. г. народни прѣставители, много отъ васъ сѫ чели въ една хубава книга на Людо-

вика Крижевицки слѣдния курозитетъ: имало е нѣкаждъ едно време единъ големъ замъкъ; пазенъ е този замъкъ отъ голема стража; минаватъ години, ако не вѣкове, разпилява се замъкътъ, цѣльта на стражата е безпрѣдметна, тъя стражка обаче ще стои! Ако отидете вие днесъ въ Вътрешното министерство — азъ съжалявамъ, че го нѣма тукъ г. министъ на Вътрешните работи, но господата ше му кажа че поговори — вие ще видите, че тамъ стои единъ постъ. И когато запитате защо стои този постъ ще ви отговорятъ: „Този постъ имаше назначение до неотдавна да пази г. главния секретаръ когато седѣше тамъ отъ болницитъ въ София“. Главниятъ секретарь изчестя, той стана депутатъ отъ депутатъ стана директоръ на консорциума, сбаче постыгъ продължава да съществува, тий както много постове около Националното събрание въ нѣла София, въ цѣла България продължаватъ да съществуватъ, затова защото въ бюджета има маса срѣдства сума милиони извѣшта англійската или французската машина продължава автоматично да трупа банкноти и тѣзи банкноти трѣбва да се птигъятъ. Срамъ ме е да го кажа г. г. народни прѣставители, но въ този моментъ когато ние продължаваме да се занимаваме съ тоя gaspillage, централното кредитно учѣждение на България по нѣкой путь остава съ толкова малко срѣдства, че е рисковано да го кажа, и чакъ всички моментъ да се отвори нѣкоя пачка или да дойде пѣкое известие отъ странство, че посѫдната или прѣдпосѫдната пратка нови банкноти ще дойдатъ, за да се консумиратъ. Да посочвамъ ли повече факти? Да ви кажа ли колко бензинъ е разходвано миналата година отъ Министерството на Вътрешните работи само за автомобили?

Г. Черноносовъ (с): Кажете, кажете!

П. Караподоровъ (р): Бензинъ за автомобили, които се купува по 17 л. литъръ — това ако се оспори ще се дадатъ и документи — е раздаванъ и на депутатътъ отъ болницитъ, за да отиватъ по сватби въ околността на София.

Отъ комунистите: Позоръ! По агитация сѫ ходили.

C. Костуринъ (р): Цѣли тренове композиратъ за сватби!

L. Каандевъ (к): (Къмъ А. Стойчевъ) (з) Дѣдо Атанасе и по горитъ сѫ ходили автомобили!

Отъ комунистите: Кажете, колко е изразходвано за бензинъ!

П. Караподоровъ (р): ¼ милионъ лева сѫ изразходгани въ Вътрешното министерство миналата година за бензинъ!

Отъ лѣвицата: А-а-а! (Смѣхъ)

П. Караподоровъ (р): Бензинъ струва 17 л. литъръ.

C. Костуринъ (р): Казватъ, че за автомобила на единъ синъ на единъ министъръ сѫ отирили 10 хиляди лева на мѣсецъ само за бензинъ. Каждъ отиваме!

П. Караподоровъ (р): Дѣй три думи и за бюджета на Външното министерство. Не много отдавна чи се заявява отъ министерската маса, че критикуването на външния бюджетъ е едва ли не едно държавно прѣстъпление, че нашата армия има да извѣрши гољми дѣла, а бѣха времена, г. г. народни прѣставители, когато военниятъ бюджетъ се гласуваше съ акламации. Днесъ, слѣдъ прѣживѣните нещастия и слѣдъ реорганизацията на нашата армия, ние сме малко по-свободни или поне ще се оторизира тази свобода отъ дѣло да приказваме малко по-смѣло за този бюджетъ. Днесъ сѫшо ние не заемъ неговата истинска физиономия. Днесъ, ако запитате на дължностните началственни лица, че ви кажатъ, че сѫ необходими 308 милиона лева или че тѣзи 308 милиона лева трѣбва да се увеличатъ съ още 100—150 и 200 милиона лева. Но ако вие имъ кажете: „Дайте ми нѣщо по-детайлно, азъ искамъ да виля, каждъ се консумиратъ тѣзи пари“, тѣ ще ри кажатъ: „Ядатъ ги войницитъ, отиватъ за войнишко обѣдъ“. А все пакъ, г. г. народни прѣстави-

вители, когато се направи една по-хубава сметка, като се знае дажбата, вижда се, че тези 308 или 408 милиона лева не могат да се изядат от нашите войници. И когато успяват да се доберете горе-долу до по-детайлното разпределение на тези суми, вие виждате, че старото разточителство, че старият нестроевъзмък, че старият излишества на служби, изобщо старата система продължава и днес да съществува. Вземете напр. централното управление на нашето Военно министерство и вие ще видите, че така наречените адютантски секции, които и върхом не връхме не изпълняваха почти никаква роля, и днесъ ги има въ изобилие — 3—4—5, повече или по-малко. Вземете отдълните учреждения, които поради реорганизацията на нашата армия тръбаше отдавна да бъдат закрити или полузакрити, и вие ще видите, че не само не се закриват, ами се разширяват. Вземете напр. Картографическия институт; когато обърнете внимание на материјалната част отъ военния бюджет, вие ще ви поразява, че той разходва много по-грамадни суми, отколкото разходваше едно връхме, когато поддържаше много по-големи ефективи. И не е тукъ разликата само отъ повишението цели. Вие виждате въ София и въ всички градове същото бъсно надпредпълване на автомобили съ офицерски дами и дъца; вие виждате същото разстройство на останалите сервизи въ Военното министерство, калъски и пр.; вие виждате същото разточителство на сили, които съ мобилизираны тамъ, за юрдинаци и нѣщо подобно.

Едно връхме, г. г. народни прѣставители, хората отъ лъво не можаха да се вредятъ отъ критиките, които се правиха отъ тези, които стоятъ днесъ на банките на болшинството, противъ това унижение на българския синъ и противъ това разточителство на срѣдства за не-говото издръжане — а тогава той струваше на държавата 50 ст. на денъ. Тогава се възстанови не само противъ материјалната издръжка на войника юрдинарецъ, ами се възстанови главно противъ унижението, на косто бѣ подложенъ този синъ на България. Днесъ е същата история. Заинтересувайте се по-нататъкъ и вие ще видите, че въ никакъ бюджетъ на нашата държава нѣма толкова много депълнителни, добавъчни, премии, възнаграждения, сюрприси и пр. и пр. На стр. 72 и стр. 73 отъ военния бюджетъ за миниатюра година азъ изброяхъ повече отъ 45 случая, въ които се даватъ депълнителни възнаграждения за чиноветъ по военниятъ вѣдомство. Азъ нѣмамъ връхме да ги цитирамъ, че азъ сметамъ, г. г. народни прѣставители, че слѣдъ като българскиятъ Парламентъ бѣше толкова лажъ, когато говори за нашата армия, и даде това, отъ което тя се нуждаеше — порционни, дажби, чизми, дрехи, шапки и пр. — азъ сметамъ, че отъ това възнаграждение офицерите биха могли да поддържатъ своя слуги и биха могли да не аспиратъ отново къмъ държавното съкровище за всечъзможни добавъчни, съ каквито не се ползуватъ чиновниците и служащите отъ другите вѣдомства. И азъ съмъ убеденъ, че никакъ пѣтъ, откакто съществува военниятъ бюджетъ, военниятъ министър не е билъ по-малко ориентиранъ за економирането на този бюджетъ, отколкото въ настоящия моментъ. И то е много естествено, г-да. Единъ министъръ, когато талантливъ и да бъде той, съ какъвто и широкъ размахъ да бъде той въ своето управление, както лесно да се спрява съ основните държавни задачи, не е въ състояние въ единъ и също връхме да управлява и Министерството на външните работи, единъ отъ най-важните сервиси, и Военното министерство, особено когато то се намира въ фазата на своята ликвидация. Азъ нѣма да изтъквамъ тукъ министерски думи, защото ме е срамъ и ме е страхъ отъ хората, които присъствуватъ тукъ отъ вѣнъ, за да ви кажа, че сами министри признаватъ, както тъ сѫ безсилни тамъ да обуздаятъ извѣстни идеи и главно извѣстни апетити, че сами министри твърдятъ, че ако тѣ сѫ извършили нѣщо въ Арсенала — да ли е право или криво, то е другъ въпросъ — въ всѣки случай извършили сѫ го затова, защото висши или по-малки офицери сѫ искали въ една или друга форма да сложатъ рѣка на държавни богатства. Е, питамъ азъ, какъвът е този шефъ на учрѣждението, който не може да обуздае своите подвѣдомствени, какъвът е този човѣкъ, който въ даден моментъ не е ималъ прѣстава за богатствата, скрити въ складовете на Военното министерство, и въ същото връхме за кредитите — какътъ се разпрѣделятъ? Да, когато се говори за равновѣсие на бюджета и когато ви изтъкнахъ, че има обективни причини, които прѣчачатъ, за да се постигне едно

равновѣсие на бюджета, азъ сѫщеврѣменно ви изтъкнахъ, че има и случаи, въ които държавата, рѣководната рѣка, ресурсниятъ министъръ би могълъ много разходи да зачекне и много разходи да не ги направи.

Слѣдътъ тия набѣрзо изтъкнати бѣлѣжи по двата важни бюджетопроекта, г. г. народни прѣставители, азъ искаамъ да се спра още на двѣ три идеи въ свръзка съ държавния бюджетъ. Азъ ви казахъ, че бюджетопроектътъ, който финансиониранъ е бѣлѣжки и трѣба да ви изтъкна само една причина, за да видите, че това е така. Отъ всички членове, които фигуриратъ тукъ като забѣлѣжки къмъ бѣсесия бюджетопроектъ, най-голъмо място за място засматъ чл. 27 и 30, които искатъ да създадатъ приходи на текущия бюджетъ. Въ чл. 27 г. министърътъ иска да измѣни съществуващото износно мито, за да може да получи нѣщо повече за държавната казна за върхъ бѫща. Не знамъ, дали той е обѣрналъ внимание на артикулътъ, които сѫ вписанъ тукъ, но ми прави впечатление, че всички тези артикули и ст. ст. 12, 22, 25, 44, 45 и пр. и пр. нѣма да му дадатъ абсолютно никакъвъ приходъ, защото той не е увеличенъ или измѣненъ износното мито на артикулъ, които ние масово изнасяме на вънъ. Тукъ нѣма измѣниване на митото за износа на житата, на розовото масло и на други артикули, които могатъ да дадатъ нѣщо съ свое-мито. Тукъ съ тези артикули, които ви изброяхъ, и съ ония, които мога да ви изброя, вие абсолютно пишо нѣма да постигнете, защото зеленчуцъ прѣсыпъ или сушенъ, орѣхи и други нѣкои подобни артикули ние изнасяме съвѣршено малко.

Чл. 30 на стр. 10, 11 и, ми се струва, до стр. 12. — нѣмамъ връхме да ви го чета тукъ — се занимава пакъ съ нашиятъ вѣчни телефони, пощенски марки и берии. Шо се касае до телефоните, ние измѣнихме берингъ за тѣхъ миниатюра година, искаамъ да ги измѣнимъ и днесъ.

Г. Данаиловъ (д): Два пѫти ги измѣнявамъ.

П. Караподоровъ (р): Два пѫти ги измѣнявамъ, казва г. Данаиловъ. Азъ сметамъ, г. г. народни прѣставители, че това не само не е реформа на широкъ стилъ, ами че нѣма да си плати и разхода, който е необходимо за отпечатването на тези членове въ този бюджетопроектъ. И, слѣдователно, когато ще се правятъ реформи въ това отношение, би трѣбвало да се погледне не само по-серозно на идеята, които има да се изтънне, ами и на хората, които ще се занимаватъ съ тѣзи измѣнения.

Г. г. народни прѣставители! Г. министърътъ на финансите спомена нѣщо и за скъпостията въ страната. Азъ нѣма да се спирамъ върху нея, защото съмъ убеденъ, че каквото и да се приказва, каквото и законоположения и да вземамъ тукъ, каквото и декларации да се даватъ отъ тамъ (Сочи министриятъ), каквото и наредби да се печататъ въ „Извѣстия“ на Дирекцията на прѣхраната, скъпостията нѣма да изчезне, нѣма да се намали дотогава, докогато ние имаме тая изкуствено подигната покупна цѣна и тая лизка реална цѣна на нашата банкнота. Защото какво нѣщо е скъпостията? Това е ограничено производство, това е масата банкноти, това е изкуствената покупна цѣна. И докогато ние ще се справимъ или по-право докогато небето не се спре съ своите големи блѣскави жътви, дотогава всички тия наредби на Дирекцията на прѣхраната ще останатъ неефикасни, особено, г. г. народни прѣставители, както тези наредби се практикуватъ по последния курсъ, които е усвоенъ отъ нашата Дирекция на прѣхраната.

Азъ нѣма да изтъквамъ тукъ слухове, отъ мене поне фактически непробѣрени, за нѣкои сдѣлки въ тая дирекция, но азъ не мога да не се спра за моментъ поне на една особена политика, която се е установила отъ нѣкои отъ дѣли въ тая дирекция. Съществува едно рѣшение на Камарата или на Министерския съветъ, въ всѣки случай едно рѣшение съ законна сила, което ясно опредѣля кой артикулъ може да се внесе въ нашата страна и кой е

забраненъ. Дирекцията на прѣхраната при миналите свои състави сѫщо опрѣдѣли вѣтъ основа на това министерско или законодателно нареддане списъкъ ясенъ, категориченъ, който би трѣбвало да се слѣдва при вноса и износа. Е добре, близо отъ два мѣсяца пасамъ вѣ дирекцията се е усвоила една политика, която дава вѣзможностъ да се фагризира извѣстни хора и кооперации, защото не само не се слѣдва стриктно този списъкъ, но защото той се произволно нарушава. Азъ казахъ, ако той списъкъ е вече отживѣлъ своето време, ако вие имате нужда да го попълните, то би трѣбвало да сторите това или по законодателенъ редъ, или да го знае малко и голѣмо вѣ нашата страна, обявете го вѣ „Извѣстията“ на Дирекцията на прѣхраната; но инцидентно да разрѣшавате вие на тази или оная кооперация, на това или онова лице да внесе извѣстно количество продукти, като изхождате отъ вашите на инициативи съображенія, тая работа е рѣшително невѣзможна, тая работа създава една опасна политика, съзлага условия за голѣми фаворизаци. И азъ считамъ, че трѣбва да се обѣрне вниманіе на г. министра на финансите или на тоя министъръ, вѣ ресора на който се намира Дирекцията на прѣхраната, че тази аномалия трѣбва да се прѣмахне не само затова, защото спъва много солидни, много дѣлгогодишни търговски фирми да дѣйствуващо правилно, изобщо да работятъ както трѣбва — а тѣхната нормална работа е отъ голѣма полза и за нашата страна — но и за да се парализиратъ завсѣкога оправданіе или несправдани обвиненія, които се сипятъ сега по адресъ на персонала вѣ нашата дирекция.

Г. г. народни прѣдставители! За да можемъ да гарантирамъ по-добри ресурси за нашия бюджетъ не сѫмъ необходими само тия бюджетни построения, не сѫмъ необходими само закони, ами се необходима една разумна обща политика еъ нашата страна. Не трѣбва нищо да става инцидентно, не трѣбва нищо да се върши, като се изхожда отъ партийни или съсловни съображенія, не трѣбва вѣ никоя наредба на централната власть или на нейните органи да се вмѣква партийна користъ, изобщо би трѣбвало да се третира всичките стопански сили и всичките граждани вѣ нашата страна единакво. Е ли такава политика на днешното правителство или не? По това въпросъ другъ отъ нашата група ще се произнесе, но вѣскъ случай дѣлжа да забѣлѣжа, че отъ страна на централната власть не се прави всичко, за да може да се вѣдъхне довѣрие въ населението къмъ авторитета и къмъ морала на всички органи, които се намиратъ подъ нейното управление. Вѣ финансовата политика трѣбва да има извѣстънъ планъ, трѣбва отдавна да е съобщено, тая да се каже, на заинтересованите сфери какво ще ги очаква, вѣ какви рамки ще се движатъ тѣ въ своята търговска или производствена дѣйностъ, и не трѣбва да бѫдатъ смущавани отъ никакви изменади.

Азъ ще вѣ приведа, г. г. народни прѣдставители, само единъ примѣръ, за да видите какъ инцидентното законодателствуване може да донесе голѣми щети не само за нашето частно, ами и за нашето дѣлжавно стопанство. Миналата година вѣ бюджетната комисия г. дѣрь Сакаровъ и други иѣмон, между тѣхъ бѣхъ и азъ сѫшо и тукъ отъ тази трибуна зашигахахме съ жаръ илеята за изземването на тютюните отъ нашите търговци. Ако нашето правителство тогаа бѣше се установило по този вѣпросъ веднага и ако бѣше излѣзо тукъ съ една ясна и категорична декларация, че това иѣма да стапе, че отъ стопански, търговски, дѣлжавни и други иѣмъ чисто политически съображенія това е невѣзможно да стане, и не имаше да прѣживѣемъ такива голѣми дефекти при реализирането на това наше производство, което имахме вѣ посльствие. Нашитѣ тютюневи кѣши, сплашени отъ тоя, не искамъ да кажа шумъ, но вѣскъ случай отъ тѣзи идеи, които се изтѣкнаха тукъ съ извѣстни народни прѣдставители вѣ тая посока, побѣзраха да погодатъ съонѣ тютюни, защото сметаха, че правителството скоро ще посети на тѣхъ, и не знаеха по каква цѣна ще се изземятъ. Отъ тога лудо надгрѣващо на нашите тютюневи фирми да се освободятъ колкото е вѣзможно по-скоро отъ запасите, които бѣха напутили рѣтъ години, се иѣзползваха чуждестранни фирмии; тѣ ги намѣриха вѣ едно смутно, безнадежно състояние и вземаха нашите най-добріи пласменти тютюни почти на умрѣли цѣни. Кой не се отгоеорността за всичко това? Не тѣзи, разбира се, които изтѣкаха тѣзи идеи, защото тѣ ги изтѣкнаха отъ чисти побуждения, защото и тѣ мислятъ за равновѣсното на нашия дѣлжавенъ бюджетъ — което, всички казватъ,

ще стане, като се съврѣжатъ деята му края — защото и тѣ искатъ да се подигне курсътъ на нашия левъ, а носи отгоеорността централната власть, защото на вѣре не реагира противъ тѣзи идеи, умѣстни или не за своето вѣре защото не излѣзо ясно и категорично да каже: туй не трѣбва да бѫде, туй вѣ края на краищата иѣма да стане законъ или иѣма да се приложи. Правителството мѣлчеше, защото се люшкаше между два стола, защото живѣше като Фаустъ съ дѣрь душни: една, която отиваше къмъ интересътъ на финансите, и другата, която отиваше къмъ интересътъ на частните търговци Вѣ края на краищата иѣе прѣживѣхме това, че едно богатство за иѣшко милиарда отиде при обезщѣната бѣлгарска монета за съмѣшна цѣна вѣ рѣбѣтъ на г. Кехая и на онова съзвѣздие отъ спекуланти около него. Азъ сметамъ, че едно правителство не само по тоя инцидентъ, но и по много важни вѣпроси трѣбва да бѫде ясно и категорично, да има своя политика; то би трѣбвало да бѫде такова и вѣ своята обща политика, и вѣ своята данъчна политика.

Азъ засеннахъ, гда, само най-важните принципиални положенія отъ нашия бюджетопроектъ и отъ експлосто на г. финансния министъръ. Азъ не искамъ да се спиръмъ както вѣрху детайлните страни на бюджетопроекта, така и на неговия планъ, на неговото изложение.

Но ако е необходимо да мотивирамъ вога на нашата група, че ние не можемъ да гласуваме сега бюджетопроекта на правителството, мога да го мотивирамъ съ факти отъ която искате приходна или разходна страница на прѣложния бюджетопроектъ.

Азъ вземамъ случаино, г. г. народни прѣдставители, келитйтъ за Вѣнчното министерство. Едно правителство, което може да назначи на консулски и дипломатически постове хора, които сѫмъ съдѣни вѣ нашата страна за прѣдателство, и хора, които сѫмъ извѣстни еъ нашето общество като безафторитетни, едно правителство, което може да назначи вѣ Дирекцията на печата човѣкъ, който е осажданъ за злоупотребление на довѣрие и за злоупотребление на дѣлжачи пари, естествено е, не може да му се гласува никакътъ кредитъ. Азъ сметамъ сѫмъ че на едно правителство, което не се замисли, когато раздавале на фантастични цѣни богатствата, малкото останали запаси отъ нашите арсенали, най-цѣнни материали, които по никакъвъ начинъ не можемъ да внесемъ отъ странство, за които говорихъ тукъ неотдавна и изтѣкнахъ съ документи, отъ които се виждаше, че и днешните дѣлжачи ебгнителъ е участвуваъ вѣ незаконното разпиляване на тѣзи богатства, естествено е, че на таково правителство не може да се гласува дѣлжавния бюджетъ. И както казахъ, безъ да искамъ да отнемамъ вѣрмъто на тѣзи гости, които лѣжиха вѣ нашата страна, на най-отгоеорчи постове вѣ странство хора компрометирани съ своята лична и политическа честь, и дѣйствията на ети органы, които не се посвѣниха да използваъ дѣлжачите материи за свои партийни и лични цѣли — на г. Даскаловъ азъ дѣлжа единъ отговоръ и ше му го дамъ вѣ близко вѣре, сега иѣмъ грѣме, за да се види, че материлиятъ не сѫмъ изцѣло вѣ селското стопанство, ами вѣ квитанилъ съзѣди на тѣхните магазини фигурира че сѫмъ дадени и на частни лица — по тѣзи съображенія нашата радикалдемократическа група не може да гласува бюджетъ, макаръ да бѫде той и за едно шестмѣсечие, на днешното правителство.

Прѣдставителствующъ Х. Мачоевъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Христо Кабакчиевъ.

Х. Кабакчиевъ (к.): (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Къмъ края на миналата година, когато правителството на г. Стамболийски внесе бюджетопроекта за ^{9/10}, то се извиняваше съ това, че не е имало вѣре да приготви етой собственъ бюджетъ и че поради тази причина то го управлява съ бюджета на Радославовото правителство. Още тогаа ние казахме, че вѣ бюджета се отразиша иѣгата — не само финансовата, но и стопанская, и общата — политика на едно правителство, че едно правителство, което дойде на вѣсть, за да обновява страната, да прилага принципътъ на народовластието, но което продължава бюджета на едно прѣжно правителство, признато отъ самото него, отъ дружбашкото правителство като едно правителство, което разхищаваше народните срѣства и което тласка народъ вѣ една катастрофа, съ таѣвъ единъ

бюджетъ не може да води нова политика, не може да обновява страната, не може да насаждда народовластието. Отъ тогава се минаха не върху деня или седмици, ами тъкмо осем месеци, и господата се явяват прѣдъ васъ съ смущия бюджетъ на Радославова! Въ него тѣ правятъ извѣстни измѣнения. Какви? Само се увеличава дължнината брѣме върху работнически и маломотните маси.

Г. министъръ Даскаловъ завчера, когато описваше плащанието не, а безнадежното положение, въ което се намира днесъ държавата, приписаше отговорността за това изключително на правителството, които сѫ прѣдставували. Той не посмѣ да скрие — защото цифрите сѫ сами по себе си достатъчно красноречиви — че тази държава, която управляватъ днесъ той и неговите колеги, е една държава, която е банкротирана финансово и стопански безвъзвратно. Но за да намали горчивината на хата, той прѣдстави губерната така, като че ли този банкротъ не застрашава днешното правителство. Но това правителство е правителство на капиталистическата държава, хората отъ това правителство глъсуваха кредити на Радославова. А какво означава да глъсуваш кредити на едно правителство? Тога означава да му давашъ срѣдства да съществува, това означава да го поддържашъ, и всички критики, които ти спирашъ противъ него въ туф ѿрѣме, когато му давашъ срѣдства въ рѣйтъ не сѫ освѣтъ една демагогия, която не може да заблуди никого. Отговорността за бункурута, финансово и стопански, на нашата държава и на нашата страна тежи еднакво върху правителството, които сѫ се изреждати тукъ прѣдъ последните години, както и върху правителството, което днесъ стои на това място.

И. Гетовъ (з): И върху въстъ.

Х. Кабакчиевъ (к): Г. г. народни прѣдставители! Менъ ми направи много странно гнездено, че рагималната партия се яви тукъ чрѣтъ единъ свой прѣдставител не да вземе поводъ отъ износенитѣ факти, за да опишете истинското положение на страната и държавата — много по-жалко и безнадежно, отколкото бѣше прѣдставено отъ г. министъръ Даскаловъ — но за да се опита да нагисува картина малко по-розова. Азъ не знамъ по-нечастенъ опини отъ тая трибула! Както винаги рагималната партия заглежда съюзията юзъ пътъ, че една задъпена улича, сѫщото направи и сега. Азъ не съмъ искамъ, г. г. народни прѣдставители, единъ другъ пътъ, . . .

И. Гетовъ (з): По руската политика!

Х. Кабакчиевъ (к): . . . той е пътътъ на фактите за финансово състояние на нашата страна, на нашата държава, и пътътъ на фактите за самия икономически животъ, за положението на народа въ тази държава. Азъ съмъ тъкъ, че г. министъръ Даскаловъ не само не усили красота, не ти направи по-черни, но той се опита да ги ослаби, да нагисува въ малко по-приятни или по-благоприятни краски финансово положение на държавата. И дѣйствително, той посочва напр. слѣдъ всички по-честници, които азъ нѣма да цитиратъ втори пътъ, че държавните дълги въ нашата страна, консолидиранъ и неконсолидиранъ, вѫглещи и вѫщенъ, възлиза днесъ на 22 милиарда лева. Е добре, единъ другъ дългогодишенъ министъръ и шефъ на партия, който въ всички случаи е малко по-комплементенъ отъ господата, които седятъ сега тукъ, и не е заинтересуванъ така интересуетъ, защото пътъ тази задача да уравновеси бюджета на книга, именно г. Гешевъ, въ една своя рѣч прѣди изборите, напечатана на уводно място въ в „Миръ“, призна, че държавните дълги на нашата страна възлиза на 27 милиарда лева. И азъ мисля, че той е по-долу отъ истината, отколкото да я е наредилъ.

Че това е така, г. г. народни прѣдставители, може да се види и отъ единъ кратъкъ анализ само на нѣколко по-общи цифри, които г. министъръ Даскаловъ ви даде. Така напр. той посочва дефицита на бюджета за тази финансова година, 1920/1921, който сега ще покаже да се упражнява, само на 2 милиарда лева; очевидно дефицитъ, които не е малъкъ, дефицитъ който е огроменъ, но и този огроменъ дефицитъ не е истинскиятъ дефицитъ. Призна се въ экспозито на г. министъръ, че прѣдъ изтеклата финансова година сѫ постъпили и ще постъпятъ приходи кръгло около 800 милиона лева — толкъзъ се прѣдполага, че ще се събератъ отъ

приходния бюджетъ на изтеклата финансова година. Той прибъви, че при съществуващъ данъци едвали могатъ да се събератъ повече приходи и че слѣдователно прѣзъ слѣдната година, нѣма да се получи единъ по-голъмъ приходъ, но съ приходитъ, които се прѣдвижащъ тепърва отъ нови и данъци и отъ увеличението на старите данъци, той се налага да наложи една частъ отъ дефицита за идната година. Прѣди всичко азъ искамъ да посоча, че дефицитътъ, тъкъ както е изтъкнатъ отъ г. министъръ Даскаловъ, не е истински. Той си прави смѣтката — както каза тъкъ у насъ въ народната логорска — безъ крѣмари. Въ сесиите разходи той не туря онези, които ще трѣба да плати държавата прѣзъ текущата финансова година за заплати на частъ отъ всичкото обсигурение или изобщо на задълженията за България, които изхождатъ отъ приложението на договора за миръ. А за тѣзи задължения на българската държава прѣдстои да се платятъ прѣзъ текущата финансова година, споредъ изчисленията на г. Кирил Поповъ, дългогодишенъ директоръ на статистиката, въ едно негово изучване, напомянено още прѣзъ септември 1919 г., повече отъ 1 милиардъ и 40—50 милиона лева. Като прибавите и този милиардъ къмъ дефицита отъ 2 милиарда, дефицитътъ се възкачва, г. министре, на 3 милиарда лева.

Но и съ това не се свършува покачването на дефицита. Вие казахте съвършено инцидентно, че сега, близо дѣлъ години слѣдъ съвършването на войната, готовите да ни сезиратъ съ единъ новъ проектъ за кредитъ за разходи, напомянени прѣзъ войната! На колко възлизатъ този кредитъ? Сигурно, на стотини милиони — ние сме засягани десетки милиони; стотини милиони, милиарди, това сѫ всичките кредити. Освѣнъ това вие възнамѣтъвате да възседжате една нова система на бържажието така, каквато съглашението сега само ви допушта да имате, наемната войска. Колко пари ще трѣбатъ, за да издръжате тази наемна войска, ако можете да я организирате? Защото досега твърдъ охотници за тази наемна армия не сѫ се явили; азъ не знамъ дали има тѣкъ записанъ въ вапитъ отворени вече течери. За по-търганство на такава една войска отново ще ви трѣбатъ стотини милиони. Само тѣзи дѣлъ пера, именно за квънчлийтъ кредити за войната, които вие не внесете тукъ, и новите кредити, които ще внесете за поддържането на милитаризма въ една друга форма, ще погълнатъ стотини милиони, $\frac{1}{2}$ милиардъ, може-би и повече.

Вие виждате какъ дефицитътъ се покачва непрѣкъснато, и азъ съмъ убеденъ, че разликата между дефицита, които ни посочва г. финансиятъ министъръ днесъ, и онзи дефицитъ, които той и неговиятъ наследникъ ще констатира слѣдъ една година тукъ, ще бѫде такава, каквато е разликата между държавните дългове, които г. Тончевъ ни посочва тукъ прѣди дѣлъ години, и дългогодищните дългове, които слѣдъ това ще констатира, че България е имала въ момента, когато г. Тончевъ бѫше финансиятъ министъръ. Тогава друга пѣсенъ ще се пѣше тукъ: „Финансовото положение на България е бѣлостъ; Германия плаща съ дѣлъ рѣчи; каквото не достигне, ще го вземемъ отъ ромънските чокови, и работата ще се уреди“. Никой пътъ финансиятъ министри на буржозията ге сѫ разкривали истинското състояние на държавните финанси. Това не прави и днесъ г. Даскаловъ. Съ такъвъ единъ колосаленъ дългъ, който се увеличава по силата на това, че дефицитътъ растатъ т. е. че вие не прѣкъсвате да предълагате да харчите много повече, отколкото приходи имате, какво финансово стопанство, каква финансова политика можете да имате? Много право призна г. министъръ Даскаловъ, че и новите косвени данъци, които искате да въведете сега, прѣдвидени въ съмия законопроектъ за бюджета, и прѣки данъци прѣвидени съ отдѣлни законопроекти, че и тѣзи данъци далечъ не биха били въ състояние да покриятъ дефицитътъ. Но г. министъръ не се съща, че съ това той призната дѣйствително безизходното положение на капиталистическата държава, той признава безизходното положение и на политиката, която днешното правителство се е настърбило да прокара като политика на капиталистическата държава. И наистина правителството на господствующи класи, които за непроизводителни цѣли, за воденето на една безумна, агантористичка, нагодубийствена националистическа политика сѫ прахосали всичкото богатство на народа, правителстватъ, които сѫ прахосали за избиването, разпокъсването и поробването на българския народъ два и три пъти повече, отколкото

струва цълото национално богатство на страната, тия правителства безвъзвратно съм заробили финансово и икономически народа (Ржкопльските от комунистите), тъм не могат да изкарать тази страна и тази държава от батаха, въ който съм я закарали.

Ако отидем по-нататъкъ, г. г. народни представители, и поискаме да видим какъв изход ще посочи днешното правителство, тръбва да констатираме, че въ бюджето-проекта, който то ни предлага, въпреки всичко, няма почти никакво увеличение на пръвия данък — съм изключение, чии ми се, на едно незначително увеличение на данъка върху печалбите от войната — а има само увеличение на коенвенитъ данъци. Вие, г-да, не сте отъ днес на това място. Вие имате цъфлата власть отъ 6 или 8 месеца, но вие сте въ коалиции съ другите партии близо отъ двъг години. Покажете ми вие, които сте на власть близо отъ двъг години, не вашият декларации и вашият декламации, ами покажете ми какви дъла сте извършили, за да измъните досегашната данъчна политика на държавата. Вие сте увеличавали само коенвенитъ данъци; увеличихте ги веднажъ, втори път, трети път и сега отново ги увеличавате. Увеличавате коенвенния данъкъ на солта, на бирата, на захарта, на кафето, на чая, на петрола — на всички необходими продукти, и отъ тамъ очаквате стотини милиони, а не отъ някъдъ другадѣ. Я ми кажете колко ще постъпите отъ увеличението на данъка върху печалбите. Увеличението на този данъкъ, който самият г. Даневъ призна, че е единъ данъкъ фалирал, защо отъ него нищо не може да се събере и няма да се събере, ще ви даде на книга 10—15 miliona, а на дъло няма да ви даде и толкова. Ст туй ли вие ще покриете дефицититъ? Следователно, въ това, което ли предлагаате и искате да гласуваме сега, няма нова данъчна политика, въ него има старата данъчна политика на облагане предметите отъ първа необходимост. Истина е, че правителството единовременно съ бюджета раздале на народните представители и няколко други законопроекты, именно единъ за прогресивенъ данъкъ върху общия доходъ, другъ за такъвъ же прогресивенъ данъкъ върху имотите и трети за такъвъ же прогресивенъ данъкъ върху приходите на дружествата. Азъ не знае дали тези законопроекты ще бѫдат сложени на разискване и какво ще излъзе отъ тяхъ.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Веднага следъ бюджета.

Х. Кабакчиевъ (к): Е добъръ, когато бѫдат сложени, ще си кажемъ нашата дума подробно върху тяхъ.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Сложени съм, г. Кабакчиевъ, въ точка трета отъ днешния редъ.

Х. Кабакчиевъ (к): Тъй както съм тъ, безъ съмънение съ тяхъ правителството за първи път, първо отъ всички буржоазии правителства, прави единъ опитъ за по-скъпо облагане на капиталистическата класа.

Нѣкой отъ земедѣлци: Добръ, че им хвалишъ.

Х. Кабакчиевъ (к): Въ туй отношение вие действително направихте вашитъ предпоставки, старите буржоазии партии, стрѣтъ финансови министри, които дълго изучаваха, обмѣлеха и няшо не предложиха. Ако вие имате сериозно намѣрение да покарате тези закони, тези прогресивни облагания върху банковия и акционерния капиталъ, то не по принципъ срѣщу тази финансова политика нямаме нищо.

И. Гетовъ (з): Но няма да глаувате пакъ.

Х. Кабакчиевъ (к): Ние ще гласуваме по принципъ и при второто члене ние ще поискаме увеличение проценитъ на облагането...

Н. Томовъ (з): Ще се съгласимъ.

Х. Кабакчиевъ (к): ... зашото съмътаме, че това, което вие предвиждате, е една капка върху горещия камъкъ.

Нѣкой отъ земедѣлци: Бѣдните хора тъй тръбва да искатъ, като Васъ.

Х. Кабакчиевъ (к): Но, г. г. народни представители, азъ предполагамъ, че тези законопроекти ще станатъ закони, предполагамъ дори, че вие бихте извършили това, което не може да се допусне — че вие ще увеличите проценитъ на облагането. Въпрѣки всичко, съ тези закони, г-да, вие няма да създадете нищо сериозно за поправяне финансового положение на страната. Преди всичко вие и да създадете тези закони, азъ се много съмнявамъ, че вие ще можете да ги прокарате вътъ тази форма, защото веднага тукъ кулоаритъ ще се напълниятъ съ акционери, спекулатори, банкири, съ които вие, пакъ, днес се съортати въ банки и акционерни дружества.

Нѣкой отъ земедѣлци: Лъжешъ!

Г. Колевъ (з): Вие сте ортачи. Ние ни арестуваме, а вие отивате да ти вадите отъ затвора.

И. Гетовъ (з): Г. Атанасовъ защища балка „Гирдапъ“, защото е ортачъ.

Х. Кабакчиевъ (к): Недѣлите бѣрза да се сърдите. Не бѣшо отдавна, преди шест месеца само, когато вие въ единъ моментъ на увлѣчене, се съгласихте да се увеличите таксата за зарегистрованата на дружествата, три дена по-късно вие се опомнихте, ерѣшахте се съ управителниятъ съвѣтъ тукъ, въ кулоаритъ и кабинетитъ, и направихте онзи колосаленъ скандалъ, че едно увеличение на тая такса, което сами гласувахте, го отхвърлихте.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Азъ казахъ какво ще направимъ.

Х. Кабакчиевъ (к): То не е шай-ваикното; важно е какво сте направили, г. министре. — (Възражение отъ земедѣлци) Азъ допушамъ, че вие, които предимно представявате селската буржоазия, имате всичкото желание да стоварите данъчния товаръ, освѣнъ върху работническата класа, още и върху капиталистическата градска буржоазия. Пътами се азъ, имате ли вие тази фактическа сила да го направите, ще можете ли да приложите единъ данъкъ върху градската буржоазия, върху капиталистическата класа изобщо, даже когато бихте го прокарали тукъ? Тя ще намѣри хиляди срѣдства и пакъща, за да скрие своятъ доходъ, да изненаде своятъ капиталъ, да се изпльзие отъ човето облагане. Вие създадохте единъ данъкъ върху печалбите отъ войната, Ами че почалбите отъ войната възлизатъ на милиарди; вашиятъ учени признаха това, отчетихъ че капиталиститъ дружества въ „Държавенъ вѣстникъ“ го подчертаватъ всѣки денъ. Отъ тези милиарди, чрезъ данъка върху печалбите отъ войната колко милиона съмътвихте Вие, г. министре на финансите? Уловихте ли тези печалби? Нищо не уловихте; гонихте вѣтъ, гонихте Михаил и нищо не уловихте. Азъ не знамъ дали има 20 милиона лева уловени отъ тези милиарди. Съ какво гарантирате, че когато поставите други капани дружбани, ще уловите тези милиарди, когато дѣйствувате съ ежата система, съ ежата администрация, съ ежата капиталистическа държава и когато вие се опирате на подкрепата на ежата тия буржоазии партни, които съ заинтересованы дълбоко въ осуетяването на това голъмо облагане на имотите и приходите?

И. Гетовъ (з): Ленинъ и Троцки съ кого дѣйствуваатъ сега?

Х. Кабакчиевъ (к): Г. г. народни представители! Като говоря за политиката на вашиятъ предпоставки, азъ тръбва да спомена веднага единъ фактъ, за да не го пропусна. Вие наистина предлагате известни увеличения тукъ, съ които, азъ, казахъ вече, сдавамъ ще излъзе няшо сериозно. Но вие и сега избѣгвате да обложите едрото земевладѣніе.

Г. Соколовъ (з): Ние имаме законопроектъ за раздѣление на едрото земевладѣніе. Какво ще го облагаме?

Х. Кабакчиевъ (к): Азъ ще дойда и до този законопроектъ, бѫдете спокойни. — Бѣдните милистъръ на финансите г. Даневъ е предлагалъ на два пакъ въ Милицерския съвѣтъ едно увеличение на данъка върху земята, зашото данъкътъ върху земята срѣдно на декаръ днесъ е 1:20 л.

Г. Колевъ (з): 53 л. е, г. Кабакчиевъ. Значи не знаете да съмътате. Който плаща той знае.

Х. Кабакчиевъ (к): Въ това връме, когато цената на земята се увеличи 20 пъти, цената на продуктите от земята, цената на житото се увеличи 10—15 пъти, г. Давевъ е предлагалъ да се увеличят данъците върху земята четири пъти, готовъ е билъ да отстъпи на едно увеличение от три пъти, събаче вие не сте съгласили на това увеличение. Очевидно вие плащате много щателно кожата на едрият землевладѣци, на селските чорбаджи. Съ такава една економическа класова финансова политика вие далечъ нѣма да отидете.

Г. Колевъ (з): Защото ги пазимъ, затуй бѣгатъ привасъ.

Нѣкой отъ земледѣлците: Георги Поповъ дали е съгласенъ съ туй Ваше мнѣніе? 14 хиляди декари има.

Нѣкой отъ комунистите: Съгласенъ е.

Х. Кабакчиевъ (к): Г. министъръ на финансите на мѣри едно малко уѣщене въ вѣзможността да се склони заемъ въ бѫдеще. Но тази надежда на г. министра е много странна. Отъ кѫде собственно той ще намѣти заемъ? Вънъ хората ви даваха заеми дотогава, докогато имаше още желѣзници незаложени, докогато имаше още милиони незаложени, докогато имаше още гербъ, бандероль, митнически доходи незаложени, докогато имаше още какво да се залага въ тази страна отъ приходите на този народъ, отъ неговия трудъ. Но когато вие чрѣзъ вашата досегалина финансова политика, чрѣзъ вашата разорителна, нароудубийствена и съсипателна за народа националистическа политика отрупахте държавата съ единъ дѣлъгъ, който надминава цѣлото нѣйно национално, богатство...

Нѣкой отъ земледѣлците: Не сме нишъ финанси. Това, което се роди сега, е отъ много отдавна.

Х. Кабакчиевъ (к): ... въ този моментъ, когато вие очаквате междусъюзническия финансова комиссия, които ще опишатъ имотите на България, оцѣнятъ имоти, съ които тя ще гарантира милиардите, които договорътъ за миръ ю наложи...

И. Гетовъ (з): Вие сте спокойни, защото имоти нѣма да взематъ.

Х. Кабакчиевъ (к): ... въ този моментъ питамъ: какво ще предложите на европейския банкиръ, за да получите заемъ? Земята ли на българския народъ, която заложихте? Неговъ трудъ ли, който едно тѣка сте заложили чрезъ тия огромни задължения по парижкия миръ? Нищо. Нищо не можете да получите отвѣтъ. Вие можете да получите нѣмоя треша, но ще я получите съ цената на неимовѣрни задължения, съ нови унижения. Вие ще я получите като чуждъ капиталъ, който идва тукъ не да насаждате индустрия, ако като единъ спекулантъ и банкерски капиталъ, който идва да изнесе кожътъ, вълната, розово масло, тютюна, айсона, скровищъ материяли. Капиталътъ ще дойде тукъ като въ една колония, защото вие предобирахте България въ една колония на съглашенето, на съглашенския империализъмъ...

Х. Ветовски (з): Вие я предобрахахте, защото нишъ не направихте срѣщу войната.

Х. Кабакчиевъ (к): ... за да ограби и последните остатъци отъ имота и труда на този народъ.

И. Гетовъ (з): Парвусъ — и той помогна. Ти го доведе.

Нѣкой отъ земледѣлците: Вие искахахте да я направите гарманска колония. Ние не сме мислили да правимъ България нито съглашенска, нито германска колония.

Х. Кабакчиевъ (к): Вие съ авторитетъ ни предлагате единъ бюджетъ, въ разходната част на който абсолютно въ нишъ не се отклонявате отъ бюджета на Радославъ, отъ бюджетите на всички досегашни правителства. Това е бюджетъ на една бирократическа, полицейска, милитар-

ристическа държава, бюджетъ на една държава, която облагодѣтелствува изключително имотните класи — буржоазията.

Нѣкой отъ земледѣлците: Съ прогресивното ли облагане?

Х. Кабакчиевъ (к): Кѫде предвиждате въ този бюджетъ разходи за социални реформи, за прѣобразования? която и да било областъ, за стопанското подигране и за политигането на производителните сили? Има нѣкои цера, които красятъ този бюджетъ и по тѣхъ той се отличава отъ другите. Това сѫ иерата за поддържане на оранжевата армия, на дружините банди, довѣдени отъ селата, за да биятъ и трѣпятъ работническата класа.

Х. Ветовски (з): Да биятъ работническите, които бомбардиратъ мостовете.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Въ руския бюджетъ около милиарда се предвиждатъ за червената армия?

Х. Кабакчиевъ (к): Това сѫ милиони за жандармерия, това сѫ милиони за дѣктиви и шпиони на капиталистическата държава, която вие предбръщате окончателно въ една широка бирократическа, полицейска държава. Такива сѫ нововѣденіята въ вашия бюджетъ. Посочете ми нѣщо друго, а недѣлите подскоча тамъ. Но нѣма друго. Факти сѫ съ, които ви изобличаватъ и съкрушаватъ, и въ тѣхъ е силата на нашата критика.

Нѣкой отъ земледѣлците: Тѣ съкрушиха въстъ по рано.

И. Гетовъ (з): Дайте вашия бюджетъ — на Ленинъ и Троцки, да видимъ какътъ е той.

Нѣкой отъ земледѣлците: Не сѫ го получили още.

И. Гетовъ (з): Въ Калоферъ не гласувахте бюджетъ, а задигнахте парите.

Х. Кабакчиевъ (к): Отъ г. министра на финансите тукъ пай-послѣ се признава — и това е много интересно — че положението на чиновниците е плачесво. Едва сега г. министъръ на финансите признава, че положението на чиновниците е било плачесво! Такъто едно признаване стъ правителство, което предирие една безподобна и нечувана хайка срѣчу държавните служащи, които се борѣха за повече хлѣбъ, за да могатъ да нахранятъ и облечатъ своите жени, своите дѣца, такова едно признание е признание за банкрота на собствената негова политика, на прѣстъпленията, които това правителство извѣтрши въ борбата си срѣчу държавните работници и служащи. Вие признавате, че тѣ се бориха, защото бѣха гладни, защото бѣха гъди и боси, както сѫ и днесъ.

И. Гетовъ (з): Защото Георги Димитровъ е гладенъ, затога намѣриха у дома му двѣ каси бомби. Бомби ли ще яде?

Нѣкой отъ земледѣлците: У Камболовъ намѣриха 600 килограма първокачество брашно и една ката мазь, а той рече по улиците за хлѣбъ.

Х. Кабакчиевъ (к): Г. г. народни представители! По чиновнически вѣроятъ днешното правителство намѣра само една пѣнъ: да намѣтятъ чиновничии. Отъ тѣ ще ги намалите? Вие искате една нова финансова система не по една нова финансова администрация, за да ви прилага нови закони, разбира се, ако мислите да ги прилагате. Тѣтко сѫ съставени тѣзи закони, азъ мѣля, че специалисти по буржоазните данъци ще ви докажатъ, че тѣ сѫ неприложими. Но ако тѣ сѫ приложими, то тѣ сѫ приложими само при една финансова администрация, която ще изчища хиляди чиновничии. Отъ тѣ ще намалите вие чиновническия персоналъ? Отъ желѣзници ли? Тамъ вие дѣйствително се опитвате да го намалите, но по този начинъ вие разрушавате едно държавно, едно национално богатство, което възлиза на стотини милиона лева; вие унищожавате главната артерия, която поддържа стопанския и общественъ животъ на страната, на народа, вие унищожавате желѣзници. Ако вие искате да имаме транспортъ, вие не само че не можете да намалите желѣзно-

пътния персоналъ, а вие тръбва да го увеличите. Но въ същото време, когато иди говорите за намаление на чиновниците, вие предвиждате въ бюджета увеличение. И то на как чиновници? Които съ и най-много нужни, за да се поддигнат производителните сили на страната? На стражарите! То е феноменално. Не върху стопанската политика се кръпите вие; вие се кръпите върху стражарския ботушъ и затуй не намърихте никоједна стотинка за стопанските нужди на страната, а намърихте милиони за стражарите.

И. Гетовъ (з): Шомъ акълътъ ви не е въ главата, стражари тръбватъ.

Т. Лукановъ (к): Ти си отъ едно спокоенъ, че тази опашътъ няма да ти докара акъла въ главата, ащото никога въ твоята глава акълъ не ще влезе.

(Прѣдседателското място заема подпрѣдседателът К. Томовъ)

Х. Кабакчиевъ (к): Г. г. народни прѣдставители! Държавните финансии сами по себе си още не изчерпватъ политиката на правителството. Тази политика не е само финансова. Като финансова политика тя отразява стопанската политика на правителството; и много по-важно за насъ е да видимъ каква е стопанската политика на правителството. За да можемъ да прѣцѣнимъ по достойностъ тази политика, ние тръбва прѣди всичко да се обърнемъ къмъ самата дѣйствителностъ.

Тукъ се говори, призначава се вечно, че скъпотията у насъ е голъма. Не се посочиха цифри и, азъ няма да ги посочвамъ, за да не отнемамъ времето на моята рѣчъ. Но, г-да, туй, което тръбва да се подчертая, то е, че увеличението на скъпотията у насъ е токъто, каквото не е въ никакъ страна, може би съ изключение на Австрия и на Турция.

И. Гетовъ (з): И въ Русия.

Х. Кабакчиевъ (к): За Русия вие ще чуете, ако иматъ спокойствието да слушате.

И. Гетовъ (з): Знаемъ — 400 рубли единъ хлебъ.

Х. Кабакчиевъ (к): Само отъ 1915 г. досега ...

И. Гетовъ (з): Въ Русия въ разстояние на половина година 60 милиарда рубли боръч направиха.

Х. Кабакчиевъ (к): ... срѣдното поскъпване на прѣметите отъ първа необходимост, констатирани въ мѣсячния статистически бюллетинъ на Дирекцията на статистиката, е отъ 15 до 20 пъти. И че това не е една измислица, че тъзи официални данни отговарятъ на истината — тѣ съ печатани въ брошура 3 и 4 отъ мартъ и априль на посочения бюллетинъ — достатъчно е да ви спомня цѣната само на нѣколко артикула. Споменете си цѣната на месото, което се плаща въ София отъ 22 до 25 л. килограмътъ, спомнете си цѣната на сапуна, която се покачи...

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Кажете кѫдъ има по-евтино месо на свѣтъ отъ България. Кажете, г. Кабакчиевъ, искамъ да Ви чуя, да го констатирате прѣдъ Народното събрание. И ако вие можете да го кажете, азъ ще напусна това място.

Х. Кабакчиевъ (к): Ще Ви отговоря. Азъ съмъ увѣренъ, че когато месото стане и 100 л. килограмътъ, вие съмъ аргументъ ще ми отговаряте. Чакайте малко.

А. Буровъ (н): Съ ляшата е същото.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Оставете ляшата, не тръбва само приказки да се приказватъ. Дайте цифри.

Х. Кабакчиевъ (к): Вие започвате да губите спокойствие — ёдно доказателство, че не сте прави. Недѣлите подскачата, защото може да стане нужда още повече да подскакате.

Нѣкой отъ земедѣлците: Като си служите съ лъжи, ще подскакамъ.

Х. Кабакчиевъ (к): Цѣната на маслото, цѣната на солта, цѣната на петрола е увеличена — няма продуктъ,

пътната на който да не се е увеличила въ поосчения размѣръ. И въ същото време, когато скъпотията се увеличава въ такъвъ колосален размѣр отъ 1915 г. насамъ — азъ не казвамъ отъ 1912 г., откогато защомна поскъпването — въ какъвъ размѣр се увеличиха приходитъ на широките работни маси, приходитъ на работническата класа, приходитъ на държавните наемници, за които вие, като управители на тази държава, сте непосредствено задължени да се грижите?

Х. Ветовски (з): Работническата класа не яде, а яде чесновъ лукъ, затова предѣйте казва, че цѣната на месото се е увеличила.

Х. Кабакчиевъ (к): Пакъ по официални статистики, не то вашиятъ приказки, максималното увеличение на работническите надници е 3—4 пъти, до 5—6 пъти, а пъкъ заплатите на държавните чиновници и служащи съ се увеличили срѣдно едва три пъти, не повече. Какъвъ означава да поскъпнатъ прѣметите отъ първа необходимост 15—20 пъти, а да се увеличи работническата заплата или мѣсячното възнаграждение отъ три до шестъ или осемъ пъти? Това означава, че шокупателната сила на надницата, на заплатата се е намаляла два или три пъти; че широката народна маса може да купи нѣколко пъти по-малко продукти, отколкото е купувала по-рано; че днесъ работникът и занаятчията, малкоимотниятъ селянинъ, какъто и градскиятъ чиновникъ и служащъ — грамадната маса сътъ народа, която живѣе отъ своя трудъ, не си дояждъ, не се досвобочи, че тя е подложена на еднинъ постепенно умира въ тази страшна мизерия, въ която сте я хвърлили въ съ вашата политика.

Ю. Вълковъ (з): Коя работническа класа? Тази ли, която виждашъ тукъ?

Х. Ветовски (з): Вие нѣмате нищо общо съ работническата класа.

Х. Кабакчиевъ (к): Това означава то.

Ю. Вълковъ (з): Вие не познавате работническата класа, само фашгизирате.

Нѣкой отъ земедѣлците: Тъ се хранятъ въ „кабарето“.

И. Гетовъ (з): Всички ще отидатъ до вечера въ „кабарето.“

Х. Кабакчиевъ (к): Г. г. народни прѣдставители! Азъ не чухъ да се посочатъ отъ министерското място причините на тази скъпостия, но и не очаквамъ да чуя това. Причините на скъпостията се коренятъ дълбоко въ капиталистическото общество; но тъ се увеличиха прѣзъ време на войната. Съ една дама, тъзи причини се свеждатъ къмъ частната капиталистическа собственостъ, къмъ капиталистическия монополъ. На въсъ може би това ща се види странно и непонятно, но ако азъ ви посоча нѣколко примери, вие ще се убѣдите въ това, което ви казахъ. Прѣзъ време на войната се натрупаха много стотици милиони капитали въ капиталистическата класа и само една малка частъ отъ тяхъ влязоха въ банките. И тази малка частъ възлиза, споредъ посledната официална статистика, на 1.100.000.000 л. Е добре, тъзи капитали, сгруппирани въ банките и въ акционерните дружества, каква стопанска роля извършватъ тѣ въ днешния моментъ? Вложени ли съ тѣ въ производство, вложени ли съ тѣ въ индустрията, вложени ли съ тѣ съ целъ да поддигнатъ производителните сили на тази страна, за да може, както казвате вие, чрѣзъ повдигане производителните сили да се намалятъ скъпостията, да се намалятъ бѣдствията? Не. Тъзи капитали съ вложени въ търговията и спекулацията. Една статистика отъ г. Бобчева, печатана въ „Списание на икономическото дружество“, която завършва своите дани съ 1 май м. г., констатира, че отъ 750 милиона лева въ банките и акционерните дружества, едва 100 милиона лева съ вложени въ индустрията, а 350 милиона и други 300 съ вложени въ търговията и спекулацията. Какво означава това? Голѣмите притежатели на тъзи капитали, прѣдставителите на селската и градска буржоазия, обединени въ управителни съвѣти на всички

акционерни дружества и банки, чрез тези огромни сърдства, които никой другъ не притежава, закупуватъ всички сирови материали и пръдмети отъ първа необходимост. Тъй ви закупуватъ фасула, пръди да е узрътъ, тъй ви закупуватъ заразавата на корена, гроздите още на лозата, тъй ви закупуватъ сирови материали и пръдмети за храна, жито, брашино, тъй че монополизиратъ; срещу тъхната мощност не може да конкурира; тъй чрезъ своя мисия, комисарии пръдлагатъ безумни цени, въ смисълъ на увеличение за момента. Но когато сдражъти ги акапариратъ, тъй ставатъ господари на тези продукти на вътръшния пазар — външен пазаръ не е, той зависи отъ същите тези спекуланти и диктуватъ производили цени на тези продукти — на пръдметите отъ първа необходимост и на сирови материали. Ето какъ капиталистическият монополъ се явява най-мощно сърдество въ дилемната държава, за да се тури ръжа върху всички материали, необходими за производството и за изхранване на работещите маси...

Ю. Вълковъ (з): Тези материали, които и вие ги произвеждатъ, нали?

Х. Кабакчиевъ (к): ... и да увеличава цените на тези продукти. Това е първоизточникът на скъпостията. Отъ друга страна, г. г. народни пръдставители, азъ ви посочихъ, че досегашната финансова политика на всички пръдставители, включително и на дилемната, да увеличава коефициентът даници, е пакъ причина за увеличението на скъпостията. Когато вие днесъ, г. министре на финансите, ни пръдлагате една таблица, въ която се казва, че ще събирате въ злато, а не въ наши левове, митотъ отъ всички продукти, които щадатъ отъ чужбина — въ скоби казано, ако финансовата комисия, която ще дойде отъ Парижъ, ще позволи това — какъто правите вие съ цени на манифактурите и колониални стоки, внесени отвън? Вие увеличавате цените имъ най-малко толкова пъти, колкото пъти е разлика между цената на нашата левъ и цената на французия или швейцарския левъ, т. е. вие съ това увеличавате веднага, съ едно драскане на перото, цената на всички манифактурни, колониални и други пръдмети, които ние по необходимост ще продължаваме да получаваме отъ вънън, увеличавате цената имъ не единъ пъти, а петъ-шестъ пъти най-малко.

Ю. Вълковъ (з): И вие тогава няма да носите ризи отъ хасе, а ще накарате женинъ си да ви изтъчватъ отъ ленъ. Вие тогава ще отидете да си посъбете ленъ.

Х. Кабакчиевъ (к): Отъ друга страна вие увеличавате данъка върху солта, данъка върху петрола, данъка върху захарта. Значи, въ това връме, когато вие ще приказвате за скъпостията, фактически не само тищо не вършите за пейното пръвмачване, но вие увеличавате, тази скъпостия. Съ вашите дълга вие я увеличавате, а съ вашите приказки вие не можете да я пръвмачнете. Отъ друга страна, г. г. народни пръдставители, пръдприе се една, да кажа, малко чудесна хайка противъ искони спекулантите. Тази политика се започна отдавна. Не сте вие, които я икономириахте, икономирира я г. Пастуховъ. Тъкмо пръдли изборите на 17 августъ м. г., кабинетът на министра на полицията се обира въ бюрото за социални грижи, и тамъ въсъди денъ се събраха комисии: едни комисии ще ловятъ банкерите, други комисии ще дадатъ жилища на софийските граждани, трети комисии ще направятъ цели пръвобразования и че знания какви социални реформи. Обаче, както виждате, всички банкри, които уловихте, вкарахте ги пръвън вратата, а тъй излязоха пръвън прозорниците, изпълзнаха се отъ ръците ви.

Г. Колевъ (з): Изпълзнаха се пръвън ваши тунели, защото въ съдийската казавате, че частната собственост била неприносима.

Х. Кабакчиевъ (к): Защото най-послѣ вие можете да уловите искони банкри, но уловихте ли капиталистъ на банките, уловихте ли това, което е тъхната икономическа мощь, това, което дава силата да купуватъ, да монополизиратъ, да увеличаватъ цените? Не, това вие не направихте. Икономическата мощь на банките, на акционерните дружества, икономическата мощь на онзи групи финансови магнати отъ индустриално-пръдприемаческата и едроземедълческата класи, които държатъ

въ ръците си големите капитали, тъхната икономическа мощь е тъй голема, че тя се налага и на държавата, и на пръвствите, тя се налага по силата на пръвствите на капиталистъ, тя се налага още поради това, че самите капиталистически пръвстви, които идватъ тукъ, изхождатъ отъ класата, заинтересована въ капиталистическия монополъ. Обърнете книгата на г. Д. Юрдановъ за банките пръвън време на войната, една великолепна книга, много прозаическа, защото е напълнена съ цифри, обаче ината е изключително красноречива, защото рисува живота такътъ, какъто си е. Е добре, въ спътника на управлението съвѣти на всички банки и акционерни дружества вие ще намъртвите съвѣтите и водителите на всички буржоазии партии, дълъги и лъгати. Това значи, че водителите на българската буржоазия,нейното политическо пръдставителство, което дава пръвствата, е съорганизирано въ банките и акционерните дружества, то участвува въ капиталистическия монополъ, то участвува въ скъпостията, въ ограбването на трудящите се маси. (Ръкопискане отъ комунистите)

Нѣкой отъ земедѣлци: Кажете на Габровски.

Г. Колевъ (з): Ние сме съгласни, колкото капиталистите иматъ въ банките, да ги дадемъ, но дайте и вашия капиталъ.

И. Гетовъ (з): На Георги Поповъ, на Крумъ Тихчевъ и др.

Х. Кабакчиевъ (к): Г. г. народни пръдставители! Ние не върваме, че отъ вашия мъроприятие противъ скъпостията може да излезе нещо. Може, както г. Пастуховъ, мисля, улови Босва, за да го видимъ тукъ посъдъ нарден пръдставител, и вие да уловите единъ Нинсимъ Маше, ще му вземете гвозденъ ще ги закарате въ „Народния магазинъ“, ще направите една спекулация и ще поскъпятите живота. Ето вашата борба противъ скъпостията. Друго няма да направите вие.

Нѣкой отъ земедѣлци: На васъ гвозденъ не тръбва.

Х. Кабакчиевъ (к): Поискахте ли вие да се национализиратъ капиталите на банките и акционерните дружества, поискахте ли вие да посочите върху корена на скъпостията? Е добре, иже казваме, че това вие няма и не можете да го извършите, когато то е единственото мъроприятие въ състояние действително да обузда спекулацията, да обузда скъпостията. Ние виждаме пръдставителя много по сербесъ, пръдства, които много по далечъ тъждатъ отъ нашето, и английското и френското пръдства, ико и тъ днесъ съ, както ще ви посоча само мимоходомъ посъдъ, напълно въ тази същата стихия, въ тази същата апартия, въ този същия хаосъ, който тамъ расте прогресивно, именно хаосът на скъпостията, на спекулацията, на обезщъняването на тъхната мошета, на растящата мизерия. Тавие не сте, които давате въ това отношение насоки на политиката на капиталистическия пръдствия.

Г. Колевъ (з): Кажете модусъ за всичко това.

Х. Кабакчиевъ (к): Азъ ще ви го кажа веднага модусъ. Той е: класата на градските банки, фабриканти и пръдприемачи и класата на селските чорбаджи, лихвари и думбази, тъзи две класи, които съ своите капиталъ, на трупани пръвън време на войната, съ се обединили въ банки, които съ се обединили въ политическо гостоподство, тръбва да бѫдатъ експроприирани отъ политическата власть, за да бѫдатъ експроприирани и отъ икономическата власть. (Ръкопискане отъ комунистите) Това могатъ да извършатъ само работническата и мащабнотата класи, оливи, които теглятъ подъ чието, подъ гнета на скъпостията, които няматъ интересъ, които няматъ никакви облаги отъ днешния режимъ на капиталистически монополъ, на спекулация, на скъпостия.

И. Гетовъ (з): Защо държите въ ваши тъ редове кръчмарни?

Х. Кабакчиевъ (к): Ние се боримъ, г. г. народни пръдставители, не само за социализацията на банките; ние искаме и социализация на едриятъ капиталистически пръ-

зводства и т.н. едри землевладелци, защото социализацията на банковия капиталъ, която е несвободима, която е първия актъ на всяка социализация, сама по себе си не е достатъчна, съ нея само че могатъ да се извършатъ никакви социални превръзования. Трябва да се постигне върху другия елементъ на производството; върху самите машини и фабрики, върху самата земя.

И. Гетовъ (з): Ще вземете земя, но има останали и ко-
пради.

Х. Кабакчиевъ (к): Но когато е въпросъ за експроприация на земята, азъ трябва тукъ да подчертая това, което много пъти съмъ казвалъ Вчера г. Стамболовски заяви, че дребният български селянинъ, който за една педа земя е готовъ да тегли куршума на своя братъ, т. е. този селянинъ, въ съзнанието на когото дробната частна собственост е залегната много по дълбоко, насадена отъ въ-
ковестъ, поддържана и отъ днешната преводоляща дребна стопанска система на нашата страна, тоал дребният селянинъ по никой начинъ няма да се съгласи съ инициативата на земята. Е добре, г-да, азъ ви казахме много пъти и ще повторя това още единъ пътъ сега, че нашата партия е за социализация на земята неща онези, които съ своя трудъ пръвпитаватъ себе си, жена си и де-
цата си, . . .

Министър д-ръ Р. Даскаловъ: Вие си противоречите.

Н. Новачевъ (з): Прѣди три години не говорихте така!

Х. Кабакчиевъ (к): . . . не на този, който чрезъ своя трудъ пръвпитава своето собствено семейство; ние сме за експроприациите на селските чорбаджи, лихвари, думбази, на едрия земедѣлска класа, . . .

Министър д-ръ Р. Даскаловъ: Вие не знаете, какво пръвпитватъ; вие си противоречите, вие сте азъ цѣло противоречие.

Н. Новачевъ (к): Прѣди три години не пръвпитватъ никаква собственостъ.

Нѣкой отъ земедѣлци: Тъ бѣха и противъ коопера-
циите, но сега възприематъ тази закръпка тъ днешния строй; ще дойде време да притематъ и собствеността.

Х. Кабакчиевъ (к): . . . ние сме за експроприацията на едрия земедѣлска собственостъ, която трябва да се даде на земедѣлските работници и на маломощните се-
ляни за обработване. И дѣйствително, идете въ Русия, тази Русия, за която вие обичате често пъти да пишите апо-
строфите. Първиятъ актъ, пръвиятъ декретъ на рѣботническото и селско революционно правителство въ Русия бѣше за експроприацията на дворяните, . . .

Министър д-ръ Р. Даскаловъ: И го забрави на другия денъ.

Х. Кабакчиевъ (к): . . . на царските земи, на мана-
стирите. И още въ този декретъ се казваше, че земята на дребния селянинъ се оставя въ него владѣние и въ не-
гово ползване.

Н. Новачевъ (з): Лъжещъ, г. Кабакчиевъ. Когато Ленинъ и Троцки изгубиха борбата, тогава излѣзоха съ това. Самъ себе си лъжещъ.

Х. Кабакчиевъ (к): Вие много добре знаете, че социализацията на срѣдствата за производството ще върви по единъ път на приспособление.

Нѣкой отъ земѣлди: Тогава комунистътъ трябва да се машина. Комунистътъ прѣдполага общо нѣщо.

Х. Кабакчиевъ (к): Още Фридрихъ Енгелсъ, единъ отъ основателите на научния социализъмъ, каза, че побѣдо-
носниятъ пролетариятъ нѣма да има нужда да експроприра дребниятъ собственици; съ това той би се самоубилъ.

Министър д-ръ Р. Даскаловъ: Тамъ, значи, сме съ-
гласни.

Х. Кабакчиевъ (к): Той ще експроприира едрия земедѣлска собственостъ, ще експроприира индустрията, ще експроприира капиталътъ.

Министър д-ръ Р. Даскаловъ: Тогава нѣма противоречие между насъ и васъ.

В. Власковски (к): Дайте си деклараціята.

Х. Кабакчиевъ (к): И тогава чрезъ организацията на социалистическото производство въ индустрията, въ едрия земедѣлския стопанства, които ще се прѣвърнатъ въ образцови стопанства въ градини, за усиливане, за развитие на производителните сили въ земята; . . .

Нѣкой отъ земедѣлци: За разходки на лентяйтъ.

Х. Кабакчиевъ (к): . . . чрезъ примера, чрезъ опита, чрезъ слагането на новата държава, владѣнна отъ работници и отъ селяните, дребните селянинъ постепенно ще прѣмине къмъ комуналното и кооперативното обработване на парчето земя, което той има, и все повече и повече ще отива къмъ комунистическиятъ владѣнїе и обработване на земята.

Г. Колевъ (з): Но не съ 8-часова дневна работа.

Г. Сокуровъ (з): Съ една дума, поддържате дребната собственостъ.

Министър д-ръ Р. Даскаловъ: Много отъ скоро започнахте да приказвате така.

Х. Кабакчиевъ (к): И дѣйствително въ Русия, докато въ края на 1918 г. имаше само 1 200 комунизи, днесъ числото на комунизите, всичко отъ сега сбъргъца по нѣколко десетки десетки селянинъ, възлиза на 4.700. А въ същото време едриятъ стопанства на дворяните и князите се прѣвърнаха въ образцови чифлици на работническата и селска държава. Въ тяхъ работниятъ народъ прилага всичките си способности; тамъ земедѣлското стопанство, чрезъ приложението на машините, се развива рационално. Ето пътъ, по който едриятъ наработническата класа, доказала блѣскаво чрезъ примера на руската социалистическа съвѣтска република. (Рѣкоплѣкане отъ комунистите)

Г. Сокуровъ (з): И затуй хлѣбътъ струва 400 рубли килограмътъ.

Х. Кабакчиевъ (к): Вие, г-да, че ще можете съ вашата дмагогия и съ вашите заблуждения да отблъснете дребните селяни отъ нашата партия — никой пътъ.

И. Гетовъ (з): Руката бѣжания не сѫ долги тукъ на разходка. Не отъ добро юдатъ тукъ.

Х. Кабакчиевъ (к): Селяните, които живѣятъ отъ своя трудъ, тъ не сѫ въ земедѣлския съюзъ или, ако днесъ сѫ, утре ще го напуснатъ. Вие сте партия на едрия земедѣлска класа и ще останете партия изключително на тази класа.

Министър д-ръ Р. Даскаловъ: Ние не сме едри земедѣлци. Много се лѣжете.

Х. Кабакчиевъ (к): Едно доказателство, че съ насъ върви една грамадна маса отъ маломощните селяни, които живѣятъ отъ своя трудъ и не прѣсплаќатъ чуждѣнъ трудъ, е фактътъ, че нашата партия има хиляди организации и групи въ селата и че тя въ селата взема въ изборите 120 хиляди гласа. Това означава, че нашата партия вече основа сѣлото, което вие мислите, че го владѣдѣте напълно, и този страхъ е, който ви озлобява, за-
слѣпява, и ви кара да се изхвърлятъ съ такова варварство срѣдъ комунистическата партия.

Отъ комунистите: Вѣрно! (Рѣкоплѣкане)

Х. Кабакчиевъ (к): Тя съчес дънера, на който виѣ стоните, защото вие сте партия на селската буржоазия, не на маломощните селяни.

Н. Новачевъ (з): Изглежда, че въ село не си ходилъ,

г. Кабакчиевъ, а само приказвашъ. Тъзи дребни собственици, които щатъ слѣдъ въстъ, слѣдъ десетъ години ще би изринатъ, защото вие не сте представители на тѣзи селяни, кито по умъ, нико по съвестъ, нико по идеяли. Може между въстъ да се намѣрятъ петъ-шестъ души само такива.

Прѣседателствующъ К. Томовъ: (Звѣни) Моля, оставете оратора!

И. Гетовъ (з): Нека се запиште въ днѣвниците, че тъ признаватъ частната собственостъ.

Х. Кабакчиевъ (к): Г. г. народни представители! Повори се сѫщо така и за обезцѣняването на монетите. Обаче обезцѣняването на монетите изглежда една проблема, която далечъ не е по-разбираната на дружбаникото правителство. Обезцѣняването какъ ще го прѣмахнете вие, г.-да? Г. министърътъ на финансите се опита да изкаже нѣколко важни и научни мысли по този въпросъ. Но той забрави да отговори на единъ другъ въпросъ. Вие, г.-да, сте на въласть отъ м. октомврий, цѣлата въласть е въ вашите ръцѣ. На м. октомврий банкнотите бѣха 2.800.000.000 л., днесъ тъ, по вашите данни, сѫ 3.500.000.000 л., а по настоящемъ сѫ 3.800.000 000 л. Вие увеличихте банкнотите съ повече отъ половинъ милиардъ.

Г. Колевъ (з): По случай стачката.

Х. Кабакчиевъ (к): И въ туй време, когато вие увеличавате банкнотите, когато вашата финансова политика се свежда къмъ фабрикация на банкноти...

Н. Ковачевъ (з): Тъкмо както въ бояшвишки Руния. По примѣра на вашиятъ большевики вървимъ, г. Кабакчиевъ. Защо се сърдите?

Прѣседателствующъ К. Томовъ: (Звѣни)

Х. Кабакчиевъ (к): ... и признатавате, че увеличаването на банкнотите е главната причина за обезцѣняването имъ, тогава какъ ще прѣмахнете вие това обезцѣняване? Като продължавате да фабрикувате банкноти? Ама ще ги фабрикувате — защо? Защото възпитътъ дефицитъ, по собственитетъ на признанието, не ежъ съ десетки и съ стотици милиони, ами сѫ съ милиарди, и другъ източникъ вие нѣмате. Най-лесното нѣщо, единствениятъ спасителенъ методъ не само на възпетътъ правителство, но на всички буржоазии правителства днесъ, е фабрикуването на банкноти. Обезцѣняването се дължи, отъ една страна, на разрушението на производителните силы на производството, на намалението на количеството на производителните стоки, и отъ друга страна на увеличението количеството на издаваниетъ размѣрни монети, на парите.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: И вашиятъ сѫ майстори въ Руния да фабрикуватъ банкноти. Тѣхъ никой не може да стигне и надмине.

Х. Кабакчиевъ (к): Азъ ще Ви отговоря, г. министре, много сте нетърифливи.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Най-голѣми майстори на банкнотите сѫ большевиките.

Х. Кабакчиевъ (к): Обезцѣняването се дължи отъ една страна на разрушението на производителните сили, на самото производство, и отъ друга страна на увеличаването количеството на банкнотите. Въ продължение на 5—6 години капиталистическите правителства въ цѣлния свѣтъ вършеха именно това: тѣ разрушаваха производството, намаляваха количеството на произведените блага и увеличаваха количеството на банкнотите, хвърлени на пазара.

И. Гетовъ (з): А вие обрахте цѣрквитъ и мънастирите въ Русия.

Н. Габровски (к): Вие обрахте Арсенала.

Х. Кабакчиевъ (к): Вие унищожавахте производителните сили, разрушавахте производството, затуй, защото

вие водѣхте една народоубийствена политика. Ами че вие разрушихте основния елементъ на производството — живата производителна сила — и какъ искате да имате увеличение на производството? Отъ друга страна съ спирането на индустрията вие делисирахте капитала въ засми, облигации, и по-послѣ въ търговия и спекулация. И най-послѣ вашата държава дошла до туй положение, намира изходъ само въ заемите.

Х. Ветовски (з): Коя е вашата държава?

Нѣкой отъ земедѣлците: Циганинъ има ли държава, та и тѣ да иматъ?

Прѣседателствующъ К. Томовъ: (Звѣни)

Х. Кабакчиевъ (к): Вие отъ една страна я поддържахте съ военни заеми. Но военните заеми, които се пласиратъ чрезъ облигации, сѫ едни заеми гарантирани отъ държавата, гарантирани сѫщо така отъ цѣлото национално богатство на страната. Тѣзи облигации носятъ на капиталистическата класа, която ги купува, опрѣдѣлени проценти, опрѣдѣлени дивиденти. Капиталитъ, вложени въ тѣхъ, осигуряватъ единъ доходъ на капиталистическата класа. Но буржоазията въ сѫщото време правѣше и други заеми, не формални. Тѣ сѫ заеми чрезъ издаване на банкноти. Тѣзи заеми не сѫ гарантирани отъ нищо, освѣтъ отъ растящата неплатежеспособностъ на капиталистическата държава. Съ тѣзи заеми вие заплащате труда на работника, съ тѣхъ заплащате труда на чиновника, на офицера, съ тѣхъ вие заплащате раквизираните материали въ време на войната. Тѣзи прикрити заеми, чрезъ които се поддържа капиталистическата държава, сѫ именно, които увеличиха количеството на банкнотите, които ги обезцѣниха и по този начинъ се докара, единъ ново бѣдствие за работните мѣси. Защото обезцѣняването на капиталистъ и за спекулантъ ли? Ами че тѣ знаять да трупатъ печалби и отъ обезцѣняването на монетите! Ами че тѣ спекулиратъ съ валутата, съ камбоното! Ами че всѣто едно известие за спадане на нашия левъ съ 2% увеличава цѣните на стоките въ софийските магазини съ 4%! Капиталистическата класа използува това като строфично спадане на цѣната на нашия левъ, за да увеличава до безкрайностъ цѣните на предметите отъ първа необходимостъ. Буржоазията си взема двойно и тройно това, което се обезцѣнява. Тя прѣдварително се гарантира отъ всѣкаква загуба двойно и тройно, защото тя владѣе въ ръцѣ си стоките и срѣдствата за производство. Ето какъ вие чрезъ растящото обезцѣняване на парите идвate още повече да намалите покупателната сила на надницата и на заплатата на работническата класа.

Въ сѫщото време, г. г. народни представители, срѣщу обезцѣняването вие не ни посочихте никакви мѣрки — и не можете да ни посочите. Какво казвате вио? Вие прѣди всичко не изхождате отъ причините за обезцѣняването, или защото не можете да се доберете до тѣхъ чрезъ вашето разбиране, или защото нѣмате интересъ да направите това. Отъ друга страна ясно е, че при днешната капиталистическа система обезцѣняването на монетите би могло да се прѣмахне само чрезъ изтемянето на банкнотите отъ пазара, а то означава да се даде тѣхната равнѣнность въ злато или въ стока. Нито единото, нико другото вие можете да направите, защото вие не можете да повдигнете производителните сили на тази страна.

Но отъ тукъ (Сочи министерската маса) ми възразиха, че сѫщото било въ Русия, че и тамъ се издавали банкноти. Вѣро е, че и тамъ се издаватъ банкноти, и сега се издаватъ. Но знаете ли за какво служатъ банкнотите въ руската социалистическа република? Въ тази голѣма общество организация, съ едно население повече отъ 150 милиона жители, ролята на банкнотите, ролята на монетата, постепенно-постепенно, все повече и повече се свежда къмъ това, да служи като единъ знакъ, които оцѣнява труда на работника въ производството и му служи, за да получи срѣчу този трудъ известно количество продукти.

Г. Колевъ (з): Тукъ не е ли така?

Министър дръ Р. Даскаловъ: (Къмъ Х. Кабакчиевъ)
Големи софии сте станали.

Х. Кабакчиевъ (к): И въ Русия работникът, който работи въ републиката и чрезъ своя трудъ се пръвпитава, може сръчу 2—3 рубли да си купи фунтъ хлебъ съ курица, но капиталистът, който не желае да се подчини на тази система, трябва да даде 200—300 рубли, за да купи контрабанда единъ фунтъ хлебъ.

И. Гетовъ (з): Лъжешъ, не е върно!

Х. Кабакчиевъ (к): Това означава, че обезщъняването на парите действува не върху икономическата система на новото комунистическо общество, а действува върху онния елементи, върху капиталистите, които искат да комплиционират да минират социалистическото общество. Съществото правителство състави на дворяните и на князете шепи злато, шепи диаманти, шепи скъпоценности, но тези шепи се използват изъ пръстите, както се гълъба водата, която нагрева съ шепата си. Защото тази класа като живе изключително съ предмети, добити чрезъ спекулация и контрабанда, въ кратко време изживява всичкото си богатство и се принуждава да мие към системата на труда да стане единъ членъ съ производителната ассоциация на човечеството. По този начинъ парата изгубва всъщакво значение.

Ето какъ пътятъ на Русия ни показва, че обезщъняването тамъ не е единъ източникъ на бедствия на масите, а е единъ източникъ за унищожаване на капиталистическата класа, на контрабандата, на капиталистическата размѣна.

Отъ комуниститъ: Да живе съвѣтската република! (Ржкоплѣскане)

Х. Кабакчиевъ (к): Обезщъняването днесъ настини е една причина за бедствието въ смѣсть, че предъ едини стани, които иматъ много висока валута, е издигнатата висока недостатъка планина; тъ не могатъ — като Англия, като Америка — да изнесатъ своите продукти, защото тѣхната монета е много вистка и нѣма кой да купи при тежка висока монета тѣхните индустриални стоки, и тия стоки стоятъ. Холандия има достатъчно сирене и масло, за да изхрани най-малко земедѣлја Германия, тази, която бѣ действува като бѣше въ възстановение — Рурската област; тога масло и сирене му хлябъ, развали се, но валутата на гулдена е причина, за да не може да стидатъ тия стоки въ Германия. Въ Америка има брашно, достатъчно да изхрани Германия за цѣла година по валутата на долара предпътствува туй брашно да отиде въ Германия. Отъ друга страна Германия не може да възстанови своето производство, защото за да достави памукъ, който тя е обработвала по рано, трябва да плати нѣколко десетки милиарда марки, които сега тя нѣма. Въ стопанския на капиталистическия държави обезщъняването се явява като единъ източникъ на анархия, на хаосъ. То разрушава всичките нормални отношения въ капиталистическата размѣна и по този начинъ докага по големи бѣдствия на масите осуетява всъщакво повдигане на производителните сили на капиталистическите страни следъ войната. А въ туй врѣме вие виждате, че всичките държави, които бѣха предпътили най-напредъ военъ, а следъ това и икономически походъ противъ Русия, обръщатъ погледъ си къмъ нея и искатъ търговски сношения съ нея. Единствената страна, на която валутата не се явява една спѣнка за размѣната, това е Русия...

Е. Марковски (к): Съвѣршено върно!

Х. Кабакчиевъ (к): ... защото тамъ парата вече не играе прѣжната роля, както въ капиталистическата размѣна. Тамъ става размѣна на продуктъ сръчу продуктъ, оцѣнявани съ количеството на труда, вложенъ въ тѣхното производство. Този велики прѣмър за унищожение на разрушителната роля на обезщъняването въ международните отношения е едно краснорѣчиво доказателство за

народите въ цѣлия свѣтъ, че само когато се организиратъ по великия прѣмър на руското комунистическо общество, тъ ще могатъ действително да изтрягнатъ изъ корена ѹ тази стихия, срѣщу която вие нѣмбете и която се назива обезщъняване.

Г. Сокуровъ (з): Блажени върующи!

И. Гетовъ (з): Бела Кунъ!

Х. Кабакчиевъ (к): Отъ друга страна, г. г. народни представители, тукъ се говори, че спасението е въ труда, въ постеливостта. Таки пѣсъ, която ни се пѣе много отдално, се подема още по-силно отъ дружбашкото правительство.

Г. Сокуровъ (з): То ще ви накара да работите.

Х. Кабакчиевъ (к): Азъ нѣмамъ време, г. г. народни представители, да се спира подробно — и това азъ не може да бѫде моята задача — върху онѣзи стопански мѣроприятия, които вие предприемате, чрезъ които искате да повдигнете труда, да засилите производството. Но това, което може тукъ да се каже като едно заключение, като обобщение на тази ваша политика, то е, че цѣлата ваша политика чрезъ закона за трудогата повинност се свежда къмъ увеличаване експлоатацията на работническата класа и увеличаване на нейната мизерия безъ да носи никакво повдигане на производителните сили.

Работническата класа не е тая, която вие ще учите, че е необходимо да се труди, че е необходимо да работи. Смѣшило е тези, че да учате да се труди работникът и селянинът, които сѫ израстнали въ труда индивидуаленъ, самостоятеленъ. Трудът на дребния собственикъ, който вие идеализирате, много може ще се врѣгне въ тази казармена система на труда, която вие искате да му наложите, която носи всички стричачелни страни на съвокупния трудъ. Но която нѣма нито една отъ добритѣ отъ благото на всички страни на общественото производство. Работническата класа нѣма нужда да бѫде учена да се труди, та се труди и ще се труди. Но работническата класа, както въ България, така и въ другите страни, малоимотните селяни, както тукъ, така и въ цѣлътъ свѣтъ, заявяватъ днесъ едно — заявяватъ го чрезъ нашата партия, която се явява изразител на тѣхните интереси, на тѣхната политика, на тѣхните идеи — че работниците и малоимотните ще се трудятъ, но ще се трудятъ само за себе си, ще се трудятъ само за своята класа, ще се трудятъ само за повдигане на своето собствено благосъстояние. Тѣ не искатъ вече да бѫдатъ роби, както сѫ били досега, и да увеличаватъ само съ труда си собствената си мизерия, собственото си рабство. И затуй като първо условие за повдигане на производството работническата класа поставя запазването и повдигането на живите производителни сили, т. е. на работническите сили. Вие искате да повдигнете производството и производителните сили, но какво вършите съ главния елементъ на производството, съ работника и съ селянина, какво вършите вие, когато го излагате вече отъ шестъ години насамъ на една растища скъпостия и една растища мизерия, която го тласка въ физическо изграждане? Какво вършите вие съ неговите физически сили, когато 200 хиляди работни рѫци вие унищожихте въ войната?

И. Гетовъ (з): Да не правите стачка.

Прѣседателствующъ Н. Томовъ: (Звѣни)

Х. Кабакчиевъ (к): Вие осакатихте 200 хиляди рѫци въ войната, вие унищожихте половината отъ работните сили на възрастното мяжко население въ нашата страна...

Г. Сокуровъ (з): На кого ги разправяшъ тия истории?

Х. Кабакчиевъ (к): ... вие доунищожавате останалата част отъ работните сили, излагате ги на мизерия, на изаждение, на болести и чрезъ нашата политика вие подаждате главниятъ елементъ на производството: живата производителна сила. Е добре, работническата класа и малоимотните селяни заявяватъ, че за да може да се пов-

дигне производството, искатъ прѣди всичко да осигурятъ своя хлѣбъ, да осигурятъ хлѣба на своите жени и дѣца, да осигурятъ и обѣкътото имъ. Ако тѣ се оставятъ на нашата система на безогледна експлоатация, на растяща спекуляция и обезѣняване, на тая растяща анархия въ производството и размѣната, тогава тѣ сѫ осаждени наистина на физическо изразходдане, на повръщане къмъ варварство. За работнитѣ народи, за работнитѣ класи днес има дѣйствително тая дилема отпрѣдъ: неправени за да възобновяватъ разрушеното производство отъ капитализма, тѣ трѣбва прѣди всичко да запазятъ своите собствени работни сили — а свойте собствени работни сили тѣ ще запазятъ само при една друга организация на производството, една организация, при която работническиятъ трудъ има да бѫде експлоатиранъ, а ще присвойва цѣния продуктъ на своя трудъ за свое собствено поддържане. Ето, въ центра на политиката на работническата класа и малоимотнитѣ селяни е залегнала дѣлбоката творческа мисълъ.

И слѣдъ това азъ мисля, че съвѣршено безсмислены сѫ вѣзраженията, които се направиха вече тукъ отъ министерското място срѣчу задължителниятъ трудъ въ Русия. Вѣрно е, г-да, и това, което вие не знаете, че задължителниятъ трудъ въ Русия бѣше въведенъ съ единъ отъ първите декрети на руското социалистическо правителство; че въ сѫщото врѣме, когато руската революция унищожи частната капиталистическа собственостъ, елрата, унищожи и настини трудъ, експлоатацията на труда, направи трудъ сѫщъ задължителенъ; но задължителниятъ трудъ въ това ново общество е трудътъ на членоветѣ въ общество, които притежаватъ, които владѣятъ, които сѫ собственици на производството. Въ национализираниятъ капиталистически прѣдприятия — каквито днес въ Русия има, повече, голѣми, най-голѣми прѣдприятия, повече отъ 4 хиляди, които работятъ и произвеждатъ — трудътъ на работническата класа е задължителенъ, но тя участвува въ този трудъ съ радостъ, участвува съ доволство, защото това, което изкарва отъ този трудъ, това, което произвежда, е собственостъ на работниците и на селското общество, на комуната и на кооперацията.

Министър д-ръ Р. Даскаловъ: Много съмнително.

Х. Кабакчиевъ (к): При комунистическата организация на производството задължителниятъ трудъ е една необходимостъ, но сѫщеврѣменно е единъ източникъ за физическо и психическо издигане на личността, единъ източникъ за развитието на производителнитѣ сили. Въ туй врѣме, когато въ Русия се изменятъ обществените отношения и се организира комунистическо производство, задължителниятъ трудъ е една необходимостъ и една реформа отъ велико значение. Именуто тамъ капиталистическата класа изчезва като класа, а не като личностъ, изчезва защото тя е принудена да участвува въ производството, за да живѣе. А тукъ у насъ, когато вие спазвате капиталистическия начинъ на производство, когато вие не покътвате капиталистическия monopolъ, когато вие оставяте да вилнѣте склонността и спекулативната, когато вие, като сте сътъ, една година на властъ, не сте памалили бѣдствието на масите — въ туй врѣме вие какво правите? Вие искате да се повърнете иѣколько вѣка назадъ и чрѣзъ ангариите и системата на турекитѣ сultani вие искате да повдигнете производителнитѣ сили на работническия народъ.

Г. Колевъ (з): Искаме не да ядете на готово като търтейтъ, а да работите съ женитъ си, защото вие имате жени само за салтанатъ, а не за производството. Турнали! катиeli щѣли чадъри — работнички!

Х. Кабакчиевъ (к): Това е проектътъ за трудовата земедѣлска собственостъ! Ние съжаляваме, че това литературно произведение се яви въ печата — тукъ не е минало и изчезна.

Министър д-ръ Р. Даскаловъ: Ще дойде.

Х. Кабакчиевъ (к): Интересно е да го видимъ. — Това, което накратко може да се каже за тая трудова земедѣлска собственостъ . . .

Министър д-ръ Р. Даскаловъ: Тя ще ви събори съвѣтъ.

Х. Кабакчиевъ (к): . . . сътъ е една реакционна утопия.

Министър д-ръ Р. Даскаловъ: Съвѣтъ ще ви унищожи.

Х. Кабакчиевъ (к): Сътъ ви ще пропѣдите, едритѣ чорбаджии да отидатъ при народните и демократитѣ, а дребнитѣ селяни нѣма да ги задържате при васъ.

Ю. Вълковъ (з): Ще отидатъ при васъ.

И. Гетовъ (з): А вие въ Русия при Ленина и Троцки.

Х. Кабакчиевъ (к): Както съ пътищата ви ще създадете едни гнѣзи за комунистическа агитация и пропаганда, така и сътъ този законъ за трудовата повинност ви ще повдигнете масовото недоволство на дребнитѣ стопанства на селските маси и тогава масово ви ще влиятъ въ селата ще бѫде подринато. Ето какви сѫ вашите стопански закони!

Ю. Вълковъ (з): Вие ще спечелите отъ този законъ, затова ще гласувате за него.

Х. Кабакчиевъ (к): Но, г-да, вашата стопанска политика не се изразява толкова въ вашите законопроекти, които, както казахъ, сѫ малко или много литератури и произведения, които още много трѣбва да се очаква, за да ги видимъ приложени на практика; вашата стопанска политика се изразява въ вашиятъ дѣла — въ това, което вие вършите съ властъта, сътъ която разполагате.

А. Стойчевъ (з): Г. Кабакчиевъ! Моля, това по бюджета ли е? Я ми кажете!

Прѣдседателствующъ Н. Томовъ: (Звѣни)

Х. Кабакчиевъ (к): Прѣдседателътъ знае повече отъ васъ — Въ това врѣме, когато вие се готвите да внесете въ Камарата законопроекта за трудовата земедѣлска собственостъ, т. е. за едно равномѣрно разпрѣдѣление на земята, какво вършите ви фактически, на дѣло? Тукъ искатъ иѣколько дена контрабанда биде прокаранъ законъ за урегулиране неоформенитѣ сътъ крѣпостни актове покупко-продажби. Прѣзъ врѣме на войната селските чорбаджии и лихвари, селската буржоазия, използвайки голѣмата нужда на дребнитѣ селяни и на работничите, башитѣ и синоветѣ на конто бѣха на война, заграбиха тѣхните имоти по всевъзможни начини — и сътъ частни продаватели, и сътъ бѣлѣжи на полиците, и сътъ всевъзможни други документи, и безъ документи. Това е селската буржоазия, която има възможността да купи тия имоти прѣзъ войната. И сега вие, които искате да разпрѣдѣлите равномѣрно земята, какво трѣбвате — че сте се уршили да повърнете тая земя на бѣдните селяни? Не, вие бѣразете тукъ, потъпкайте елементарните принципи на буржоазното право, да санкционирате този грабежъ, извѣршенъ съ силата на лихварството и чорбаджийските капитали, и да узаконите, да санкционирате неравномѣрното разпрѣдѣление на тая земя, т. е. ограбвате на малоимотнитѣ прѣзъ войната отъ селските чорбаджии. Този фактъ е много по красноречивъ отъ литературнитѣ произведения, които вие ни представяте тукъ сътъ вашиятъ законопроекти; той самъ по себе си характеризира вашата политика, грабителската политика на една алчна земедѣлска класа, на селската буржоазия.

Нѣкой отъ земедѣлцитѣ: Толкова по-добре за васъ, г. Кабакчиевъ.

Х. Кабакчиевъ (к): Отъ друга страна искатъ иѣколько дена тукъ, г-да, ви се изнесаха факти, писма, номера, дати, имена, сътъ които се установява, че едно национално богатство, което възлиза фактически, по стойността му на пазара, на иѣколько стотинъ милиона лева, богатство,

което се намираше въ арсеналите и въ депата, въ складовете, е изнесено отъ „Народния земеделски магазинъ“, отъ тая кооперация, въ която участвува властната селска буржоазия, заедно съ всичките нейни политически водители, и пръпредадено чрезъ спекулация въ цѣлата страна. Съ това национално богатство се извърши една колосална спекулация.

Нѣкой отъ земедѣлците: Каки нѣщо за бюджета.

Х. Кабакчиевъ (к): Това национално богатство се взе за нѣjakви си 4—5 милиона лева, а днесъ тия машини, тия материали се продаватъ на 5—10 пъти по-голѣми цѣни. Въ една отъ фабриките тукъ за вагони случайно имахъ езмѣжността да науча този фактъ: петъ машини изнесени отъ Военния арсеналъ съ цѣла отъ 5 до 15 хиляди лева, стругови или нѣщо друго, сѫ продадени за 100—150 хиляди лева.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Кой го е направилъ това?

Х. Кабакчиевъ (к): Ние когато ви даваме данни тукъ, вие сте длѣжни да ги провѣрявате.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Кажете по-опрѣдѣлено, за да се взематъ мѣрки. Кажете имена.

Х. Кабакчиевъ (к): Ние ви казахме имена; казахме ви името на този инженеръ опзи денъ. Вие трѣбаше да го запишете и да кажете днесъ, че не е вземалъ нищо, а днесъ ми правите ново вѣзражение за сѫщото нѣщо. То е срамота.

Т. Лукановъ (к): Подали сме сума интегрилации и пинания и не отговаряте, а искате дѣлни. Всѣки денъ мѣлчите и мѣлчите, а слѣдъ това викате: дайте ни данни, дайте ни данни!

Х. Кабакчиевъ (к): Г-да Данинъ сѫ въ пѣла София. Нѣма магазинъ, въ който да не намѣбрите материали измѣжнати отъ Арсенала, които да не се продаватъ 5—10 пъти по-скъпо.

Г. Сокуровъ (з): Съ които материали вие нищо общо нѣмате.

Х. Кабакчиевъ (к): Извѣршите спекулация съ едно национално богатство и себе си обогатявате.

И. Гетовъ (з): Материалитѣ сѫ отъ народа и за народа. Кажете ми вие лично какво сте дали въ тая война реквизиція? Вие лично, г. Кабакчиевъ, една стотинка въ „Червения кръстъ“ дали ли сте?

Х. Кабакчиевъ (к): Както градската буржоазия въ протъжение на десетилѣтїя ограбваше дѣмканитѣ и общи имоти и по този начинъ извѣршваше лъвономачалничѣ наструпвания на капиталитѣ, така и селската буржоазия, докопала се на властъ малко по-късно, заѣкънила, бѣрза да навакса. Тя вече прилага нови методи много покрупни, на които градската буржоазия може да гарди и наистина страшно завижда. Това сѫ методите на измѣжване на едно национално богатство и спекулация чрезъ него по този начинъ, што отъ 5 милиона да се водятъ нѣколько стотини милиони. Ето начинътъ, по който една властната класа, каквато е селската буржоазия, увеличава своите капитали, и именно по този начинъ тя единствено може да се поддържа на властъ и да продължи своето господство.

Стопанската политика на днешното правителство е слѣдователно политика на селската буржоазия. Полнитката на селската буржоазия, г. г. народни прѣдставители, се състои сѫщо въ бѣрзото увеличаване на богатството. Тая буржоазия се закрѣпна, тя узрѣ прѣзъ врѣме на войната.

Ю. Вълковъ (з): За коя буржоазия говорите? Тая ли, която ви избираще въ врѣме на изборите?

Х. Кабакчиевъ (к): Въ врѣме на войната едрилъ земедѣлци, селски лихвари и чорбаджии, които владѣятъ то-

лѣми земи, продаваха житата на голѣми цѣни, продаваха кожитѣ, вѣlnата и всичките продукти и по този начинъ . . .

Нѣкой отъ земедѣлците: Чия е тази вѣlnа и тѣзи кожи? Защо разправяте глупости. Твои ли сѫ?

Прѣдседателствующъ К. Томовъ: Запазете спокойствие!

Х. Кабакчиевъ (к): . . . чрезъ спекулация съ суртовитѣ материали и съ хранитѣ, селската буржоазия прѣзъ врѣме на войната разбогатѣ. И всднакъ разбогатѣла, тя започна да прѣнася своето богатство въ банковъ, тя не влага тия капитални наструпвани отъ спекулация въ рационално земедѣлие. вие не купувате съ тия капитални плутове и маштви за обработване на земята вие дойдохте въ София, образувахте тукъ акционерни дружества, съорганизахте се съ градската буржоазия и вложихте тукъ капиталитѣ, наструпвани отъ спекулация съ суртовитѣ материали и съ хранитѣ и отъ търговия. По този начинъ селската буржоазия, замогнала се чрезъ ограбване на маломотнитѣ селяни, чрезъ ограбване на пѣлия народъ, като купуваше прѣдимети отъ първа необходимост. днесъ, дошли на властъ въ лицето на днешното правителство, въ своята политика проявява сѫщата алчност, сѫщата бруталност въ прѣбѣдане, въ осаждаване на всичкѣ интереси. Въ земедѣлския съюзъ се извѣрши единъ вѣтръшенъ прѣвратъ, едно прѣваждане. Но въ каква смисълъ? Тамъ имаше една борба между честните и мръсните, между Драгиева и между Стамболовски.

Нѣкой отъ земедѣлците: Вие по законопроекта ли говорите?

Х. Кабакчиевъ (к): Какво сѫзначава побѣдата на мръсните въ земедѣлския съюзъ? То сѫзначава побѣда на селската буржоазия надъ дребнобуржоазните елементи.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Вие показвахте Драгиева едно врѣме за голѣмъ буржоаз.

Х. Кабакчиевъ (к): Тая политика е едно олицетворение на селската буржоазия.

Такава е, г. г. народни прѣдставители, вашата стопанска политика. Съ тази стопанска политика, съ тази финансова политика е тѣсно свързана и вашата обща политика. Слѣдъ това вече намъ не е чудно, че вие водите тази обща политика, която дѣйствително водите, откакто сте на властъ. Когато разглеждаме бюджета, вие имае право да гороримъ върху общата политика на правителството и тази именно обща политика на правителството днесъ се поддлага на оценка, върху която очевидно менъ не ми остава много врѣме да се спра. Азъ ще кажа само нѣколько думи за да съвръжа таги общи политики съ вашата финансова и стопанска политика. Ше взема само два случая, два примера. Каѣтъ се проявихте вие като правителство прѣзъ врѣме на желѣзничарската стачка?

Нѣкой отъ земедѣлците: Тамъ ви стѣга вѣсъ.

Х. Кабакчиевъ (к): Тя се води отъ транспортния пролетариатъ за увеличение на заплатите, за увеличение на надлишните.

Нѣкой отъ земедѣлците: За прѣвратъ.

Х. Кабакчиевъ (к): Това бѣше борба за хлѣбъ и за свобода.

И. Гетовъ (з): Съ бомби.

Г. Сокуровъ (з): За хвѣрляне на мостове.

Х. Кабакчиевъ (к): Вие унищожихте всички политически свободи, осветени отъ конституцията, а сѫщеврѣменно вие унищожихте цѣло едно национално богатство — държавните желѣзници . . .

Г. Сокуровъ (з): Ами заиньтъ за чиновниците какво казваше?

Х. Кабакчиевъ (к): . . . защото вие нахажахте въ жертва единъ неопиненъ персоналъ, отъ когото вие днесъ сами си търсите яката. И този персоналъ е, който разрушава и локомотиви, и трамвай, и разграбва депа, той е, който разрушава железнодорожното стопанство.

Ю. Вълковъ (з): Не Ви е срамъ, г. Кабакчиевъ, като тъжете.

Х. Кабакчиевъ (к): По чататъкъ, въ изборите вие дойдохте въ името на народовластието и демокрацията.

И. Гетовъ (з): Бомби и пиронелънъ кадъб се памъриха, въ кой клубъ, кажете де?

Х. Кабакчиевъ (к): Особено въ изборите вие се проявихте съ единъ тероръ, съ мъщеничество и подности, да съчинявате документи съ разпореждания на централния комитет на комунистическата партия, да заблуждавате, да фалшифицирате. Вие арестувахте хиляди ваши политически противници.

Ю. Вълковъ (з): Вие не фалшифицирате ли? Вашият депутат Трендафилъ Розовъ даде фалшиви телеграми отъ централното бюро, че е пръвъ депутатъ. Отъ вие по-голъми фалшификатори нъма.

Х. Кабакчиевъ (к): Вие прибегнахте изобщо до насилия, до които никое правителство въ режима на пай черната реакция не е прибегвало участь.

Ю. Вълковъ (з): Вие мълчите по този случай.

Нѣкой отъ комуниститъ: На тебе ще отговори!

Ю. Вълковъ (з): Той изтига централното ви бюро.

Т. Лукановъ (к): Ничо подобно нъма.

Х. Кабакчиевъ (к): Вие, по общата ви политика, мъжахте да си докарате не единъ болшинство, но единъ големъ малцинство единствено чрезъ тероръ. Това, което вие вършихте въ стопанската политика, вие го присъехте въ общата политика. То е една система на насилия, на обезправяване на българските народъ. И когато чрезъ тези насилия въ изборите вие не успяхте, тогава вие ги присъехте въ Парламента.

И. Гетовъ (з): Ако вие говорите за насилия, само г. Ляпчевъ може да каже кой го би въ Троянъ, и Ловечъ, също и г. Димитър Христовъ.

Х. Кабакчиевъ (к): Самият ваш министър на полицията следъ изборите е заяявявал: „Арестувахъ половината отъ комуниститъ и тъ пакъ възхода повече въ Камарата“ (Ръкопашкане отъ комуниститъ и викове „Брамо“) Вашата целъ бъеше да изгоните комуниститъ отъ Събранието, да си образувате единъ болшинство за да можете да имате единъ хомогененъ кабинетъ. Като не успяхъ чрезъ избори вие прибегнахте до касирането на депутати въ Народното събрание, което също така е единъ безпримѣренъ скандалъ въ нашата политическа и парламентарна история.

Ю. Вълковъ (з): Ние изгонихме тези, които гонятъ и въ Влада. Трендафилъ Розовъ го не щатъ и тамъ, дъто съмъ го избрали.

Х. Ветовски (з): Защо мълчите? Кажете.

Ю. Вълковъ (з): Защото е мъшеникъ, затова.

Нѣкой отъ комуниститъ: Защото е много умно.

Ю. Вълковъ (з): Това съмъ умни работи, ами вие не ги признавате.

Т. Лукановъ (к): По-добре изгонете си фалшификатори! имате двама фалшификатори, които съмъ представили фалшиви удостовърения за възрастта си. Ще ви докажемъ това.

Х. Кабакчиевъ (к): Тръбващо да дойде едно правителство на демокрацията и на народовластието, за да извърши този нечуванъ скандалъ и да се осъмъли да изгони десетки паредни представители отъ Камарата. Режимът на демокрацията и на народовластието, г. г. народни представители, се изразява въ една най-брутална военнополицейската диктатура и сега тази диктатура искаше да я кръпите съ жандарми и пипioni.

Ю. Вълковъ (з): Както вие я кръпите въ Русия.

Х. Кабакчиевъ (к): Вие искаше съ този бюджетопроектъ милиони за вашата жандармска система, не за стопански реформи, не за народовластието.

Най-послѣдъ, г. г. народни представители, понеже вие не сложихте на разискване никакво тронно слово, нито пъкъ благоволявате да ни направите нѣкаква декларация по бънишната политика, азъ тръбва да ви кажа дъвъ думи и за нея.

Нѣкой отъ земедѣлъците: Кажете нѣщо за бюджетопроекта.

Х. Кабакчиевъ (к): И въ това отношение, г. г. народни представители, дружбашкото правителство продължава политиката на банкротиралия национализъмъ. Вие не изнесохте въ гърнината политика никакъв импульсъ, никаква нова идея. Вие се уловихте съ великиятъ силъ — величай за Англия, другъ път за Франция, и чакате отъ тъхното благоволение спасението на България съвобождението и обединението на българския народъ. Вие прѣвърнахте България въ единъ слѣпъ оръдие на съглашенския империализъмъ. И въ днешния моментъ, когато Англия отпрема Тракия отъ България, поробва българското племе подъ ноги на една чужда държава, вие се готовите да отидете на поклонение въ Лондонъ прѣдъ тѣзи, които ви унижаватъ. Само въ совилната политика юмър империалистичките правителства вие виждате вашето собствено спасение, но спасението на българския народъ очевидно не е въ тази политика. Днесъ вие всички плачете, чува се единъ общъ хленчъ, че Тракия се откаже отъ България...

Х. Ветовски (з): А вие се радвате на това!

Х. Кабакчиевъ (к): . . . че Турция, която бѣше главниятъ назадъ на българската индустрия, прѣстава да граничи съ България, че България се отдалечава отъ Егейското море. Вие темпъра повдигате вълнъстъ за автономията на Тракия, но вие и днесъ не желаете, не съмъте да уловите единствената възможна политика на обединение на балканските народи, единствената политика на споразумѣнието съ съсѣдните народи. Намѣсто да погърбите споразумѣнието, братски съюзъ съ съсѣдните народи, вие ставате оръдие на Англия и Франция, които въ свойтъ взаимни вражди ви използватъ, за да ви обезсилятъ и да прѣвърнатъ България въ своя колония; въ сѫщото врѣме вие интригувате и водите една политика на реваншъ къмъ съсѣдните държави.

Нѣкой отъ земедѣлъците: Нѣма нищо върно отъ това, което говорите.

Х. Кабакчиевъ (к): Единъкъ вие си шушинете съ прѣставителите на Ромъния противъ Югославия, другъ пътъ съ прѣставителите на Югославия противъ Ромъния, . . .

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Вървате ли тѣзи работи?

И. Гетовъ (з): Глупости голѣми.

Х. Кабакчиевъ (к): . . . и по този начинъ вие продължавате старата банкротирала политика на всички бивши правителства. Въ туй врѣме, забѣлѣжете, когато въ Египетъ юмър единъ народъ се вдига и се бори не само за автономия, но за пълна национална независимостъ срѣчу Англия, когато въ Индия народите се вдигатъ за независимостъ, за свобода, когато въ Мала Азия турскиятъ народъ се вдига също така за национална независимостъ, когато поробените колониални народи започватъ национални революции и национални войни срѣчу завоевателния европейски капитализъмъ, когато тѣ съ развили

знамето на свободата, въ туй връме балканските капиталистически правителства продължават своята сервила роля към европейския капитализъмъ.

Отъ комуниститъ: Позоръ!

Х. Кабакчиевъ (к): Това показва, че тъ сѫ неспособни да се издигнатъ даже до разбиране задачите на народите, които сѫ останали въ икономическо отношение по далечъ отъ настъ. Днесъ повече отъ всѣкога е ясно, че буржоазията въ балканските страни е неспособна да работи за обединението на балканските народи, че само работническата класа и маломотивните класи въ балканските страни днесъ, както и прѣди войната, водятъ една борба на споразумѣние, на съюзъ, . . .

И. Гетовъ (з): На разбрение, на разбойничество.

Х. Кабакчиевъ (к): . . . чрѣзъ която тѣ ще осъществятъ единъ старъ блѣнь на българските революционери, на Ботевъ, на Левски. То е блѣньетъ за една федерация на балканските народи. Но тази федерация, която бѣше ваша историческа задача на партитътъ отъ тукъ, намѣсто да я осъществите, вие проиграхте тази задача най безумно. Когато вие трѣбаше да пагадите съюзъ съ Гърция и Сърбия за една федерация на Балканите, въ която Македония да влѣзе като автономна областъ, вие направихте съ тѣхъ съюзъ, за да подѣлите пълната отъ европейска Турция и доведохте до катострофална междуъзъмническа война. Днесъ е вече твърдъ късно за тази политика. Днесъ вие плачете за автономия на Македония. Дѣ бѣхте да се борите за нея въ балканската война? Тамъ вие се борѣхте за грабежъ, за завоюване. (Рѣкоплѣскане отъ комуниститъ)

С. Златевъ (з): Вие се борѣхте съ Парвуса, а за война срѣщу съглашението.

Х. Кабакчиевъ (к): Тази историческа задача, която вие не осъществихте, която вие погребахте, тази велика историческа задача въ поела работническата класа, поематъ я комунистическите пацти въ България, въ Сърбия, въ Румъния и Гърция. Федерацията на балканите е не само възможна, тя е необходима. Безъ нея нѣма тукъ място, не може да има благосъстояние, не може да има свобода. Но тази федерация ще се извоюва въ борба срѣшу буржуазията, противъ нея, въпрѣки нея, чрѣзъ сриването на нейните правителства. (Рѣкоплѣскане отъ комуниститъ) Въ туй връме, когато вие си запушвате уши?

Г. Колевъ (з): Не сме си запушвали никога уши.

Х. Кабакчиевъ (к): . . . за да не чуете и видите това, което става около васъ, въ туй връме капиталистическите правителства въ Европа много добре чувствуватъ това, което става въ колониалните страни, тѣ сѫ притиснати до сѣната отъ националните възстановления и национализирани революции на сръмящите се къмъ свобода народи. Тези народи — жълти и черни — които тѣ влечатъ отъ една касапница на друга, се пробудиха и не искатъ да носятъ вече игото на парижките и лондонските банки. Въ туй връме капиталистическите правителства сѫ притиснати до сѣната отъ своята собствени народи, отъ работническата класа. Революциите клокочатъ въ Германия. Тя тамъ, сълѣдъ миньогодишните януарски избухвания въ единъ малъкъ размѣръ, тази година избухна въ една по-голямъ мащабъ и вече цѣли области, каквато е Вестфлия, пламватъ въ огъния на революцията. Излѣзоха цѣли червени армии въ Германия да протестиратъ и да се борятъ за нова организация на производството, за комунизма, който ще изведи и германския народъ отъ основа икономическо рабство и отъ онова страшно унищожение, въ което англо-американскиятъ империализъмъ го хвърли.

Прѣседателъ: А. БОТЕВЪ.

Секретарь: Х. ВЕТОВСКИ.

Подпрѣседателъ: Н. ТОМОВЪ.

Началникъ на Стенографското отдѣление: В. Ив. Василиевъ.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Колкото извади и Унгария.

Х. Кабакчиевъ (к): Е добре, революцията се разширява. И днесъ, когато говоримъ за външната политика на България, т. е. за националното освобождение и съединение на българския народъ, трѣбва да ви кажа, че днесъ единъ народъ и едно правителство се борятъ за свободата на народите. Това правителство е руското социалистическо съвѣтско правителство.

Отъ комуниститъ: Да живѣе! (Рѣкоплѣскане.)

Х. Кабакчиевъ (к): Полскиятъ народъ, поробенъ отъ шляхтата, отъ полскиятъ чорбаджии се прѣвърна въ ордие на Англия, на Клемансъ и на Лойдъ Джорджъ. Тѣзи ордии отъ шестъ мѣсца трупатъ тамъ топове, картечници и гранати, за да образуватъ единъ рампартъ, единъ прѣграда срѣчу българската революция, да смажатъ руската революция, огнището на европейската революция. И това, което не може да извърши нито Колчакъ нито Деникинъ, трѣбаше да го извърши Пилсудски. Е добре, г-да днесъ ни трѣбва да констатираме, че реакционните банди на полската шляхта сѫ разбити отъ побѣдоносната червена армия.

Отъ комуниститъ: Браво! (Рѣкоплѣскане)

Х. Кабакчиевъ (к): Генераль Дубенко съ една червена казашка кавалерийска дивизия е разбилъ полскиятъ контрапреволюционни банди при Борисовъ и е влѣзла въ тилъ на съглашенската контрапреволюционна армия.

Отъ комуниститъ: Да живѣе!! (Рѣкоплѣскане)

Т. Лукановъ (к): Да живѣятъ червените казаци.

Х. Кабакчиевъ (к): Слѣдователно, полската свобода се носи отъ пролетарската, отъ комунистическата революция. Тази революция ще донесе свободата на балканските народи.

Отъ комуниститъ: Браво! (Рѣкоплѣскане)

Н. Георгиевъ (з): Много я хвалите, но щомъ я видите, по тавенитъ се скривате.

Прѣседателствующъ Н. Томовъ: Г. г. народни прѣставители! Понеже частътъ е близо 8 и никой не желаетъ сега да газеме думата, прѣседателството мисли да вдигне засѣданietо.

Прѣди да вдигна засѣданietо, ще съобщя, че е постигълъ законопроектъ за амнистия отъ групата на комунистите подписанъ отъ нужното число депутати. Той ще бѫде напечатанъ, раздаденъ и поставенъ на дневенъ редъ.

Нѣкой отъ демократитъ: Какъвъ законопроектъ?

Т. Лукановъ (к): По чл. 160 отъ военнонаказателния законъ.

Прѣседателствующъ Н. Томовъ: Идущето засѣдание ще стане въ срѣда.

Г. Сокуровъ (з): Въ петъкъ е решено.

Министъръ д-ръ Р. Даскаловъ: Въ петъкъ да бѫде.

Прѣседателствующъ Н. Томовъ: Има прѣдложение отъ г. министъра на търговията промишлеността и труда идушещо засѣданіе да стаче въ петъкъ съ продължение на сѫщия дневенъ редъ. Които приематъ това прѣдложение, моля, да си вдигнатъ рѣката. Болшинство, приема се. Засѣданіето се вдига.

(Вдигнато въ 7 ч. 50 м. слѣдъ пладне)